

GERHART HAUPTMANN

ŽIURKĖS

Berlyno tragikomedija

Iš vokiečių kalbos vertė

TEODORAS ČETRAUSKAS

VEIKĖJAI

Haras Hasenroiteris

Jo žmona

Valburga – jo duktė

Pastorius Špita

Erichas Špita – teologijos kandidatas, jo sūnus

Alis Riuterbuš - artistė

Natanaelis Jetelis – rūmų teatro artistas

Kėferšteinas – jo mokinys

Dr. Kėgelis – jo mokinys

Jonas - dešimtininkas

Ponia Jon – jo žmona

Brunas Mechelkė – jos brolis

Paulina Pyperkarka - tarnaitė

Ponia Sidona Knobė

Zelma – jos duktė

Kvakvaras – namo valdytojas

Ponia Kylbakė

Policininkas Šyrkė

Du kūdikiai

PIRMAS VEIKSMAS

(Buvusių kavalerijos kareivinių mansarda Berlyne. Kambarys be langų, apšviestas tik tai lempos, kabančios viršum apskrito stalo. Galinėje sienoje tiesus koridorius, jungiantis kambarį su laiptinės durimis, apklotomis skarda; prie durų primityvus skambutis; atėjęs svečias turi kitapus durų patampyti vielą. Kairėje durys į gretimą patalpą. Palei dešinę sieną matyti laiptai, vedantys ant aukšto.

Ant aukšto ir visose matomose mansardos patalpose buvęs teatro direktorius Haras Hasenroiteris laiko teatro rekvizitą. Neaiškioje šviesoje tas patalpas gali palaikyti senos pilies ginklų sandėliu, antikvarine parduotuve arba kostiumininko kontora.

Abiejose koridoriaus pusėse, taip pat palei dešinę ir kairę kambario sieną stovi mediniai karkasai su Papienheimo kirasyrų šalmais ir šarvais. Du šarvuoti manekenai abipus laiptų, vedančių ant aukšto.

Lubos virš jų užsidaro paprastu dangčiu. Priekyje prie kairės sienos stovi rašomasis pultas. Iš rašalinės, plunksny, senų kontorinių knygų ir taburetės, taip pat kelių kėdžių su aukštomis atkaltėmis stovinčių aplink stalą viduryje, galima susidaryti įspūdį, kad patalpa naudojama kaip kontora. Ant stalo stovi grafinas su vandeniu ir kelios stiklinės, virš rašomojo pulsto kabo kelios fotografijos. Fotografijose – direktorius Hasenroiteris su Karlo Moro ir kitokiais kostiumais. Ant vieno kirasyro kaklo pakabintas didžiulis lauro lapų vainikas su juosta, kurios galuose auksinėm raidėm parašyta: „ Mūsų generaliniam direktoriui Hasenroiteriui! Dėkinga trupė.“ Ant daugelio plačių raudonų juostų užrašai: „Genialiam Karlui Morui“, „Nepriylgstamam, nepamirštamam Karlui Morui“... ir t.t. Patalpa naudojama ir kaip sandėlys. Kur tik tai įmanoma, ant kablių kabo vokiškų, ispaniškų ir angliškių įvairių amžių kostiumai. Matyti švediški raitelių batai, ispaniški ir dvirankiai vokiški kardai.

Ant durų kairėje užrašyta: „Biblioteka“.

Patalpose meniška netvarka. Išmėtytos guli senos knygos, ginklai, taurės, bokalai ir t.t.

Sekmadienis, gegužės pabaiga.

Ponia Jon, ketvirtą dešimtį baigianti moteris, ir jaunutė tarnaitė Pyparkarka sėdi prie stalo patalpos viduryje. Jon, užsigulusi ant stalo, kažką gyvai įrodinėja tarnaitėi. Toji, tarnaitiškai išsipusčiusi, su žaketu, skrybėle ir skėčiu, sėdi tiesiai. Jos dailus, apvalinas veidukas užverktas. Žymu, kad jinai nėščia. Skėčio galu braižo grindis.)

PONIA JON. Na, žinoma. Aš irgi taip sakau, Paulina.

PYPERKARKA. Taip, aš dar nuvažiuosiu į Šlachtenzė arba į Halenzė. Nuvažiuos ir pažiūrės, galbūt jis tenai! *(Nusišluosto ašaras ir nori atsistoti.)*

PONIA JON. *(neduoda jai atsistoti)* Paulina! Dėl dievo meilės, ką jūs darote! Jokių būdų nevažiuokit, Ką jūs! Tik skandalą pakelsit, pinigus veltui išmesit ir nieko nelaimėsit. Kurgi jūs šitokia važiuosit, dar lakstysit paskui tą šunsnukį!

PYPERKARKA. Tada šeimninė tegu šiandien manęs nelauks, aš nebus. Aš įšoks į Landver kanalas ir prisigirdys!

PONIA JON. Paulina! Bet kodėl gi, kodėl, Paulina! Paklauskite, dėl dievo meilės bent minučiukę paklauskite, ką aš jums pasakysiu. Atsimenat, kaip aš eidama iš turgaus sutikau jus prie laikrodžio Aleksandro aikštėje. Aš iš karto supratau, ką jūs manot daryti, ir čia pat į akis viską išdrožiau. Ką aš tada pasakiau? Kad jis pametė jus be skatiko kišenėj, pametė ir nieko daugiau nenori girdėti. Taip dabar daug kam būna, labai labai daug kam! O paskui aš pasakiau... Ką aš paskui dar pasakiau? Eime aš tau padėsiu.

PYPERKARKA. Namuose tokia aš tikrai negali rodytis. Motina tik pamatys ir tuoj pat pakels triukšmas. O tėvas sumuš kaip obuolys ir išmes į gatvę. Pinigų irgi neturiu, tik tai du auksiniai, štai čia po pamušalas užsiuvau, kitaip tas niekšas mane palikti be skatikas.

PONIA JON. Panele, paklauskite: mano vyras mūrininkas. Na paklauskite pagaliau... dėl dievo meilės paklauskite, ką aš jums noriu pasiūlyti. Mums abiem tada bus gerai. Ir jums bus gerai, ir man bus gerai. Ir mano vyrui, Pauliui, bus gerai. Jis juk taip nori vaiko, juk mūsų vienintelis, mūsų Adelbertėlis, numirė nuo anginos. Jūsų vaikui bus pas mus gerai, mes jį mylėsime kaip savo. O jūs paskui susirasit savo mylimą, galėsit vėl pradėti dirbti arba grįžti pas tėvus. Vaikui bus gerai, ir niekas visam pasauliui nieko nesužinos.

PYPERKARKA. Ne, nė už jokiais pinigais! Geriau jau aš šoks į Landver kanalas! *(Atsistoja)* Aš parašys raštelį ir įsidės jį kišenėn: „Būk tu prakeiktas! Tu kaltas dėl savo Paulinos mirties!“. Ir parašys jo vardas, pavardė ir kas jis toks – Aloizas Teofilis Bruneris, šaltkalvis. Pamatys, kaip gera tada gyventi su tokia nuodėmė.

PONIA JON. Palaukit, panele, aš atidarysiu duris!

(Apsimeta, jog nori palydėti Pyperkarką, bet nespėjus joms prieiti prie koridoriaus durų, iš kairės pro kitas duris lėtai, dairydamos į šalis įeina Brunas Mechelkė. Jis nedidelio ūgio, trumpu buliaus sprandu ir labai plačių pečių. Žema, plokščia kakta, kaip šepetys styrančiais plaukais, maža apskrita galva, veidas brutalus, viena šnervė perplėsta ir nelygiai suaugusi. Jis maždaug devyniolikos metų ir susimetęs kupron. Rankos ilgos, raumeningos su didelėmis nedailiomis plaštakomis. Akių lėliukės mažos, juodos ir dygios. Rankose laiko ir krapštinėja pelėkautus. Jėjęs švilpteli seseriai lyg kokiam šuniui.)

PONIA JON. Aš tuojau, Brunai. Ko tau reikia?

BRUNAS. *(dėdamasis, jog domisi pelėkautais)* Man atrodo, kad spąstus reikėtų pastatyti čia.

PONIA JON. O lašinių ar pakabinai? *(Pyperkarkai)* Tai mano brolis. Nebijokit, panele!

BRUNAS. *(toliau krapštinėja pelėkautus)* O aš šiandien mačiau imperatorių Vilhelmą, Jete. Buvau pažiūrėti parado.

PONIA JON. *(Pyperkarkai, pasirodžius Brunui nustėrusiai iš siaubo)* Klausyk, kaip tu atrodai? Panelė tavęs net išsigando.

BRUNAS. (*krapštinėdamas pelėkautus, į nieką nežiūrėdamas*) Ū-ū, aš šmėkla.

PONIA JON. Lipk ant aukšto ir tenai statyk savo spąstus.

BRUNAS. (*nepakeldamas galvos lėtai prieina prie stalo*) Cha, su tokiu darbu badu numirsi. Degtukus pardavinėdamas ir tai daugiau užkalčiau!

PYPERKARKA. Sudie, ponias Jon!

PONIA JON. (*įpykusi šaukia ant brolio*) Eik iš čia, atstok pagaliau nuo mano galvos!

BRUNAS. (*susigūžęs*) Einu, einu, ko rėki. (*Klusniai grįžta į gretimą kambarį, ponias Jon ryžtingai užtrenkia jam iš paskos duris.*)

PYPERKARKA. Aš nenoriu jį sutikti Tyrgartenas arba Griunevaldė. Dieną ir tai bijoti, o naktį dar labiau.

PONIA JON. Apsaugok viešpatie, Brunas niekam nieko blogo nedaro!

PYPERKARKA. Sudie. Man čia nepatinka. Jeigu dar norit su manim kalbėt, tai geriau sėdėkim prie fontanas Kroicberge, ponias Jon.

PONIA JON. Paulina, aš išauginau Bruną, kiek vargo su juo turėjau, nei dieną, nei naktį ramybės nebuvo. Jūsų vaikeliui bus dešimt kartų geriau. Tai va, Paulina, kai jis gimė, aš jį paimsiu, ir nieko jam pas mane netrūks. Kaip tikras princas gyvens. Prisiekiu savo mirusiais tėvais, geri buvo žmonės, aš per vėlines būtinai nuvažiuoju į Riūdersdorfą ir uždegu ant kapų po žvakę.

PYPERKARKA. Aš eina, aš už paskutinius grašiai nusipirks sieros rūgštis – kas bus, tas bus! – ir šliūkštelės ant veidas tai bjaurybei, su kuria jis dabar myluotis. Kas bus, tas! Ir jam niekšui šliūkštels, nepagailės, tegul tada vaikšto patenkintas. Man vis tiek! Išplikins akis už tai, kad su kita myluotis. Aš nieko nebijau. Suvedžiojo mane, pražudė, visus pinigai išviliojo, garbę atėmė! Prakeiktas šuva, jis mane suvedžiojo, apgavo, paliko, kur man dabar būti! Kas bus, tas! Aš šliūkštelės ir viskas! Tegū būna aklas! Arba be nosies! Arba išvis tegū miršta!

PONIA JON. Panele Paulina, prisiekiu savo išganymu, nuo tos valandos, kai jūsų vaikelis ateis šian pasaulin... nuo pat tos akimirkos... jam bus taip gerai, lyg būtų gimęs šilkuose ir aksomuose. Tik patikėkit manim! Tik sutikit! Aš jau viską apgalvojau. Viskas bus gerai, Paulina, pamatysit viskas bus gerai! Ir nei daktaras, nei policija, nei jūsų šeimininkė nieko nesuos. Be to, jūs gausit šimtą dvidešimt tris markes, ponas direktorius Hasenroiteris man moka už šitos palėpės tvarkymą.

PYPERKARKA. Geriau jau tik gimusį pasmaugti, bet ne parduoti!

PONIA JON. Kas gi čia kalba apie pardavimą, Paulina?

PYPERKARKA. Kiek aš nuo praeitų metų spalio mėnuo ligi šita diena prisikentėjau! Sužadėtinis mane pametė! Šeimininkė išvarė. Gyventi neturiu kur. Ką aš padarys, kad visi mane varo ir niekina kaip kokią prakeiktą.

PONIA JON. Štai aš ir sakau, viskas taip yra todėl, kad velnias vis dar stipresnis už mūsų išganytoją Jėzų Kristų.

(Pro duris vėl įeina Brunas, kaip ir prima krapštinėja pelėkautus. Moterys jo nepastebi.)

BRUNAS. *(keistu balsu, staigiai, bet lyg tarp kitko)* Ei!

PYPERKARKA. Aš jo bijojau! Leiskit man išeiti!

PONIA JON. *(piktai užsipuola Bruną)* Ar tu eisi iš čia, ar ne? Aš juk pasakiau, kad , kai reikės, pašauksiu.

BRUNAS. *(kaip ir pirma)* Ką tu čia širsti, Jete, aš tik pasakiau „ei“!

PONIA JON. Gal tu kuoktelėjai? Kas čia per „ei“?

BRUNAS. Tai argi prie durų neskambino?

PONIA JON. *(išsigandusi suklūsta, sulaiko besiruošiančią išeiti Pyperkarką)* Tylos, panele, palaukit! Luktelkit minutę!

(Brunas krapštinėja pelėkautus. Moterys klausosi.)

PONIA JON. *(tyliai, baugščiai, kreipdamasi į Bruną)* Nieko negirdžiu.

BRUNAS. Nueik pas daktarą ir paprašyk, kad ausis praplautų!

PONIA JON. Per paskutinius kelis mėnesius direktorius čia nė syk nebuvo atėjęs sekmadienį.

BRUNAS. Jeigu tas komediantas ateis, tai tegu mane iškart į savo trupę paima.

PONIA JON. *(griežtai)* Nepliaukšk niekų!

BRUNAS. *(išsišiepęs, kreipdamasis į Pyperkarką)* Patikėkite, panele, Šūmano cirke aš padėjau juokdariui, triskart apnešiau jo asilą aplink maniežą. Aš viską galiu! Ko man bijoti?

PYPERKARKA. *(matyt, tiktai dabar pastebėjusi, kokion fantastiškon aplinkon pakliuvo, išsigandusi, labai sunerimusi)* Jėzus Marija, kur aš?

PONIA JON. Kas čia gali būti?

BRUNAS. Panele, būkit gera, užlipkit porai minučių va čia ant aukšto! Kažkas ateina, galbūt tik paklausti ko nori.

(Vis labiau baimindamasi Pyperkarka paklūsta. Ji užlipa laiptais ant aukšto ir lenda pro atvirą angą. Ponia Jon atsistoja taip, kad reikalui esant galėtų užstoti Pyperkarką. Pyperkarka dingsta. Ponia Jon ir Brunas lieka vieni.)

BRUNAS. Kuriam galui tau ta mielaširdinga panelytė reikalinga?

PONIA JON. Ne tavo reikalas, supratai?

BRUNAS. Aš klausiu tik todėl, kad tu su tokia baime slepi ją. O šiaip man į viską nuspjaut.

PONIA JON. Ir gerai, spjaudyk sau.

BRUNAS. Ačiū. Vadinasi, aš galiu nešdintis.

PONIA JON. Tu, valkata, žinai, kiek esi man skolingas?

BRUNAS. (*tingiai*) Ko tu taip siunti? Kas tau pasidarė? Ko reikia? Viso, einu pas savo nuotaką. Miego noriu. Praėjusią naktį prasivoliojau Tyrgartene pakrūmėj. Pilvas maršus groja, ir kišenėse vėjai švilpia. (*Išverčia kelnių kišenes.*) Reikia užsidirbti duonos kąsnį.

PONIA JON. Stok ir nė iš vietos! O jeigu inkši kaip šunytis, tai niekada negausi iš manęs nei pfenigo! Supratai? Brunai, tu eini blogais keliais.

BRUNAS. Amžinai aš negerai darau. Visi prieš mane. O kodėl man nenuėiti pas Huldą, jei man tenai taip gerai? (*Išsiima purviną piniginę.*) Kad bent vienas lombardo kvitas būtų likęs. Ko tu prie manęs prikibai? Leisk man eiti.

PONIA JON. Aš prie tavęs prikibau? Kam gi tu man reikalingas? Kokia iš tavęs nauda? Kur tu dėtumeisi, jei ne aš, tavo sesuo, matyt, visai iš proto išsikrausčiau, kad gailiu tokio vagies ir valkatos.

BRUNAS. Gali būti, kad tau kartais ne visi namie.

PONIA JON. Tau nė šešerių nebuvo, kai su tavim niekas negalėjo susitvarkyti. Tėvas dar tada sakė, kad iš tavęs nieko gero nebus. O mano vyrui ir akyse rodytis nedrįsk. Jis doras žmogus.

BRUNAS. Aš ir pats viską suprantu, Jete. Bet ne taip čia paprasta. Ko gi tu nori? Pati žinai, kad gimiau ne San-Susi, be to, esu kuprotas, nors to niekas ir nepastebi. Tenka suktis kaip išmanai! Na gerai, ko gi tu mane pasikvieteit? Nejau dėl žiurkių? O gal su ta mergiškia ką nors rezgi?

PONIA JON.(*grasindama prikiša Brunui panosėn kumštį*) Jeigu leptelsi kam nors bent žodį, iš tavęs šlapia vieta liks. Į grabą atsigulsi!

BRUNAS. Na žinai, tada aš jau geriau eisiu, kol ne vėlu, nes dar nei iš šio, nei iš to už gročių atsidursiu (*Užlipa laiptais ant aukšto*).

(Ponia Jon skubiai užgesina lempą ir nutykina prie bibliotekos durų. Įeina į biblioteką, bet duris palieka truputį praviras.

Girdėti, kaip rakinama sugirgžda užrūdijusi spyna. kažkas lengvu žingsniu pereina koridorių. Atsklinda Berlyno gatvių garsai, vaiko riksmas laiptinėje. Kieme groja ryla.

Baugščiai dairydamosi pasirodo Valburga Hasenroiter, graži, nekalta, visai dar jaunutė, vos šešiolikos metų mergaitė. Ji apsirengusi trumpa, šviesa, vasarine suknele, rankoje laiko skėtį nuo saulės.)

VALBURGA. (*stabteli, pasiklauso, baugščiai*) Tėte! Ar yra čia kas nors? Tėte! Tėte! (*Ilgai ir įdėmiai klausosi*) Kaip žibalu trenkia! (*Susiranda degtukus, užbraukia vieną, nori uždegti lempą ir nusidėgina į dar karštą stiklą rankas*) Oi! Po šimts, kas čia yra? (*Suklinka ir nori išbėgti.*)

(Pasirodo ponია Jon)

PONIA JON. Kas čia daugiau bus, panele Valburga, jei ne aš! Nebijokit.

VALBURGA. Dieve, kad jūs žinotumėt, kaip aš išsigandau, ponია Jon.

PONIA JON. O ko, panele? Bet aš tikrai nesitikėjau, kad jūs čia ateisit sekmadienį.

VALBURGA. (*prisidėjusi ranką prie širdies*) Man širdis visai nustojo plakusi, ponია Jon.

PONIA JON. Ką jūs, panele Valburga. Ko gi jums bijoti. Tėvas jums juk turbūt sakė, kad sekmadieniais, o kartais ir šiokiom dienom, aš ateinu čia patvarkyti, nušluostau nuo dėžių dulkes, drabužius šepėčiu pavalau, kandis pagainioju. Per dvi tris savaites vos spėju prie visų šitų skudurų prieiti, o paskui, žiūrėk, jau vėl reikia viską iš naujo pradėti.

VALBURGA. Aš dėl to išsigandau, kad lempos stiklas buvo įkaitęs, ponias Jon, ir aš nusideginau ranką.

PONIA JON. Taip, lempa ką tik degė, aš užgesinau pusė minutės prieš jus ateinant. (*Pakelia stiklą.*) Gal neapsideginsiu. Mano oda stora. (*Uždega dagtį.*) Va ir šviesu! Bet jūs, žiūriu, vėl išsigandot. Kas jums yra? Nieko nesuprantu.

VALBURGA. Oi, jūs atrodot kaip šmėkla, ponias Jon.

PONIA JON. Kodėl?

VALBURGA. Taip visada būna, kai iš ryškios saulės atsiduri tamsoj... Šitoj priplėkusioj palėpėj išties gali patikėti šmėklom.

PONIA JON. Na, šmėkliuke, ko gi jūs čia atėjote? Jūs viena ar su kuo nors? Gal dar ir tėtė ateis?

VALBURGA. Ne! tėtė šiandien Potsdame, jam ten svarbi audiencija.

PONIA JON. O ko jūs čia atėjote?

VALBURGA. Aš? Aš va vaikštinėjau ir užėjau.

PONIA JON. Eikit iš čia. Tėtės palėpėj ir per Sekmines saulės nebūna.

VALBURGA. Ir jūs čia nebūkit, išeikit saulėn, va visa net papilkėjot nuo šitų dulkių.

PONIA JON. O, saulė tai tiktai ponams! Man jau ir taip visi plaučiai dulkių pilni. Eikite, eikite iš čia, vaikeli, man reikia dirbti. Aš ir taip visą gyvenimą naftaliniu kvėpuoju (*kosėja*).

VALBURGA. (*nedrąsiai*) Nesakykit tėvui, kad aš čia buvau.

PONIA JON. Kodėl aš jam turėčiau sakyti.

VALBURGA. (*apsimesdama abejinga*) O jeigu manęs klaustų ponas Špita...

PONIA JON. Kas?

VALBURGA. Tas jaunas ponas, mūsų namų mokytojas...

PONIA JON. Na tai ką?

VALBURGA. Malonėkit jam pasakyti, kad aš buvau čia užėjusi, bet tuojau vėl išėjau.

PONIA JON. Tai ponui Špitai pasakyti, o tėtėi ne?

VALBURGA. (*netyčiom karštai*) Dėl dievo meilės, nesakykite, ponias Jon.

PONIA JON. Na žiūrėk, žiūrėk! Būk atsargi. Nemaža tokių merginų kaip tu ir iš tokių pat gerų šeimų pakliūdavo paskui Dragūnų, Barnimo gatvėn ar net į belangę.

VALBURGA. Nejau manot, ponias Jon, kad mano santykiai su ponu Špita išeina už doros ribų?

PONIA JON. (*labai išsigandusi*) Nutilkite! kažkas rakina duris.

VALBURGA. Gesinkit šviesą.

(*Ponia Jon užpučia lempą.*)

VALBURGA. Tètè!

PONIA JON. Čionai, panele, lipam ant aukšto.

(*Ponia Jon ir Valburga užlipa laiptais ant aukšto ir uždaro angą.*)

Koridorium pro duris įeina du ponai, direktorius Haras Hasenroiteris ir rūmų tetaro aktorius Natanielis Jetelis. Direktorius – vidutinio ūgio, švariai nusiskutęs, penkiasdešimties metų vyriškis. Jis vaikšto dideliais žingsniais ir yra labai judrus. Veido bruožai taisyklingi, akys žvelgia drąsiai. Elgsena triukšminga. Apskritai atrodo labai temperamentingas žmogus. Jis apsirengęs šviesiu vasariniu paltu, cilindras nusmuktas ant pakaušio, pro nerūpestingai praskleistą paltą matyti ordinais nusegta frako krūtinė. Lakuoti batai blizga. Rūmų tetaro aktorius Jetelis su lengvu apsiaustu ir baltu flaneliniu kostiumu. Kairėje rankoje laiko šiaudinę skrybėlę ir elegantišką lazda, apsiavęs geltonais batais. Jis taip pat švariai nusiskutęs, ir yra vyresnis kaip penkiasdešimt metų.)

DIREKTORIUS HASENROITERIS. (*šaukia*) Jon! Ponia Jon! Tai štai kokios mano katakombos, mielas Jeteli! Sic transit gloria mundi¹. Čia aš laikau viską, mutatis mutandis², kas liko iš mano buvusio teatro šlovės: seni leistrai, skarmalai ir rakandai!.. Joon! Jon! Ji buvo čia, nes lempos stiklas įkaitęs! (*Uždega degtuku lempą.*) Fiat lux, pereat mundus!³ Taip! O dabar galite apžiūrėti mano kandžių, žiurkių ir blusų rojų šviesoje.

NATANIELIS JETELIS. Tai jūs gavote mano atviruką, brangus direktoriau?

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Ponia Jon! Pažiūrėsiu, gal ji ant aukšto. (*Vikriai užlipa laiptais ir pajudina lubų dangtį.*) Užrakinta! O raktą ta šunsnukė, aišku, turi prikyštėje. (*Piktai daužo kumščiu dangtį.*) Jon! Jon!

NATANIELIS JETELIS. (*truputį nekantraudamas*) Pone direktoriau, o ar neapsieisime be tos Jon?

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Ką? Nejau manote, kad aš pats rausiuosi savo trijuose šimtuose dėžių ir stalčių, ieškodamas jūsų gastrolėms skudurų? Aš gi su fraku, su visais ordinais ir ką tik iš princo.

NATANIELIS JETELIS. Atsiprašau! Bet skudurais apsikarstęs aš nevaidinu!

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Klausykite, dėl manęs vaidinkite nors ir su apatinėmis! Man vis tiek! Tik nepamirškite, kas prieš jus stovi! Direktorius Haras Hasenroiteris nešokinės, jeigu jam švilptelės tegu ir pats rūmų teatro aktorius Jetelis. Turėkite tai galvoje... Jeigu kokiam nors

¹ Taip praeina pasaulio garbė (Lot.)

² Pakeitęs, ką reikia pakeisti (Lot.)

³ Tebūnie šviesa, nors ir pražūtų pasaulis! (Lot.)

komediantui reikia sudriskusio turbano arba poros senų batų, tai pater familias, šeimos tėvas, neaukos dėl to savo vienintelio laisvo sekmadienio! O gal įsakysite man kaip taksui keturiomis šliaužioti po visus kampus? Ne, mielas, pasieškokit sau kito tarno.

NATANIELIS JETELIS. (*labai ramiai*) Sakykite, direktoriau, kas jums užmynė ant kojos?

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Mano mielas, prieš pusę valandos aš sėdėjau prie vieno stalo su princu: post hoc, ergo propter hoc!⁴ O paskui dėl jūsų turėjau sėsti į dulkiną omnibusą ir važiuoti šion prakeikton vieton... Jei nesugebate to įvertinti, tai galite nešdintis!

NATANIELIS JETELIS. Mes susitarėm susitikti čia ketvirtą valandą. O jūs privertėte mane ištisą valandą laukti šitoj bjaurioj skylėj, šitam žaviam koridoriuj tarp gatvės vaikų... Kaip matote, aš palaukiau ir nė neužsiminiau jums apie tai! O jūs leidžiate sau elgtis su manim kaip su spjaudykle.

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Mano mielas...

NATANIELIS JETELIS. Po velnių, joks aš jums ne mielas! Aš galiu jus pasisamdyti už juokdarį ir liepti už šešis grašius vertis kūlio! (*Pasipiktinęs paima skrybėlę, lazda ir išeina.*)

DIREKTORIUS HASENROITERIS. (*iš pradžių sutrinka, paskui ima garsiai juoktis ir šaukia Jeteliui pavymui*) Nebūkite juokingas! Ir apskritai aš neketinu čia įrengti nuomos punktą! (*Girdėti, kaip užsitrenkia durys. Direktorius Hasenroiteris išsitraukia laikrodį.*) Prakeiktas galvijai! Mulkis neraliuotas! Ačiū dievui, išsinešdino! (*Įsikiša laikrodį, paskui tuojau vėl išsitraukia ir klausosi. Neramiai vaikšto pirmyn atgal, sustoja, pasižiūri į cilindrą, kurio viduje įtaisytas veidrodis, ir rūpestingai susišukuoja. Prieina prie vidurinio stalo ir atplėšia kelis tenai gulėjusius laiškus. Tai darydamas niūniuoja.*) O Štrasburgai, Štrasburgai, / Mieste nuostabus. (*Vėl išsitraukia laikrodį. Staiga virš jo galvos suskamba skambutis.*) Kaip laikrodis! Kokios jos būna punktualios, kai ko nors reikia! (*Pribėga ir atidaro koridoriaus duris, kažką garsiai ir linksmai sveikindamas. Jo griaudėjimui netrukus ima akomponuoti varpelio skambėjimą primenantis moteriškas balsas. Direktorius tuojau vėl pasirodo, o sykiu su juo ir elegantiška jauna dama, Alisa Riuterbuš.*) Alisa! Mažute! Nagi eikš čionai, mano miela! Pasisuk į šviesą! Aš turiu įsitikinti, kad tu ta pati maža, miela, pašėlusis Alisa iš mano direktoriavimo laikų! Tai bent metas buvo! Mergyte, aš juk tave vaikščioti išmokiau! Vaikščioti ir... kalbėti scenoje! Iš pradžių tu visada sakydavai „šėfas“ vietoj „šefas“. Cha cha cha! Tikiuosi nepamiršai.

ALISA RIUTERBUŠ. Ne jau jūs, direktoriau, galėjote pamanyti, jog esu nedėkinga!

DIREKTORIUS HASENROITERIS. (*nuima jai šydą*) Mergyt, tu dar labiau pajaunėjai!

ALISA RIUTERBUŠ. (*paraudusi ligi ausų, laiminga*) jeigu kas nors sako, kad susenai, tai irgi būna neteisybė. Gal atidarytum langą – oro trūksta.

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Aš kaip atsiskyrėlis Piliokas ant Pilikoko kalno! Septynis metus ir kas mielą dieną / Tamošius valgė tik žiurkieną... Rimtai, neįsivaizduoji, kiek aš turėjau visokių bėdų! Tu, aišku, žinojai apie tai, miela Alisa, nors aš ir nieko nerašiau.

ALISA RIUTERBUŠ. Vis dėlto negražu, kad tu nei žodeliu neatsakei j mano ilgus gražius laiškus, o aš taip stengiausi.

⁴ Vadinasi, iš to seka (Lot.)

DIREKTORIUS HASENROITERIS. O kam, cha cha cha, ką rašyti mažai mergytei, jeigu pats nuo bėdų neapsigini ir negali jai niekuo padėti? Ex nihilo nihil fit. Tai yra: iš nieko nieko nebūna! Tik kandys ir trandys! Trandys ir kandys! Cha cha cha! Tai viskas, ką aš gavau už savo darbą prie vakarų sienos.

ALISA RIUTERBUŠ. Vadinasi, visą teatro turtą tu perdavei direktoriui Kurcui?

DIREKTORIUS HASENROITERIS. O Štrasburgai, Štrasburgai, / Mieste nuostabus... Ne, mano miela! Nieko aš Štrasburge nepalikau! Tas buvęs kelneris, smuklininkas, abejotinos šlovės dansingų arendatorius, tas kretinas, atėjęs mano vieton... tas bete imbecile⁵ atsisakė rekvizito. Tad kam aš, po velnių, turėjau jį palikti: bet užtat sumokėjau keturiasdešimt tūkstančių markių iš tų pinigų, kuriuos savo prakaitu uždirbau vaidindamas. Ir penkiasdešimt tūkstančių markių mano puikios žmonos kraičio. Po velnių! Bet vis dėlto aš laimingas, kad tas turtas liko mano rankose. Štai! Cha cha cha! Šituos štai vyrukus (*paploja keliems kirasyrams per petį*) dar prisimeni?

ALIS RIUTERBUŠ. Atpažįstu savo papenheimiečius.

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Tai va šitie štai šaunūs vyrai ir viskas, kas čia kabo ir guli, išgelbėjo seną skudurininką ir kaukių nuomotoją Harą Eberhardą Hasenroiterį po didžiojo persikėlimo. Aš atėjau į Berlyną, kaip Mahometas į Mediną! Bet geriau pakalbėkim apie linksmesnius dalykus: man malonu buvo sužinoti iš laikraščių, kad tave jo ekselencija pakvietė į Berlyną, į rūmų teatrą.

ALISA RIUTERBUŠ. Baisus čia daiktas! Man daug labiau patiko vaidinti pas tave. Pažadėk, kad priimsi mane pas save, kai vėl tapsi direktorium... gerai? Ir tada aš tuojau nutraukisiu kontraktą! (*Direktorius garsiai kvatojasi.*) Aš jau treji metai trinuosi provincijos balaganuose. Kad juos kur galas! Bet ir Berlynas man nepatinka! O rūmų teatras juo labiau. Viešpatie apsaugok nuo jo komedijų!.. Supranti, aš irgi tavo teatro rekvizito dalis, kaip buvau, taip ir likau! (*Atsistoja tarp papenheimiečių.*)

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Cha cha cha! Na tai eikšen, ištikimas papenheimietis! (*Jis išskečia rankas. Alisa puola jam į glėbį, ir abu kelis kartus karštai pasibučiuoja.*)

ALISA RIUTERBUŠ. Palauk, Harai, dabar pasakyk man, kaip gyvena tavo žmona.

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Tereza? Neblogai, jei neimsim domėn, kad nuo visų savo rūpesčių ir bėdų diena po dienos storėja. Margyte, kaip tu kvepi! (*Suspaudžia Alisą glėbyje.*) Ar žinai, kad tu velnioniškai pavojinga?

ALISA RIUTERBUŠ. Gal manai, kad aš kvaila? Aišku, žinau.

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Po velnių!

ALISA RIUTERBUŠ. Tu manai, kad aš būčiau ėjusi čionai šiton skylėn, korusis ant tavo priplėkusio aukšto, jei nežinočiau, kad tai pavojinga mums abiem! Bet niekada nieko nepavyksta padaryti slapta. Tiesiog prakeikimas ir gana. Kai ėjau čionai aplinkiniais keliais tiesiog kaktomuša susidūriau su Natanieliu Jeteliu. Ponas rūmų aktorius, aišku, pasistengs, kad apie mudviejų susitikimą žinotume ne tiktai mes vieni.

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Aš, matyt, supainiojau datas. Jis mane tikino, kad mudu susitarę susitikti čia kaip tik šiandien popiet.

⁵ Kvailys (Pranc.)

ALISA RIUTERBUŠ. Bet aš ant laiptų mačiau ir daugiau įdomių personažų. Basermanui⁶ čia būtų tikras lobis. O ką man iš paskos šaukė tie mieli mažyliai, kur tupinėja ant laiptų, tai negaliu nė pakartoti. Dar po stalu vaikšto, o tokių žodžių žino, kokių aš nė negirdėjusi.

DIREKTORIUS HASENROITERIS. (*nusijuokia, paskui surimtėja*) Taip, matai, prie šito pripranti. Visų šitos senos būdos gyventojų nesuskaičiuosi ir jaučio odos neužteks, kad surašytum, ką jie daro. Nuo ryto lig vakaro juda, kruta, dejuoja, prakaituoja, rėkia, keikiasi, murma, kala, obliuoja, siuva, vagia, ant laiptų visokie dienos šviesos vengiantys subjektai tvarko savo neaiškius reikalus, brazgina arfas, groja armonikom. Čia tikra vargo, bado, neturto ir ydų buveinė. Ir tavo buvęs direktorius, last not least⁷, bėgioja, dejuoja, dūsauja, prakaituoja, rėkia ir keikiasi, cha cha cha, tarp visų šitų žmonių. Cha cha cha, mergyte, man išties buvo velnioniškai sunku.

ALISA RIUTERBUŠ. Beje, žinai, ką aš sutikau zoologijos sodo stotyje, kai išlipau iš traukinio? Mūsų seną mielą kunigaikštį vietininką. Aš priskretau prie jo kaip vantos lapas, tu juk mane pažįsti, ir mes ištisas dvidešimt minučių plepėjom apie viską. Gerbės žodis, Harai, nė kiek neperdedu. Ir staiga žiūriu su didele svita joja jo didenybė. Maniau, kad imsiu ir prasmegsiu. O jis tik nusijuokė ir pagrasino man pirštu. Nepatikėsi, kaip aš apsidžiaugiau. Bet dabar svarbiausias dalykas. Paklausk. Jo šviesybė staiga paklausė mane, ar aš grįžčiau į Štrasburgą, jeigu direktorius Hasenroiteris tenai vėl perimtų teatrą. Aš vos nepašokau į viršų iš džiaugsmo.

DIREKTORIUS HASENROITERIS. (*nusimeta paltą ir pasirodo su visais savo ordinais*) Galbūt tu vis dėl to pastebėjai, kad jo šviesybė puikiai papusryčiavęs. Po velnių!.. Mes kartu pusryčiavom. Mes pusryčiavome rinktinėje draugijoje pas princą Ruprechtą Potsdame. Neslėpsiu, kad tavo nelaimingo draugo gyvenime galbūt įvyks kai kurių permainų.

ALIS RIUTERBUŠ. Mielas, tu atrodei kaip didis valstybės vyras! Kaip pasiuntinys!

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Ak, tu dar nesi mačiusi šitos ordinais nusagstytos krūtinės! Klerchen ir Egmontas! „Eikš čionai ir numalšink savo troškulį!“ (*Vėl apkabina*) Carpe diem! Naudokis proga! Šampano, mano miela mergyte, tavo seno direktoriaus, draugo, ir įkvepėjo repertuare dabar nėra! (*Atidaro skrynią ir ištraukia iš jos vyno butelį.*) Bet šitas vienuolyno vynas taip pat šio to vertas. (*Atkemša butelį. Pasigirsta skambutis.*) Kas čia dabar? Tas! Kas tas neregėtas akiplėša, išdrįšęs drumsti man sekmadienio popietės ramybę? (*Skambina energingiau.*) Mažyte, malonėk nueiti bibliotekon! (*Alisa skubiai bėga bibliotekon. Vėl skambutis.*) Po velnių, išprotėjo ar kurį galą! (*Skuba prie durų.*) Turėkite kantrybės arba nešdinkitės ir čia. (*Girdėti, kaip jis rakina duris.*) Kas? Kaip? „Čia aš, panele Valburga!“ Ką? Aš ne panelė Valburga. Aš ne dukterė! Aš tėvas! Ak, tai čia jūs, pone Špita! Nuolankiai jūsų klausau, aš tėvas, tėvas! Kuo galiu būti naudingas?

(Direktorius vėl pasirodo koridoriuje lydimas Ericho Špitos, dvidešimt vienerių metų akiniuoto jaunuolio. Jo veidas subtilių bruožų ir gan išraiškingas. Špita yra teologijos mokslų kandidatas, todėl atitinkamai apsirengęs. Jis truputį kūprinasi, iš visos jos figūros matyti, kad daug sėdi prie knygų ir prastai maitinasi.)

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Nejaunuošiatės mokyti mano dukrą Valburgą čia, šitoje palėpėje?

⁶ Albertas Basermanas – žymus vokiečių XX a. pradžios aktorius.

⁷ Paskutinis eilėje, bet ne paskutinis pagal reikšmę (Angl.)

ŠPITA. Važiavau omnibusu pro šalį ir man iš tiesų pasirodė, kad panelė Valburga įėjo pro duris pirmam aukšte.

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Apsirikote, mano mielas Špita. Mano dukrytė Valburga dabar su motina anglų bažnyčioje, girdėjau, kaip rytą ruošėsi mišių klausyti.

ŠPITA. Tada labai prašau atleisti, jeigu sutrukdžiau. Aš išdrįsau čionai ateiti, nes pamaniau, kad panelė Valburga tik apsidžiaugs, jei palydėsiu namo.

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Taip, taip. Bet jos čia nėra, mielas Špita. Man labai gaila. Aš pats čia tik atsitiktinai užėjau, paimti pašto! Ir, deja, turiu dar daug skubių darbų. Daugiau jums nieko nereikia, mano mielas?

(Špita šluostosi akinius, jis aiškiai sutrikęs.)

ŠPITA. Akys prie tamsos taip greit nepripranta.

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Galbūt norite, kad aš jums sumokėčiau už pamokas. Deja, negaliu, mat esu įpratęs eidamas į miestą įsimesti kišenėn tik kelis pfenigus smulkioms išlaidoms. Malonėkite palūkėti, kol pareisiu namo.

ŠPITA. Tai visai neskubu, pone direktoriau.

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Cha, jūs tiktai taip sakote, bet aš žmogus vėtytas ir mėtytas, manęs neapgausi, mielas Špita...

ŠPITA. Ką gi, tada pasinaudosiu tokia netikėta proga, išties tai kaip likimo pirštas, ir paprašysiu mane išklausyti. Ar galiu jus paklausti vieno dalyko? Ilgai jūsų netrukdysiu, tik minutėlę.

DIREKTORIUS HASENROITERIS. *(žiūrėdamas į savo kišeninį laikrodį)* Lygiai vieną minutę duodu. Žiūrėsiu į laikrodį, mielas Špita.

ŠPITA. Klausimas ir atsakymas, man atrodo, net neužims tiek laiko.

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Na tai prašau!

ŠPITA. Ar aš galiu tapti aktoriumi?

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Dėl dievo, kas jums, mano mielas, gal iš proto išsikraustėte? Atsiprašau, gerbiamas pone kandidate, bet aš taip sukrėstas, kad ne mandagumas galvoj. Juk sakoma: natura non facit saltum⁸, o jūs tokį šuolį davėte. O dabar baikim! Patikėkit, jeigu mes dabar imsime svarstyti tą klausimą, tai prasiginčysim tris keturias savaites, ką jūs, metus, ir vis tiek jokios išvados neprieisim. Jūs juk teologas, mano mielas, gimęs pastoriaus šeimoje. Kaip jums galėjo kilti tokia mintis? Jūs juk turite ryšių ir jums atviri visi keliai į aprūpintą, užtikrintą būtį.

ŠPITA. Tai ilga istorija, kupina sunkios vidinės kovos, pone direktoriau, ligi šios valandos ji buvo žinoma tik man ir laikoma didžiausioje paslapyje. Bet šit laimė atvedė mane į jūsų namus, ir aš nuo pat tos akimirkos jutau, jog vis labiau ir labiau artėju prie tikrojo savo pašaukimo.

⁸ Gamta nemėgsta šuolių (Lot.)

DIREKTORIUS HASENROITERIS. *(labai nekantraudamas)* Tai daro man garbę. Tai daro garbę man ir mano šeimai! *(Uždeda jam ant pečių rankas.)* Nepaisant to, esu priverstas primygtinai prašyti atidėti šio klausimo svarstymą kitam kartui. Dabar aš labai užsiėmęs.

ŠPITA. Tuomet aš norėčiau tikrai tiek pasakyti – kad jūs žinotumėte! – aš tvirtai apsisprendžiau.

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Bet mielas mano kandidate, kas jums taip susuko galvą? Aš taip jumis džiaugiausi. Mintyse net pavydėjau ramios pastoriaus būties. O jį jūsų literatūrinės ambicijas visai nekreipiau dėmesio: didmiestyje šita liga dažnas perserga. Niekai, maniau, netrukus praeis! O dabar dar įsigeidėt tapti komediantu! Dėkokit dievui, kad ne aš jūsų tėvas, nes uždaryčiau su duona ir vandeniu ir tol laikyčiau, kol tos kvailystės išgaruotų iš galvos. Dixi!⁹ O dabar sudie, mielas Špita.

ŠPITA. Man atrodo, kad uždarymas ar kitoks smurtas nieko nepadėtų.

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Atsikvošėkite, keistuoli! Jūs norite tapti aktorium? Su tokia figūra, su akiniais ir, svarbiausia, su tokiu kimiu, ausį režiančiu balsu, tai juk neįmanoma!

ŠPITA. Jeigu gyvenime esama tokių keistuolių kaip aš, tai kodėl jų negali būti scenoje. Be to, aš manau, kad malonus balsas ir visas tas Gėtės-Šilerio veimariškas maivymasis daugiau kenkia, negu padeda. Man tikrai rūpi, ar imsitės mane mokyti tokį, koks esu?

DIREKTORIUS HASENROITERIS. *(skubiai apsivelka savo vasarinį paltą)* Ne! Visų pirma todėl, kad Gėtės-Šilerio veimariškas maivymasis yra mano mokykla! Antra, aš nenoriu atsakyti prieš jūsų tėvą! Ir trečia, mes jau ir taip pakankamai ginčijamės vakarieniaudami po jūsų pamokų mūsų namuose. O jei tapsite mano mokiniu, tai, ko gero, dar ir susimuštume. Bet dabar, Špita, man jau laikas į omnibusą.

ŠPITA. Tėvui aš jau pranešiau. Parašiau dvylikos puslapių laišką ir viską papunkčiui išdėdžiau, kodėl taip apsisprendžiau...

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Ponas pastorius, be abejonės, labai apsidžiaugs jį gavęs! O dabar eime, bičiuli, nes aš išprotėsiu.

(Direktorius per jėgą išstumia Špitą ir išeina pats. Girdėti, kaip užsitrenkia durys. Įsiviešpatauja tylą, tikrai iš lauko sklinda nepertraukiamas Berlyno triukšmas, dabar jis pagarsėja. Atsidaro lubų anga, ir laiptais galvotrūkiškai nubėga Valburga Hasenroitr, o paskui ją nulipa ir ponias Jon.)

PONIA JON. *(pašnibždomis, skubiai)* Kas jums? Juk nieko neatsitiko.

VALBURGA. Ponia Jon, aš imsiu rėkti! Aš tuojau imsiu rėkti! Viešpatie, aš nebegaliu valdytis, ponias Jon.

PONIA JON. Užsikiškite burną nosine, panele! Juk nieko neatsitiko! Kas gi tau darosi?

VALBURGA. *(kalendama dantimis, stengdamasi susitvardyti)* Aš mirtinai... aš mirtinai persigandau, ponias Jon!

PONIA JON. Norėčiau žinoti, ko gi tu taip persigandai?

⁹ Pasakyta (Lot.)

VALBURGA. Nejau jūs nematėte to baisaus žmogaus?

PONIA JON. O kuo jau jis toks baidus? Tai mano brolis, kartais jis padeda man išdulkinti tavo tėvo daiktus.

VALBURGA. O ta mergina, kur sėdi prisiglaudusi nugara prie dūmtraukio ir dejuoja?

PONIA JON. Prieš tau ateinant į pasaulį, tavo motina irgi taip dejuo.

VALBURGA. Man galas, aš žuvusi, jei tėtė sugrįš.

PONIA JON. Na tai dumk iš čia greičiau. (*Ponia Jon palydi persigandusią Valburgą koridorium ir išleidžia pro duris. Po to grįžta atgal.*) Ačiū dievui, visai žalia, net tokių dalykų nesupranta.

(Paima atkimštą butelį, pripila vieną taurę ir nusineša ant aukšto. Vos tik ji išnyksta, pasirodo direktorius.)

DIREKTORIUS HASENROITERIS. (*prie durų, dainuoja*) „O ateiki, madona Tereza!“ (*Šaukia*) Alisa! (*Vis dar prie durų.*) Eikšen! Padėk man uždėti geležinį skersinį su dviguba užsklanda. Alisa! (*Paeina į priekį.*) Jeigu dar kas nors sutrukdys mums sekmadienio ramybę, anathema sit¹⁰! Ei, kurgi tu, velniūkšti? Alisa! (*Pastebi butelį ir pakelia jį į viršų*) Ką? Nugerta? Ak, išdykėle! (*Už bibliotekos durų pasigirsta gražus moteriškas balsas, koloratūrinės trelės.*) Cha cha cha! Viešpatie! Ji jau įkaušus.

¹⁰ Tebus prakeiktas (Lot.)

ANTRAS VEIKSMAS

(Ponios Jon butas antrame to paties namo aukšte, kur palėpėje laikomas direktoriaus Hasenroiterio teatrinis rekvizitas. Erdvus, gan aukštas, pilkai išdažytomis sienomis kambarys, aiškiai matyti, jog čia anksčiau būta kareivinių. Galinėje sienoje dviverės durys, jos išeina į priėškambarį. Virš jų įtaisytas skambutis, iš lauko pusės traukomas už vielos. Į dešinę nuo durų prasideda maždaug žmogaus aukščio tapetais apklijuota pertvara, einanti tiesiai į priekį, kambario viduryje ji stačiu kampu pasisuka į dešinę ir atsiremia į sieną. Tokiu būdu kambaryje atsiranda kažkas panašaus į atitvertą kampą miegamajam. Pro pertvaros viršų kyšo kelių spintų viršūs.

Įėjus pro priėškambario duris po kairei stovi klijuote aptrukta sofa. Jos atkaltė priglausta prie pertvaros. Virš sofos kabo nedidelės šeimos fotografijos: dešimtininkas Jonas su kareivio uniforma, Jonas su žmona vestuvių dieną ir t.t. prieš sofą stovi ovalus stalas, užtiestas nublukusia medvilnine staltiese. Kad pakliūtum į miegamą kampą, reikia praeiti pro stalą ir sofą. Įėjimas į ten užtiestas margo kartūno užuolaida.

Priekyje, palei siaurąją pertvaros sieną, stovi graži virtuvinė spinta. Į dešinę nuo jos, prie tikrosios sienos, - viryklė. Ta kambario dalis, matyt, laikoma virtuve.

Sėdintis ant sofos mato priešais save kairę sieną ir du langus. Prie priešakinio lango pristatyta lygiai nuobliuota lenta, atstojanti darbo stalą. Ant jos guli susukti brėžiniai, aršinas, liniuotės, kampinis, skriestuvas ir t.t. Prie kito lango – niša. Joje stovi kėdė ir stalelis su taurėmis. Langai be užuolaidų, tiktai pritaisytos siauros margo kartūno užuolaidėlės. Gan skurdų apstatymą papildo senas nendrinis krėslas ir kelios medinės kėdės, tačiau apskritai butas atrodo švarus ir gerai prižiūrimas, kaip dažnai būna, kur gyvena bevaikės šeimos. Maždaug penkta valanda po pietų, gegužės pabaiga. Pro langą maloniai šviečia saulė. Dešimtininkas Jonas, geraširdiškos išvaizdos, barzdotas keturiasdešimtmetis vyriškis, stovi prie priekinio lango prie darbo stalo ir kažką žymisi iš brėžinių. Ponia Jon sėdi ant kito lango palangės su sąsiuviniu rankoje. Ji labai išblyškusi, į akis krinta švelni sopulinga išraiška, bet kartu matyt, jog ji labai patenkinta, tiktai protarpiai žvilgsnis išduoda nerimą ir slepiamą baimę. Prie jos stovi vaikiškas vežimėlis, švarus, naujas, dailus, jame guli kūdikis.)

JONAS. *(nedrąsiai)* Motin, o ką jeigu aš truputį prasiverčiau langą ir parūkyčiau, baisiai norisi.

PONIA JON. Ar tai jau labai norisi? Nieko, pakentėsi.

JONAS. Pakentėsiu, motin, pakentėsiu. Tik kad labai norisi. Bet tuščia jo, pakramtysiu tabako ir bus gerai. *(Neskubiai ruošia sau kramtomo tabako porciją.)*

PONIA JON. *(patylėjusi)* Tai ką? Darsyk reikės eiti į metrikacijos skyrių!

JONAS. Reikės, o ką padarysi. Ateik, sako, darsyk ir tiksliai pasakyk, kur ir kokią valandą gimė vaikas.

PONIA JON. *(įsikandusi adatą)* Tai kodėl nepasakei?

JONAS. O iš kur aš žinau? Aš juk nežinau.

PONIA JON. Kaip nežinai?

JONAS. Manęs juk nebuvo!

PONIA JON. Kur tu būsi, jei palikai mane čia, Berlyne, o pats ištisus metus būni Altonoje ir tiktai sykj per mėnesj parvažiuoji namo pasižiūrėti, kas čia darosi.

JONAS. Kaip aš nevažiuosiu, jei meistras siunčia. Aš važiuoju tenai, kur daugiausiai darbo.

PONIA JON. Aš juk rašiau tau laiške, kad mūsų vaikelis gimė čia, kambaryje.

JONAS. Žinau. Aš jam taip ir pasakiau! Aišku, sakau, kad jis gimė mano bute. O jis sako, kad čia niekas dar neaišku. Tada, sakau, dėl manęs tegu ir ant aukšto tarp pelių ir žiurkių! Taip įsiutau! Kurgi jam daugiau gimti, jeigu ne namuos. O jis kad užriks, kas čia per kalbos, girdi! O aš, sakau, savo prakaitu duoną uždirbu, o ne liežuvium, pone notare, kitaip kalbėti manęs niekas nemokė! Šit ir liepė ateiti darsyk ir pasakyti dieną ir valandą...

PONIA JON. Aš gi tau viską surašiau ir įdėjau kišenėn, Pauliau.

JONAS. Jeigu žmogus perpyksti, tai viską užmiršti. Aš manau, jeigu jis tada būtų paklausęs manęs: „Jūs, Pauli Jonai, dešimtininkas?“ Aš tikriausiai būčiau atsakęs: „Nežinau!“ Be to, buvau truputį įkaušęs, mat prieš tai su Fricu išmetėm po taurelę! O paskui tas Šūbertas ir Šindleris Karlas atėjo. Pastatyk, sako, išgerti, tu juk dabar tėvas! Tai va, ir jie dar nenorėjo manęs paleisti, laukė ten apačioj prie metrikacijos biuro durų. Man visą laik galvoj sukosi, kad jie ten apačioj stovi. Ir kai jis paklausė, kokią dieną mano žmona sugriuvo, tai nežinojau, ką atsakyti, ir nusikvatojau į akis!

PONIA JON. Išgerti visada spėsi, Pauliau. Reikėjo pirma viską sutvarkyti, o paskui gerti!

JONAS. Gera tau kalbėti. Aš taip džiaugiausi, kad tu į senatvę dar tokį juoką ištaisei, kad kaip čia neišgersi. Juk toks džiaugsmas, motin!

PONIA JON. Tai dabar nueik ir pasakyk, kad tavo vaikas gimė dvidešimt penktą gegužės ir kad jį pagimdė tavo žmona, tavo bute.

JONAS. O ar ne dvidešimt šeštą? Aš jam mat leptelėjau, kad dvidešimt šeštą! Va ir pajuto, kad gerai nežinau. Jeigu taip tai taip, sako, o jeigu ne, tai ateikit darsyk.

PONIA JON. Na ir tegu lieka, kaip pasakei. (*Durys atsidaro ir pro jas Zelma Knobė įstumia varganą vaikišką vežimėlį, tikrą ponios Jon vežimėlio priešingybę, jame suvystytas į senus skudurus taip pat guli kūdikis.*) Ne, ne, Zelma, su sergančiu vaiku pas mus negalima. Pirma galėdavai atvažiuoti, o dabar negalima.

ZELMA. Jis taip baisiai kosti. Pas mus viršuj labai prirūkyta, ponias Jon, tiesiog nėra kur dėtis.

PONIA JON. Aš juk tau pasakiau, Zelma, pieno ir duonos gali kada nori ateiti. O vaiką palik viršuj, pas savo gerąją mamaitę, kitaip mano Adelbertėlis dar džiova užsikrės ar dar kuo nors.

ZELMA. (*proverksmiai*) Motinos nei vakar, nei šiandien namie nebuvo. Aš negaliu su juo užmigti. Dievuliau, visą naktį praklykė. O man jau reikia išsimiegoti. Imsiu ir iššoksiu pro langą arba į išmesiu ant grindinio ir taip pasislėpsiu, kad joks policininkas manęs nesuras.

JONAS. (*apžiūrėjęs svetimą vaiką*) Visai nieko iš jo nėra. Motin, tu tik pasižiūrėk, kaip jis atrodo!

PONIA JON. *(ryžtingai išstumia Zelmą su vežimėliu pro duris.)* Marš iš kambario! Ką gi tu darai, Pauliau! Kas turi savo vaiką, tam nerūpi kiti. Tegu Knobė jo pati žiūri, o ne valkiojasi! Ką padarysi, Zelma! Viena gali ateiti pas mus kada nori. Galėsi čia ir bluostą sudėti.

(Zelma su vežimėliu išeina. Ponia Jon uždaro jai iš paskos duris.)

JONAS. Anksčiau tu taip šokinėjai apie Knobės vaikus.

PONIA JON. Kaip tu nesupranti, Pauliau. Mūsų Adalbertėlis nuo jo dar, ko gero, užsikrės kokia nors bjauria liga.

JONAS. Na gerai, gerai. Tiktai nevadink jo Adalbertėliu, motin! Negerai duoti vaikui vardą to, kuris mirė aštuonių dienų ir nekrikštytas. Negerai, motin, man kažkaip net nesmagu.

(Pasigirsta beldimas. Jonas nori atidaryti duris.)

PONIA JON. Palauk.

JONAS. Taigi beldžiasi, Jete.

PONIA JON. *(skubiai pasuka raktą)* Aš vos kojas pavelku, o pas mus visi tik lenda ir lenda! *(Pasiklauso, paskui šaukia)* Ko reikia? Aš negaliu atidaryti.

MOTERIŠKAS BALSAS. *(krūtininis ir valdingas)* Tai aš, ponia Hasenroiter.

PONIA JON. *(sutrikusi)* O viešpatie, negali būti! *(Atidaro duris)* Prašau nepykti, ponia Hasenroiter! Aš gi nežinojau, kas čia.

(Ponia Hasenroiter pagaliau įeina. Tai didinga, dusulio kamuojama dama. Ji daugiau kaip penkiasdešimt metų. Paskui ją įeina Valburga, apsirengusi truputį kukliau negu pirmame veiksmė. Rankose laiko gan didelį paketą.)

PONIA HASENROITER. Laba diena, ponia Jon! Aš tiktai... nors man ir sunku laiptoti laiptais... aš tiktai norėjau pažiūrėti, kaip jūs jaučiatės... po to džiaugaus įvykio.

PONIA JON. Ačiū dievui, dabar jau neblogai, ponia.

PONIA HASENROITER. O čia turbūt jūsų vyras, ponia Jon? Reikia pasakyti... reikia pasakyti, kad jūsų žmona laukdamasi niekada nesiskundė ir visą laiką... visą laiką buvo linksma... tarsi niekur nieko tvarkė mano vyro sandėlį.

JONAS. Taip, žinau, tuo darbu ji labai džiaugiasi, ponia Hasenroiter.

PONIA HASENROITER. Jūsų žmona dar labiau džiaugsis... dar labiau džiaugsis, jeigu dažniau matys namuose jus!

PONIA JON. Mano vyras geras, ponia Hasenroiter, toks rimtas, savarankiškas. Kad svetur dirba, aš nesiskundžiu. O tokio amžiaus žmogui, kai kitų sūnūs jau kariuomenėj, be vaikų ne gyvenimas! Visokios mintys galvon lenda! Hamburge jis gerai uždirba, žiūrėk, ims ir išvažiuos į Ameriką.

JONAS. Ką tu, Jete, aš tik pagalvojau.

PONIA JON. Matote, mes žmonės maži... vos užsidirbam duonos kąsnį, bet vis dėlto... (*brūkštelia vyrai ranka per plaukus*) Jei bus kuo rūpintis, tai tik apsidžiaugsim. Žiūrėkit, jis jau ašarą braukia.

JONAS. Mes turėjom prieš trejus metus vaikiuką, bet numirė aštuonių dienų.

PONIA HASENROITER. Mano vyras... mano vyras jau pasakojo, kaip jūs jo gailėjote. Jūs juk žinote... juk žinote, koks puikus mano vyras – nors prie širdies dėk... viskas jam rūpi. O jeigu kas nors atsitinka žmonėms, kurie su juo dirba... ar jam padeda, tai jis ima širdin, lyg jam pačiam taip būtų.

PONIA JON. (*paplekšnoja Jonui per nugarą*) Man ir dabar akyse stovi, kaip jis sėdėjo laidotuvių vežime ir laikė ant kelių vaikišką grabelį. Net duobkasiui, ir tam nedavė prie jo prisiliesti.

PONIA HASENROITER. Jūs tik... jūs tik pamanykit, šiandien per pietus... per pietus staiga ant stalo atsirado vyno. Vyno! O tuo tarpu... o tuo tarpu paskutiniaisiais metais tikrai grafiną vandens iš čiaupo turėdavom... vien tikrai vandenį gerdavom. „Brangūs vaikai“, – pasakė mano vyras. Jis, kaip žinot, dešimt ar dvylika dienų buvo išvažiuavęs į Elzasą... Tai va, mano vyras pasakė: „Aš geriu už savo mielą, puikią poniją Jon, todėl, kad, - sušuko jis savo gražiu balsu, - todėl, kad ji įrodė mums, jog viešpats dievas... viešpats dievas išklauso moters sielos maldas!“ Ir tada mes susidaužėm ir išgėrėm už jus! Taip. Ir štai aš... štai aš, vyro pavesta, atnešiau jums pieno virimo aparatą. Valburga, išpakuok!

(Pro praviras duris nepasibeldęs įeina direktorius Hasenroiteris. Jis su cilindru, vasariniu paltu, pirštinetas, rankoje turi ispanišką lazda su sidabro rankena. Apsirengęs truputį panešiotu kasdieniniu kostiumu. Kalba greitai, beveik be atokvėpio.)

DIREKTORIUS HASENROITERIS. (*braukdamasis nuo kaktos prakaitą*) Karšta! Berlyne nėra kaip kvapo atgauti, mano mieli! O Peterburge cholera! Ponia Jon, jūs skundėtės mano mokiniams Špitai ir Kėferšteiniui, kad jūsų vaikiukas neauga. Daugelis motinų dabar neturi kuo arba nenori pačios maitinti vaikų, tai rodo, jog mūsų laikų visuomenė genda. Jūsų pirmas vaikas numirė nuo dizenterijos, motule Jon. Ne ne, neprieštaraukit, kalbėkim tiesiai. Kad šįsyk tokios bėdos neatsitiktų ir kad nepakliūtumėt į nagus visokioms senėms, kurios savo patarimais paprastai nuvaro kūdikius į kapus, mano žmona atnešė jums štai šitą pieno virimo aparatą. Aš su juo išauginau visą savo jaunąją kartą, Valburgą irgi. Sapristi!¹¹ Pagaliau jūs prasiradot į namus, pone Jonai! Bravo! Kaizeriui reikia kareivių, o jums reikia įpėdinio, mano mielas! Sveikinu iš visos širdies! (*Energingai krato jam ranką.*)

PONIA HASENROITER. (*stovėdama prie vežimėlio*) Kiek... kiek jisai svėrė, kai gimė?

PONIA JON. Lygiai aštuonis svarus ir dešimt gramų.

DIREKTORIUS HASENROITERIS. (*linksmi, garsiai, nesivaržydamas*) Cha cha cha! Puikus produktas! Aštuoni svarai dešimt gramų šviežio vokiško kūno!

PONIA HASENROITER. Akys, nosytė! Tikras tėvas! Vaikiukas išties... išties labai panašus į jus, pone Jonai.

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Tikiuosi, kad jūs nepaliksit savo atžalos nekrikštytos.

¹¹ Po velnių! (Lot.)

PONIA JON. (*laiminga, didžiudamasi*) Viskas bus padaryta kaip pridera – parapijos bažnyčioj, su krikšto tėvais ir kunigu.

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Kad tave kur! Ir kaipgi jūs jį pakrikštysit?

PONIA JON. Tai argi su vyrais susitarsi. Iš pradžių aš norėjau Brunu krikštyti! Bet jis nenori.

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Brunas juk visai neblogas vardas.

JONAS. Gali būti, kad neblogas. Bet ne tai svarbu. A, aš nenoriu apie tai kalbėti.

PONIA JON. O ko čia slėpti, pasakyk, kad aš turiu brolių Bruną, dvylika metų jaunesnį, ir kad jis kartais išklysta iš kelio. Neatsispiria pagundai! O šiaip vaikas geras! Patikėk mano žodžiu!

JONAS. (*visas išraudęs*) Jete, tu juk žinai, kas tas Brunas buvo mums kaip akmuo po kaklu. Ko gi tu nori? Kad mūsų vaikiukas turėtų tokį krikštą? Čia tai bent. Gėda prisipažinti, bet jis... jis policijos priežiūroj.

DIREKTORIUS HASENROITERIS. (*juokdamasis*) Dėl dievo meilės, nesikarščiuokit, suraskit jam kitą krikštą, ir viskas.

JONAS. Apsaugok viešpatie!.. Aš norėjau jam padėti, įtaisiau šaltkalvio padėjėju, o kas iš to – tiktai gėda! Neduok dieve, jeigu kada ateis ir prisilies prie mano vaiko! (*Sugniaužia kumštj.*) Tada, Jete, aš neatsakau.

PONIA JON. Tu vėl savo, Pauliau. Neateis jis čia, neateis! Bet viena tu turi žinoti – tiktai brolis man padėjo tą sunkią valandą.

JONAS. O kodėl manęs neišsikviete, Jete?

PONIA JON. O kam? Ką tu toks baugišius būdamas galėjai man pagelbėti?

PONIA HASENROITER. Jūs Bismarko gerbėjas, Jonai?

JONAS. (*kasydamas paausj*) Kaip jums čia pasakius; bet mano draugai mūrininkai jo nelabai mėgsta.

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Tada jūs prasti vokiečiai! Savo vyriausią sūnų, tą, kur tarnauja imperatoriškajame laivyne, aš pavadinau Otu! Ir patikėkite manim (*rodo j kūdikį vežimėlyje*) nauja karta supras, ką yra skolinga tam vokiečių vienybės kalviui, tam didžiam herojui. (*Paima j rankas Valburgos išpakuotą pieno virinimo aparatą ir iškelia jį j viršų.*) Tai štai, naudotis šiuo aparatu visai paprasta! Pirmiausia j buteliukus pripilti trečdalyje pieno ir du trečdalius vandens, paskui įstatyti juos į puodą su verdančiu vandeniu ir virinti pusantros valandos. Tokiu būdu buteliukuose žus visi mikrobai. Chemikai tai vadina sterilizacija.

JONAS. Mūsų meistro žmona, ta, kur pagimdė dvynukus, pieną taip pat sterilizuoja, Jete.

(*Pasigirsta beldimas ir pro duris įeina direktoriaus Hasenroiterio mokiniai Kėferšteinas ir Kėgelis, jauni dvidešimties – dvidešimt penkerių metų vaikinai.*)

DIREKTORIUS HASENROITERIS. (*pamatęs mokinius*) Kantrybės, ponai, aš tuojau ateinu! Šiuo metu kaip tik aiškinu kai kuriuos kūdikių maitinimo ir jų priežiūros dalykus.

KĖFERŠTEINAS. (*išraiškingo, pašaipaus veido, didnosis, bebarzdis, netaisęs rimtą miną. Dusliai, švelniai, svajingai*) Mes trys karaliai iš Rytų šalies.

DIREKTORIUS HASENROITERIS. (*tebelaikydamas rankose pieno virinimo aparatą*) Kas jūs tokie?

KĖFERŠTEINAS. (*kaip ir pirma*) Mes atėjom nusilenkti kūdikėliui.

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Cha cha cha! Jeigu jūs Rytų šalies karaliai, mano ponai, tai, kiek suprantu, dar trūksta trečio.

KĖFERŠTEINAS. Trečias yra mūsų kolega dramaturgijos meno kelyje, teologijos kandidatas Erichas Špita. Socialinio pobūdžio incidentas jį kol kas sutrikdė ties Gėlių ir Valnerio teatro gatvių kampu.

KĖGELIS. Mes pasistengėm kuo greičiau dingti.

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Matote, jūsų namas po laiminga žvaigžde, ponia Jon! Bet sakykit, neįau mūsų šaunusis Špita vėl ėmėsi gydyti vadinamas socialines piktžaidzes? Cha cha cha! Semper idem!¹² Tikras vargas su juo.

KĖFERŠTEINAS. Žmonės subėgo žiūrėti, ir jis, atrodo, minioje pastebėjo pažįstamą.

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Mano nuomone, kuri niekam nerūpi, iš Špitos išeitų visai neblogas sanitaras arba gelbėjimo armijos karininkas. Bet ką padarysi – jis veržiasi į aktorius.

PONIA HASENROITER. Mūsų vaikų mokytojas, ponas Špita, nori būti aktorius?

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Taip, mama, jis man tai prisipažino. O dabar traukit smilkalus ir mirą, mielas Kėferšteinai, jeigu atsinešėt! Kaip matote, jūsų direktorius visapusiškas žmogus. Aš tai tiekiu savo mokiniams, geidžiantiems priglusti prie mūzos krūtinės, dvasios peną, nutrimentum spiritus, tai...

KĖFERŠTEINAS. (*barškindamas taupyklę*) Aš statau šitą daiktą; šią nedegamą taupyklę, šalia jaunojo pono mūrininko ekipažo ir linkiu, kad jis taptų bent jau valstybės statybų tarėju.

JONAS. (*išdėstęs ant stalo taureles, paima ir atkemša nepradėtą likerio butelį*) Na, tokia proga kaip neišgerti Dancigo „Goldvaserio“?!

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Matote, ponia Jon, kas duoda, tas ir gauna.

JONAS. (*pilstydamas likerį*) Niekas derįs pasakyti, kad dešimtininkas Jonas nesirūpina savo vaiku. Ačiū už suteiktą garbę, ponai. (*Visi, išskyrus ponia Hasenroiter ir Valburgą, paima taures.*) Į sveikatą! Motin, eikšen, mudu ir gi susidaušim!

(*Susidaužia ir išgeria.*)

¹² Tas pats per tą patį! (Lot.)

DIREKTORIUS HASENROITERIS. (*priekaištingu balsu*) Mama, tu taip pat privalai išgerti.

JONAS. (*išgėręs ir pralinksmėjęs*) Viskas, nevažiuosiu daugiau į Hamburgą. Tegu meistras kitus siunčia. Užteks. Jau trys dienos su juo dėl to baramės. Štai ir dabar turėsiu tuojau užsivožęs kepurę išeiti – šeštą valandą reikia būti kontoroj! Jei nenori, kaip sau nori. Kur tai matyta, kad šeimos tėvas amžinai namuose nebūtų. Aš turiu draugą... užtenka jam tiktai žodį tarti ir kaipmat įtaisys mane dirbti prie pamatų dėjimo naujam reichstagui. Dvylika metų pas tą patį meistrą išdirbau, bet ir be jo nepražūsiu.

DIREKTORIUS HASENROITERIS. (*paploja Jonui per petį*) Po šimts! Visiškai su jumis sutinku, pone Jonai. Šeimyninis gyvenimas tai toks dalykas, kad jokiais pinigais ir jokiais gražiais žodžiais nenupirksi.

(Jėina teologijos kandidatas Erichas Špita. Jo skrybėlė ir kostiumas purvini. Jis be kaklaryšio, išblyškęs, susijaudinęs ir valosi nosine rankas.)

ŠPITA. Atsiprašau. Ar galėčiau pas jus truputį apsisvarinti, ponias Jon?

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Cha cha cha! Dėl dievo meilės, ką jūs ten iškrėtėte, mielas Špita?

ŠPITA. Aš tiktai palydėjau į namus vieną damą, pone direktoriau, ir viskas.

DIREKTORIUS HASENROITERIS. (*sykiu su visais garsiai nusikvatojęs ir Špitos žodžių*) Na klausykite! Ir dar priduriate „ir viskas“? Aplink visiems girdint?

ŠPITA. (*sutrikęs*) O kodėl gi ne? Tai buvo labai padoriai apsitaisiusi dama, aš ją čia dažnai sutikdavau ant laiptų. Gatvėje, ją, deja, ištiko nelaimė.

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Ak, ką jūs sakote! Papasakokite, mielas Špita. Tai gal ta dama jums taip išpurvino kostiumą ir sudraskė rankas?

ŠPITA. Ką jūs! Tai turbūt padugnių darbas. O tą damą ištiko priepuolis. Policininkas ją taip nevykusiai pastvėrė, kad parkrito tiesiai ant grindinio ir vos nepakliuvo po omnibuso arklių kojom. Ir aš negalėjau išverti nepadėjęs, nors sutinku, kad apskritai gerai apsitaisiusiems žmonėms netinka imtis gailėstingųjų seserų vaidmens.

(Ponia Jon išstumia vežimėlį už pertvaros, atneša dubenį su vandeniu ir pastato jį ant kėdės.)

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Gal ta dama priklausė tai gerbiausiai tarptautinei draugijai, kurios narės griežtai stebimos, o kartais ir už grotų pakliūva.

ŠPITA. Prisipažinsiu, pone direktoriau, šiuo atveju man tai buvo tas pats, kaip ir tam omnibuso arkliui, kuris ištisas penkias, šešias ar net aštuonias minutes lėkė pakėlęs į viršų priekinę kanopą, kad neužgautų po juo gulinčios moters. (*Visi garsiai kvatojasi iš jo žodžių*). Jūs juokiatės. O man toks arklio elgesys neatrodė keistas. Ir nė kiek nesistebiu, kad vieni žmonės šaukė „bravo“, o kiti bėgo į kepyklą, nešė iš ten bandeles ir šėrė jomis arklių.

PONIA JON. (*karštai*) Gaila, kad tas arklys jos nesutrypė. (*Po šių žodžių visi vėl pratrūksta juokais.*) Ir išvis tą Knobę reikėtų viešai išplakti diržais, o geriausia liežuviais, kad kraujai tikštų.

ŠPITA. Aš niekada neįsivaizdavau, kad mes jau pamišom vadinamuosius viduramžius. Iki to dar toli šaukia. Dar tūkstantis aštuoni šimtai trisdešimt septintaisiais metais čia, Berlyne, Hausfogtei aikštėje minia susidorojo su našle Mejer. (*Išsitraukia akinių liekanas.*) Nieko nepaveiksi, teks tučtuojau eiti pas okulistą.

JONAS. (*Špitai*) Prašau man atleisti, jūs atvedėte tą padorią damą čionai, mūsų laiptinėn? Taip ir yra. Motina iškart suprato, kad tai galėjo būti tiktai Knobė, ją visa gatvė pažįsta. Jinai išvaro į lauką savo dvylikos metų dukterį arba pati per naktis namo nepareina, geria, vyrus vedžiojasi, vaikais nesirūpina, o kai prisigeria ir atsigaivelėja, tai kulia kas pakliuvo po ranka kumščiais ar lietsargiu.

DIREKTORIUS HASENROITERIS. (*susigriebia*) Allons¹³, ponai, mums laikas. Jau ir taip ketvirtis valandos vėjais nuėjo! Mano laikas ribotas. Šiandien, deja, teks baigti pamoką laiku. Eime, mama! Viso gero, ponai!

(Direktorius Hasenroiteris atkiša savo žmonai alkūnę ir išeina, lydimas Kėferšteino ir daktaro Kėgelio. Jonas irgi paima savo plačiąją skrybėlę.)

JONAS. (*žmonai*) iki, motin, reiks vis dėlto nueiti pas meistrą. (*Išeina.*)

ŠPITA. Galbūt galėtumėte man paskolinti kaklaraištį?

PONIA JON. Tuoju, pažiūrėsiu, kas yra Pauliaus stalčiuje. (*Atidaro stalo stalčių ir išblykšta.*) Jėzau! (*Išima iš stalčiaus marga juosta perrištą vaiko plaukų kuokštą.*) Čia mano vaikelio, mano Adalbertėlio plaukai, aš juos nukirpau vyro žirklių, kai jau gulėjo karste. (*Jos veidą staiga užgula didelio, smarkaus liūdesio šešėlis, paskui jis lygiai taip pat staiga nusigiedrija.*) O dabar jis vėl guli vežimėlyje, prisikėlė iš mirusiųjų! (*Rodo Špitai plaukų kuokštą ir keisto linksmumo apimta eina prie pertvaros durų, kur išsikišęs dviem trečdaliais stovi vaiko vežimėlis. Priėjusi prie jo prideda plaukus prie vaiko galvutės.*) Ateikite čionai, ateikite! (*Nesuprantamai slapukaudama pasimoja Valburgą su Špita, ir tie prieina prie vežimėlio.*) Pasižiūrėkit į tuos plaukučius, o dabar į šituos. Na, kas pasakys, kad tai ne tokie patys... lygiai tokie patys plaukučiai.

ŠPITA. Teisingai! Net ir visi atspalviai tie patys, ponia Jon!

PONIA JON. Gerai! Gerai! To man ir reikėjo! (*Pasislepia su vaiku už pertvaros.*)

VALBURGA. Ar tau neatrodo, Erichai, kad Jon elgiasi gan keistai?

ŠPITA. (*nutveria Valburgos rankas, nedrąsiai ir karštai jas bučiuoja*) Nežinau, nežinau! Šiandien nieko manęs neklausk, nes aš viską įsivaizduoju tamsiom spalvom. Ar gavai laišką?

VALBURGA. Taip. Bet niekaip nesuprantu, kodėl tu pas mus taip ilgai nesirodei.

ŠPITA. Atleisk man, Valburga, negalėjau.

VALBURGA. Kodėl?

ŠPITA. Tai kad viduje pats su savim pešusi.

¹³ Eime (Pranc.)

VALBURGA. Tu nori būti aktorius? Tiesa? Nori pakeisti profesiją?

ŠPITA. Kas galų gale iš manęs išeis, žino tik dievas. Bet tiktai ne dvasininkas, ne kaimo kunigas!

VALBURGA. Erichai, aš išsibūriau ateitį kortomis.

ŠPITA. Tai juk niekai, Valburga. Kam to reikėjo?

VALBURGA. Visai ne niekai, Erichai, aš prisiekiu tau. Būrėja pasakė man, kad aš turiu slaptą sužadėtinį ir kad jis aktorius. Aš, žinoma, pasijuokiau iš jos, o paskui išgirdau iš mamos, kad tu nori tapti aktorium.

ŠPITA. Iš tiesų?

VALBURGA. Iš tiesų! O dar būrėja man pasakė, kad vienas svečias pridarys mums daug nemalonumų.

ŠPITA. Mano tėvas atvažiuoja į Berlyną, Valburga, ir, žinoma, iš jo galima visko tikėtis. Tėvas nežino, kad mudviejų vidiniai ryšiai seniai nutrūko, dar pirma tų laiškų, kurie dabar degina mano kišenę. Tai taip jis atsakė į mano išpažintį!

VALBURGA. Pikta, pavydi, bloga lemtis persekiojo mus tą dieną, kai nepavyko pasimatyti. Kaip aš visada žavėjauosi savo tėvu! O nuo to sekmadienio visą laiką raustu dėl jo, ir, kad ir kaip stengiuosi, vis tiek negaliu prisiversti tiesiai ir atvirai pažvelgti jam į akis.

ŠPITA. Tai tu visgi susipykai su tėvu?

VALBURGA. Ak, kad būčiau tiktai susipykusi! Aš taip juo didžiavausi! O dabar bijau, kad viską sužinojęs, tu misi mus niekinti.

ŠPITA. Aš? Niekinsiu? Liaukis, man iš to nieko neišeitų, mielas vaike. Klausyk, aš seniai tau norėjau pasakyti, bet vis nesiryžau. Aš turėjau šešeriais metais vyresnę seserį, ji buvo guvernantė vienuose kilminguose namuose. Ten tai ir atsitiko... ir kai jinai norėjo rasti prieglobstį gimtuosiuose namuose, tai mano krikščionis tėvas ją išvijoj! Matyt, manė: pats Jėzus būtų taip pasielgęs! Paskui sesuo pamažu visai nusmuko... kada nors mudu nueisim į Šildhorno kapinaites, jas dar vadina savižudžių kapinėmis, ten jinai galų gale ir atsigulė amžino poilsio.

VALBURGA. *(apkabina Špitą)* Vargšas Erichas, apie tai tu man niekada neužsiminei.

ŠPITA. O dabar štai ėmiau ir pasakiau. Ir tėvui tą patį į akis pasakysiu, nors po to ir galutinai susipyktume. Tu visada stebiesi, ko aš taip jaudinuosi ir negaliu susivaldyti, jeigu pamatau, kaip kokį nors bėdžių spardo kojomis arba kaip padugnės tyčiojasi iš puolusios merginos. Man tada kartais užaina haliucinacijos, vidury šviesios dienos pradedu matyti šmėklas ir įsivaizduoju matą savo seserį.

(Jeina Paulina Pyperkarka. Ji apsirengusi taip pat, kaip ir pirmame veiksmė, tiktai veidukas labiau išblyškęs, pagražėjęs.)

PYPERKARKA. Labą rytą!

PONIA JON. (*iš už pertvaros*) Kas tenai?

PYPERKARKA. Tai aš, Paulina, ponias Jon.

PONIA JON. Paulina? Aš nepažįstu jokios Paulinos.

PYPERKARKA. Paulina Pyperkarka, ponias Jon.

PONIA JON. Kas?.. Tada luktelkit truputį, Paulina.

VALBURGA. Sudie, ponias Jon.

PONIA JON. (*išeina iš už pertvaros, rūpestingai užtrukdama užuolaidas*) Likite sveiki! Man čia su panele reikia kai ką aptarti. Todėl neišleidžiu, patys išeikit. (*Špita su Valburga greitai išeina. Ponia Jon uždaro jiems iš paskos duris.*) Tai čia jūs, Paulina? Ko jums reikia?

PYPERKARKA. Ko gi man reikės! Nejuo neaišku? Kojos mane pačios čia atvedė. Aš negalėju daugiau kentėti. Rūpėjo pasižiūrėti, kaip čia.

PONIA JON. Kas kaip? Ko gi čia žiūrėti, Paulina?

PYPERKARKA. (*nedrąsiai, jausdamasi truputį kalta*) Na, ar sveikas? Ar geria jam?

PONIA JON. Kas sveikas? Kam gerai?

PYPERKARKA. Lyg pati nežinot, ponias Jon.

PONIA JON. Ką aš turiu žinoti?

PYPERKARKA. Ar atsitiko kas vaikui?

PONIA JON. Kokiam vaikui? Kas atsitiko? Kalbėkit žmoniškai. Murmate sau kažką panosėj. Nieko negali suprasti.

PYPERKARKA. Jei pasakyčiau teisybę, ponias Jon...

PONIA JON. Kokią teisybę?

PYPERKARKA. Mano vaikas...

PONIA JON. (*smarkiai trenkia jai per skruostą*) Nagi darsyk pakartok, tai aš tol talžysiu batų tau per marmūžę, kol pradės rodytis, kad trynukus pagimdei. Lauk iš čia! Ir daugiau kad man nesirodytum!

PYPERKARKA. (*nori išeiti, klebina duris, bet jos užrakintos*) Mane muša per veidas, gelbėkit, gelbėkit! Kas čia darosi šitas namas?! (*Verkdama*) Atidarykit!

PONIA JON. (*staiga atsitokėjusi, apkabina Pauliną, neduoda išeiti*) Paulina, dėl dievo meilės, Paulina! Na, atleiskite man, aš atsiprašau! Ką man padaryti? Norite ant kelių atsiklaupsiu, Paulina? Ant kelių atsiklaupusi melsiu atleidimo!

PYPERKARKA. Už ką jūs mušate per veidas? Aš nueis policiją ir pasakys, kad mane mušė per veidas. Nueis į policiją ir pasakys.

PONIA JON. (*atkiša jai savo veidą*) Štai! Ir tu mušk! Atsilygink tuo pačiu!

PYPERKARKA. Aš eina į policiją...

PONIA JON. Ne, mušk, mušk mane ir būsim kvit! Na, ko gi lauki?

PYPERKARKA. Kas man iš to – veidas vis tiek pasidarė didelis.

PONIA JON. (*pati sau suduoda per veidą*) Va! Mano irgi ištins. Šerk man, Paulina, šerk, ko tu žiūri! Ir sakyk viską, kas tau ant širdies guli. O aš į tą laiką... o aš į tą laiką, jums, panele Paulina, ir sau kavos išvirsiu, tikros gerų pupelių kavos, kaip dievą myliu, o ne kokios nors pliužės su cikorija.

PYPERKARKA. (*kiek nuolaidžiau*) Kodėl jūs taip piktai elgtis su manim, ponias Jon, aš juk vargšė nelaimingas panelė?

PONIA JON. Kad aš žinočiau, kad aš žinočiau, Paulina! Eikit šen, Paulina, sėskitės! Va taip, gerai. Kieksyk mama man kailį pėrė už tokį bjaurų būdą, aš juk Birkenberge gimus! Kartais pati nežinau, kas man užaina. Motina nesyk sakė: „Žiūrėk, vaike, nelaimė ant galvos užsitrauksi!“ Matyt, teisybę sakė. O kaip jums sekasi, Paulina? Kaip jūs gyvenate?

PYPERKARKA. (*neskaičiuodama padeda ant stalo saują pinigų sidabru ir banknotais*) Štai jūsų pinigai, man jie nereikalingas.

PONIA JON. Kokie pinigai, Paulina, ką tu čia dabar darai?

PYPERKARKA. O, ponias Jon, labai gerai žinai! Jie nedavė man ramybės. Degino rankos. Prieš kelias dienas pasirodė, kad po pagalve gyvatė.

PONIA JON. Ką tu, ką tu!

PYPERKARKA. Lyg išlindo iš ten, kai aš pavargusi miegoti. Ir ėmė mane kamuoja, smaugia! Aš garsiai kad suklyks, kad iššoks iš lovos, šeimininkė paskui rado mažai gyvą ant grindys.

PONIA JON. Užmirškite tai, Paulina. Išgerkite štai lašelį! (*Įpila jai konjako.*) Ir suvalgykit gabaliuką pyrago – vakar buvo mano vyro gimimo diena. (*Atneša pyragą ir atpjauna gabalą.*)

PYPERKARKA. Ką jūs, nieko aš nenoriu, ponias Jon.

PONIA JON. Valgykit, jums reikia valgyti, sustiprėti! Aš džiaugiuosi, Paulina, matydama jus tokią gražią ir sveiką.

PYPERKARKA. O dabar parodykit man jį, ponias Jon.

PONIA JON. Ką, Paulina? Ką tau parodyti?

PYPERKARKA. Jeigu sveikata būtų geras, seniai būčiau atėjusi jūsų namai. Jūs žinote, ko aš noriu. Kol nepamatys, neišeis.

(Ponia Jon ligi tol kalbėjusi meiliai ir nuolankiai, tiktai lūpos virpėjo iš baimės. Dabar jinai pikta lemiančiai išblykšta ir nutyla. Prieina prie virtuvinės spintos, išlupa iš jos kavos malūnėlį ir niūriai teškia jį saują kavos pupelių. Atsisėda, įspraudžia kavos malūnėlį tarp kelių, nutveria rankenėlę ir su neapsakoma neapykanta žiūri į Pyperkarką.)

PONIA JON. Ak tai šitaip! Ką gi tu taip staiga užsimanei pamatyti! Ką tokį? Pasakyk man! Ar tai tą, kurį norėjai savo rankomis pasmaugti?

PYPERKARKA. Aš?

PONIA JON. Dar meluosi? Aš pati tave apskūsiu policijai.

PYPERKARKA. Jūs mane jau užtenka prikankinote, ponია Jon. Lakstėte iš paskos ir neatstoti nė per žingsnis. Ko aš nepagimdžiau palėpėje tarp seni skudurai. Aukso kalnai man žadėjote, gąsdinote tuo baisus bernas. Kortos mėtėte, burdama jaunikis, ir vėl gąsdinote, kol visai netekau galva.

PONIA JON. Ir dabar be galvos šneki! Žinoma, kad tau visai protas pasimaišė. Aš tave kankinau, ką? Tai pasisekė. Aš gi tave gatvėj radau. Kaip dabar atsimenu – pūga, o tu stovi po laikrodžiu paklaikusiomis akimis ir žiūri, kaip dega žibintus. Džiaukis, kad nepalikau, kitaip policininkas būtų daboklėn uždaręs arba pačiam velniui būtum į nagus pakliuvusi! Teisybė, nedaviau tau ramybės, kankinau, kaip tu sakai, kad neprisigirdytum su vaiku po širdim! *(Mėgdžioja ją)* „Šoksiu į Landver kanalas, motuše Jon“. Pasmaugsiu vaiką! Nudursiu jį savo skrybėlės smeigtuku! Nueisiu, nulėksi smuklėn, kur jo niekšas tėvas brazgina gitarą, ir numesiu negyvą vaiką po kojų! Va kaip tu šnekėjai, štai ką tauškei per dienų dienas ir naktis, o aš klausiau, klausiau, paskui paguldžiau čia ir tol glosčiau, kol užmigai ir išmiegojai ligi dvylikos valandų, kol visose bažnyčiose pradėjo skambinti varpai. Taip aš tave gąsdinau, taip žadėjau aukso kalnus, taip nedaviau ramybės! Nejau viską pamiršai?

PYPERKARKA. Bet juk čia mano vaikas, motuše Jon...

PONIA JON. *(šaukia)* Tai išsitrauk jį iš Landvero kanalo! *(Pašoka, ima lakstyti po kambarį, tverdamai tai vieną, tai kitą daiktą ir vėl mesdama atgal.)*

PYPERKARKA. Tai aš jau net negali pasižiūrėti į savo vaikas?

PONIA JON. Šok į vandenį ir tenai jo ieškok! Tada turėsi vaiką! Dievas mato, daugiau aš tavęs nelaikysiu.

PYPERKARKA. Gerai! Galite mane mušti, daužyti, buteliai į galvą mėtyti, aš iš vietos nepajudės, kol sužinos, kur mano vaikas, kol pamatys jo savo akimis.

PONIA JON. *(švelnesniu balsu)* Paulina, aš jį atidaviau žindyvei.

PYPERKARKA. Meluojate! Jis už ta pertvara, aš girdi, kaip jis ten čėpsėti. *(Vaikas už pertvaros ima rėkti. Pyperkarka bėga prie užuolaidos, su tam tikru dirbtiniu patosu šaukdama)* Neverk, neverk, sūnelis, mamytė tuojau ateina! *(Ponia Jon, nebesižinodama, ką daro, prišoka prie užuolaidos ir pastoja kelią Pyperkarkai. Toji bejėgiškai, sugniaužusi kumščius inkščia.)* Leiskite, leiskite mane pas vaikas!

PONIA JON. (*baisingai pasikeitusiu veidu*) Pasižiūrėk į mane, mergele! Pasižiūrėk į mano veidą, mergele! Gal manai, kad su tokiu veidu galima pajuokauti? (*Pyperkarka žliumbdama atsisėda.*) Sėskis! Verk! Klyk! Kol tu... kol tau nuo riksmo gerklė sutins! Bet jeigu tenai koją įkelsi, tai aš tau gyvastį atimsiu, sau atimsiu, ir vaikiukas negyvens!

PYPERKARKA. (*ryžtingai atsistoja*) Jeigu taip, tai aš pažiūrės, kas bus, ponias Jon!

PONIA JON. (*vėl kitu balsu*) Paulina, mes juk susitarėm. Kam jums vaikas? Jis jums tik našta. O dabar jis mano ir yra gerai prižiūrimas. Ką gi jūs su juo darysite? Eikite pas savo sužadėtinį! Jums su juo bus geriau be vaiko riksmo, be vystyklų ir be rūpesčių.

PYPERKARKA. Kaip tik! Kaip tik dabar! Dėl vaikas jis turi mane vesti!.. Visi, visi, ir ponias Kylbakė sako, ką aš turi dabar daryti. Nenusileisk, sako! Tegu veda. Ir metrikacijos biure ponas taip sakė. Kai papasakojau, kur aš pagimdžiau, tai pyko, ėmė šaukti. Nenusileisk, sako. Vargšė tu, šitiek labai daug kentėjai. Ir kišenėn ranką įkišo, talerį ir du grašius davė. Daugiau mums nėra apie ką kalbėti, ponias Jon. Sudie! Aš tiktai atėjo pasakyti, kad rytoj penktą valandą po pietūs būtumėte namie! Kodėl? Ogi todėl, kad ateis pasižiūrėti bendruomenės paskirtas globėjas. Su jumis juk negalima susitarti, kam čia man dar nervai gadintis.

PONIA JON. (*nupuolusiu balsu*) Ką, tu pasipasakojai metrikacijos biure?

PYPERKARKA. O kaipgi? Gal norite, kad aš į kalėjimas sėsčiau?

PONIA JON. Ką gi tu tenai pasakei?

PYPERKARKA. Kas buvo, tą ir pasakiau. Kaip vaikas gimė. Man buvo taip gėda, dieve, visa išraudau kaip burokas! Atrodė, kad aš skradžiai žemę prasmegs.

PONIA JON. Šitaip! Jeigu jau taip gėda buvo, mergele, tai kam pasakojaisi?

PYPERKARKA. Todėl kad mano šeimninė ir ponias Kylbakė ramybės nedavė. Ponia Kylbakė ir nuvedė mane tenai.

PONIA JON. Vadinasi, metrikacijos biure viskas jau pasakyta.

PYPERKARKA. Taip, ponias Jon, viskas labai pasakyta.

PONIA JON. Kiekgi aš tau į galvą kaliau, kad tylėtum!..

PYPERKARKA. Aha, tylėtum! Kad mane paskui suėmė ir įkišo už grotų?

PONIA JON. Aš juk sakiau, kad pati vaiką užregistruosiu.

PYPERKARKA. Aš klausiau metrikacijos biuras. Niekas, sako, nebuvo, ir niekas neužregistravo.

PONIA JON. Ir kaipgi tenai tu jį užrašėi?

PYPERKARKA. Aš pasakiau, kad jo vardas Aloizas Teofilis ir kad kol kas jis pas jus.

PONIA JON. Ir rytoj kažkas ateis pasižiūrėti.

PYPERKARKA. Aha, tas ponas iš globos draugija. O kas čia bloga? Štai jūs ir ramus! O pirma maniau, kad aš numirs iš baimės.

PONIA JON. *(išsiblaškiusi)* Na taip, nieko čia jau nebepokeisi.

PYPERKARKA. Aha, tai dabar gal jau parodysite vaikelis, ponia Jon.

PONIA JON. Šiandien ne! Rytoj, rytoj, Paulina.

PYPERKARKA. O kodėl ne šiandien?

PONIA JON. Todėl, kad jis toks apsverkęs tau nepatiks, Paulina. Rytoj, rytoj pamatysi, kai ateisi penktą valandą popiet, teisingai?

PYPERKARKA. Taip parašyta, šeimninukė sakė, kad tas ponas iš miesto ateis pasižiūrėti rytoj penkta valanda.

PONIA JON. *(lydėdama Pyperkarką prie durų, išsiblaškiusi)* Gerai, gerai. Tegu ateina, mergele!

(Ponia Jon trumpam išeina pro duris, bet netrukus grįžta jau be Pyperkarkos. Ji keistai pasikeitusi ir atrodo sutrikusi. Skubiai žengia kelis žingsnius link pertvaros, bet paskui staiga vėl stabteli, tarsi veltui stengdamasi kažką prisiminti, greitai prieina prie lango. Čia ji vėl atsigręžia, ir jos veidas vėl kupinas nerimo ir bejėgiškumo. Lėtai, lyg lunatikė, prieina prie stalo ir atsisėda, parėmusi ranka smakrą.)

Tarpduryje pasirodo Zelma Knobė.)

ZELMA. Motina miega, ponia Jon. O aš tokia alkana. Gal duotumėte riekelę duonos? *(Ponia Jon nesąmoningai pakyla ir tarsi užhipnotizuota atpjauna riekę duonos. Zelma, atkreipusi dėmesį į jos būklę)* Tai aš. Kas jums yra? Žiūrėkit, neįsipjaukit!

PONIA JON. *(nebeišlaiko rankose duonos ir peilio, išmeta juos ant stalo, kimiai sukūčkiojusi, šaukia)* Baimė! Rūpestis! Ką jūs apie tai išmanote! *(Visa dreba, atsiremia ranka į stalą, kad nepargriūtų.)*

TREČIAS VEIKSMAS

(Viskas kaip ir pirmam veiksmė. Dega lempa. Koridoriuje šviečia silpna naktinė lemputė.

Direktorius Hasenroiteris moko vaidybos meno tris savo mokinius Špitą, daktarą Kėgelį ir Kėferšteiną. Jis pats sėdi prie stalo, peržiūrinėdamas korespondenciją, ir muša į stalą taktą kauliniu peiliu. Priekyje vienoje pusėje stovi Kėgelis ir Kėferšteinas, kitoje Špita, vaizduojantys „Mesinos nuotakos“ choras. Jie stovi keturkampyje, nubraižytame kreida ant grindų ir padalintame kaip šachmatų lenta į šešiasdešimt keturis langelius. Ant kontorinės kėdės prie rašymo pulto sėdi Valburga ir kažką rašo buhalterinėn knygon. Scenos gilumoje laukdamas stovi namo valdytojas Kvakvaras, keturiasdešimtmetis, nedailiai sudėtas drimba, galintis būti keliaujančio cirko savininku ir kartu rodytis arenoje kaip sunkiasvoris atletas. Kvakvaras kalba gerkliniu tenoru. Jis su naktinėmis šlepetėmis. Kelnes susijuosęs išsiuvinėtu diržu. Prasėgti marškiniai gan švarūs, apsirengęs lengvu švarku, rankoje laiko kepurę.)

KĖFERŠTEINAS IR DR. KĖGELIS. Galvą prieš jus aš nuolankiai lenkiu, / O didingosios menės, / Jūsų sienos - / Valdovų lopšys - / Iškiliai padabintos kolonų. / Kardas Ilsis...

DIREKTORIUS HASENROITERIS. *(piktai šaukia)* Gana! Gana! Užteks! Tarsi rylą suktumėte! Kur tai matyta! Choras iš „Mesinos nuotakos“ jums ne rylos kupletai! „Galvą prieš jus aš nuolankiai lenkiu“ prašau darsyk iš pradžių, ponai! „Galvą prieš jus aš nuolankiai lenkiu, o didingosios menės!“ Maždaug taip, gerbiemieji! „Kardas ilsis giliai makštyse“. Taškas! „Padabintos kolonų“, norėjau pasakyti. Na gerai, toliau!

KĖFERŠTEINAS IR DR. KĖGELIS. Kardas ilsis / Giliai makštyse, / Prieš vartus prirakintas. / Tyliai snaudžia nesantaikos sargas baisingas. / Šių svetingų namų...

DIREKTORIUS HASENROITERIS. *(kaip ir pirma)* Stop! Nejau nežinote, kas yra taškas, mano ponai? Tai juk elementaru. „Sargas baisingas“. Taškas! Įsivaizduokit, kad sieną priėjot, stop! Taškas! Mirtina tyla! Tarsi jūsų visai nė nebūtų, Kėferšteinai! O paskui vėl griausmingu balsu! Palaukit, neskubėkit ir neveblenkite dėl dievo meilės! „Šių svetingų namų“... Na, toliau, toliau!

KĖFERŠTEINAS IR DR. KĖGELIS. Šių svetingų namų / Palaimingas duris / Sergsti priesaika, duktė Erinijų...

DIREKTORIUS HASENROITERIS. *(pašoka, imasi lakstyti po studiją, šaukti)* Priesaika, priesaika, priesaika, priesaika! Stop! Ar žinote, kas yra priesaika, Kėferšteinai? „Sergsti priesaika, duktė Erinijų“. Priesaika ir yra Erinijų duktė, daktare Kėgeli! Pakelkit balsą. Kad salėje visiems iki paskutinio ložių raktininko nugara pagaugais nueitų! Kad visi nustėtų iš baimės! Klausykit: ... Nekartokit, toliau, toliau sakykit! Bet turėkit galvoje, kad priesaika ir Miuncheno ridikai, kur prie alaus gaunat, visai skirtingi dalykai.

ŠPITA. *(deklamuoja)* Kraujas iš pykčio galvoj mano ūžia...

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Stop! *(Pribėga prie Špitos, stumdo, trauko jį, kad atsistotų geidžiama tragiška poza)* Visų pirma, trūksta didingos skulptūriškos laikysenos, mano mielas Špita.

Žiūrėdamas į jus visai nejunti didybės, būdingos tragiškam asmeniui. Be to jūs nepakėlėt, kaip aš kad liepiu, dešinės kojos iš langelio D1 į langelį C2. Ir pagaliau manęs laukia ponas Kvakvaras, padarom nedidelę pertrauką! (*Pasisuka į Kvakvarą.*) O dabar aš jūsų paslaugoms, pone valdytojau! Tai yra, aš jus pasikviečiau čionai todėl, kad patikrinus išėjo, jog trūksta kelių dėžių su kostiumais. Kitaip tariant, jos pavogtos. Prieš kreipdamasis į policiją, aš tai, žinoma, padarysiu, norėjau išgirsti, ką pasakysite jūs. Juolab kad vietoje prapuolusių dėžių su drabužiais palėpės kampe rasta gan keistų daiktų. Visų pirma, priešistoriniai patalai mėlynais langeliais ir puodelis, nenusakomas puodukas, apskritai aiškios, bet taip pat nenusakomos paskirties.

KVAKVARAS. Aš užlipsiu į viršų, pone direktoriau.

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Prašom! Jūs tenai rasite ponį Jon. Tas radinys ją sujaudino beveik daugiau negu mane. Šitie trys ponai, mano mokiniai, užsispyrę tvirtina, kad tenai įvyko kažkas baisu, gal net žmogžudystė. Bet tiek to, nekelsim skandalo.

KĖFERŠTEINAS. Jeigu mano motinai Šneidemiulyje iš krautuvės kas nors prapuldavo, tai visada sakydavo, kad žiurkės suėdė. Ir išties, šiuose namuose tiek daug žiurkių ir pelių, vienos aš vos nesumindžiojau ant laiptų, galbūt jos suėdė dėžes ir teatro kostiumus, juk šilkas joms turbūt gardu!

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Kas per kalbos! Jūsų fantazija kaip krautuvininko, mielas Kėferšteinai. Cha cha cha! Tetrūksta dar, kad papasakotumėte tą istoriją apie kavaleristą Zorgerfrei, kuris, kaip jūs sakote, pasikorė ant mano aukšto su pentiniais ir kardu tais laikais, kai čia dar buvo kavaleristų kareivinės. Ko gero dar jį įtarsite.

KĖFERŠTEINAS. Kablys ir po šiai dienai sienoje styro, pone direktoriau.

KVAKVARAS. Visas namas šneka apie kareivį Zorgenfrei, sako, kad jis pasikorė kažkur čia, ant aukšto.

KĖFERŠTEINAS. Staliaus žmona ir paltų siuvėja iš antro aukšto nesyk matė vidury dienos, kaip jis linkčiojo pro palėpės langelį ir atidavinėjo pagarbą.

KVAKVARAS. Sako, kad vienas puskarininkis pavadino tą Zorgenfrei pusgalviu ir užvelėjo per snukį, o tas taip paėmė tai širdin, kad ėmė ir pasitempė.

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Cha cha cha! Tarnybos žiaurumai ir istorijos apie šmėklas, sąsaja originali, bet su šiuo reikalu nieko bendra neturi. Aš manau, kad vagystė, ar kažkas panašu, įvyko prieš tas vienuolika – dvylika dienų, kai aš buvau Elzase. Tad malonėkite išsiaiškinti, kas čia atsitiko, ir paskui man viską papasakokite! (*Direktorius atsigręžia į savo mokinius. Kvakvaras užlipa laiptais ir dingsta lubų angoje.*) All right¹⁴, mielas Špita, prašau toliau!

ŠPITA. (*deklamuoja išraiškingai, bet be patoso*) Kraujas iš pykčio galvoj mano ūžia, / Kumščiai nejučia patys gniaužiasi kietai, / Kai pamatau savo priešą Medūzą, / Štai jis stovi prakeikta, antai. / Kaip suvaldyt savo šventą man rūstį? / Ar taikų žodį gal jai pasakyt? / Pulčiau tuojau lyg patrakęs jos mušti, / Bet Eumenidės bijau, / Jos gyvatės mane sulaikys / Ir taikingoji dievo ranka.

¹⁴ Puiku (Angl.)

DIREKTORIUS HASENROITERIS. (*atsisėda ir nuolankiai klausosi, parėmęs galvą ranka. Špitai baigus deklamuoti, tiktai po kelių sekundžių pasižiūri į jį, tarsi atsikvošėjęs.*) Ar jau baigėte, Špita? Labai ačiū! Matote, mielas Špita, vėlei aš su jumis įklimpau ligi ausų – net jeigu tiesiai į akis pasakysiu, kad jūsų deklamavimas man patinka, tai begėdiškiausiai apsimeluosiu, o jei pasakysiu, kad negaliu jo pakęsti, tada mudu vėl baisiausiai susipyksime.

ŠPITA. (*blykšdamas*) Taip, visa ta išpūsta retorika man nepatinka. Aš ir teologiją mečiau, kad pamokslautojo tonas man ne prie širdies.

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Todėl, matyt, įsivaizduojate, kad tragiškus chorus reikia burbėti panosėje kaip teismo sekretorius protokolą arba kelneris valgiaraštį.

ŠPITA. Man išvis nepatinka „Mesinos nuotaka“ su savo išpūstais tauškalais.

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Malonėkite pakartoti, brangus Špita!

ŠPITA. Nieko nepadarysi, pone direktoriau, mūsų dramaturgijos meno supratimas kai kuriais atžvilgiais griežtai skirtingas.

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Ne, klausykit, jūs tiesiog didybės manija sergate, ir dar pačios ryškiausios formos, jeigu taip kalbate. Pardon! Bet dabar jūs mano mokiny, o ne mano namų mokytojas! Su kuo jūs ginčijatės? Su manim? Būdamas visiškas naujokas. Su Šileriu lyginatės? Su Frydrichu Šileriu! Aš jums jau dešimtsyk sakiau, kad visas tas vaikiškas vėblenimas apie meną – tai tiktai jūsų kvailumo parafrazė!

ŠPITA. Tai dar reikia įrodyti.

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Jūs pats tai įrodote, kai tiktai praveriate burną! Jūs nepripažįstate kalbos meno, skambaus gražaus balso, ir kvarksite kaip persišaldžiusi varlė! Jūs nepripažįstate dramatos veiksmo. Jūsų nuomone, tai niekam nereikalingas menkniekis, smulkmena. Neigiate poetinį teisingumą, poetinę kaltę ir atgailą, vadinatė tai prasčiokiška išmone. Jūsų kilnybės išlavintas protas atmeta dorovinius pasaulio pagrindus. Apie žmogaus dvasios didybę juos nenorite nieko girdėti. Andai tvirtinote, kad tam tikromis aplinkybėmis barzdaskutys arba valytoja taip pat gali būti tragedijos figūros kaip ledi Makbet ir karalius Lyras.

ŠPITA. (*išblyškęs, nusivalo akinius*) Meno ir įstatymo atžvilgiu visi žmonės lygūs, pone direktoriau.

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Ak taip? Iš kur jūs ištraukėte šią gražią banalybę?

ŠPITA. (*nesutrikęs*) Šis principas tapo mano antra prigimtimi. Galbūt aš ir prieštarauju Šileriui ir Gustavui Freitagui, bet tiktai ne Lesingui ir Didro. Per paskutinius du semestrus aš išstudijavau šiuos išties didžius dramaturgus. Man atrodo, kad jie smogė galutinį mirtiną smūgį prancūzų poetiniam pseudoklasicizmui ir vėlesnėms be galo kvailoms aktorinio meno taisyklėms, sukurtoms Gėtės.

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Oho!

ŠPITA. Jeigu vokiečių teatras nori atgimti, tai tegu grįžta prie jauno Šilerio, jauno Geco periodo Gėtės ir visų pirma prie Gotholdo Efraimo Lesingo: tenai jis ras minčių, atspindinčių meno gelmes, gyvenimo įvairovę ir prilygstančių gamtos didybei.

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Valburga! Man atrodo, kad ponas Špita pamiršo su kuo kalba. Jūs turbūt norite duoti pamoką, pone Špita. Tai eikite su Valburga į biblioteką ir mokykite teinai ją į sveikatą. Jeigu būtų galima žmonių, ypač jaunuomenės pasipūtimą paversti materija, tarkim granitu, tai gigantiški jo luitai palaidotų žmones kaip skruzdėles.

ŠPITA. Jūs man nieko tuo neįrodote.

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Štai ką aš jums pasakysiu, mano mielas: aš ne tik du semestrus prasėdėjau Karališkojoje bibliotekoje, bet ir pražilau scenoje, ir sakau jums, kad Gėtės aktorinis katekizmas yra mano meninių pažiūrų alfa ir omega. Jeigu jums tai nepatinka, paieškokite kito mokytojo!

ŠPITA. (*ramiai*) Man atrodo, kad Gėtė savo seniokiškomis vaidybos taisyklėmis prieštarauja pats sau ir savo prigimčiai. Ką galima, pavyzdžiui, pasakyti apie tokį jo reikalavimą, kad kiekvienas aktorius, nesvarbu ką jis vaidina, cituoju, turi atrodyti žiūrovui bent kiek žmogėdra, vėl cituoju, kad primintų, jog jis sėdi tragedijoje.

(Kėferšteinas ir Kėgelis pradeda rodyti žmogėdriškas minas.)

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Išsitraukite užrašų knygelę, mielas Špita, ir malonėkite užsirašyti, kad direktorius Hasenroiteris – asilas! Šileris – asilas! Gėtė – asilas! Aristotelis, aišku, taip pat... (*staiga pradeda kaip patrakęs kvatotis*) ... ir cha cha cha, pasirašykit – Špita, gailestingoji siela.

ŠPITA. Džiaugiuosi, pone direktoriau, kad jūs bent puikios nuotaikos.

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Ne, po velnių, mano nuotaika labai bloga! Jūs – simptomas, Špita! Bet neįsivaizduokite kažin kas esąs! Jūs žiurkė! Tokios žiurkės politikoje jau pradeda graužti mūsų puikiąją naujai suvienytą vokiečių imperiją. Jos atima iš mūsų užsitarnautą atpildą, o vokiečių meno sode pakanda idealizmo medžio šaknis, kad jis nuvirstų į purvą!.. Į dulkes, į dulkes, į dulkes jis visus reikia sutrinti!

(Kėferšteinas su Kėgeliumi bando tvardyti, bet neištveria ir pradeda garsiai kvatotis, užkrėsdami ir direktorių. Valburga žiūri į juos išplėtusi akis. Špita lieka rimtas.)

(Liptais nuo aukšto nulipa ponias Jon, o po kiek laiko ir namo valdytojas Kvakvaras.)

DIREKTORIUS HASENROITERIS. (*pamato ponias Jon ir tarsi padaręs atradimą ima energingai į ją rodyti*) Štai jūsų tragiškoji mūza, Špita!

PONIA JON. (*direktoriaus, Kėgelio ir Kėferšteino juoko sutrikdyta*) Nejau, pone direktoriau, aš jums tokia juokinga?

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Ką jūs, brangioji ponias Jon! Jums niekas neprilygs! Dėkokite dievui, kad gyvenate tyliai, ramiai, toli nuo gyvenimo audrų ir negalite tapti tragiška figūra! Bet sakykite, jums niekada neteko matyti šmėklų?

PONIA JON. (*nenatūraliai išblyškusi*) Kodėl jūs taip klausiate?

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Gal sutikote tą kareivį Zorgenfrei, kuris savo karinę karjerą baigė tenai, ant aukšto, dezertyruodamas į aną pasaulį?

PONIA JON. Gyvų žmonių bijoti reikia, o šmėklos ir numirėliai nebaisūs.

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Na, kaip tenai, tamsiose palėpėse, pone Kvakvarai?

KVAKVARAS. *(atsinešęs nuo aukšto švedišką kavaleristo batą)* Aš tenai visus kampus apžiūrėjau. Matyt, kokie nors benamiai valkatos nakvojo, kas gi daugiau! Bet kaip ten pakliuvo – galas juos žino. O štai ką bate radau. *(Ištraukia iš kavaleristo bato buteliuką su vaikišku žinduku. Buteliukas puspilnis pieno.)*

PONIA JON. Šią paslaptį galiu nesunkiai paaiškinti. Sykį tvarkydama maitinau tenai Adalbertą. Aš čia niekuo dėta.

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Tuo niekas neabejoja, ponia Jon.

PONIA JON. Kur Adalbertėlis gimė... kur mirė... tegu ateina pas mane ir pasako, kas tikroji mama... o dabar man jau laikas. Pone direktoriau... aš kelias dienas čia nesirodysiu. Sudie! Noriu truputį nuvažiuoti su Adalbertėliu pas svainį į kaimą, kad grynu oru pakvėpuotų. *(Išėina.)*

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Ką ji čia tauškė, nieko nesupratau!

KVAKVARAS. A, nuo to laiko, kai numirė pirmas vaikas, jai truputį ne visi namie. O kai dabar antras gimė, tai visai iškvaišo. Bet skaičiuoti, nelaboji, nepamišo. Pinigus skolina už tokius procentus, kad tik laikykis.

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Bet ką man, apvogtam, daryti?

KVAKVARAS. O ką jūs įtariate?

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Šiuose namuose? Čia kiekvienas įtartinas, pone Kvakvarai...

KVAKVARAS. Tas teisybė, bet greitai mes čia bent kiek apsišvarinsim. Našlė Knobė su savo šutve lėks lauk! O fligelyje B išvis nieko neliks. Policininkas Šyrkė man sakė, kad tenai padugnės susimetę! Policija juos iškriaušys.

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Čia kažkur choro draugija turi būti. Aš kartais girdžiu, kaip gražūs vyriški balsai dainuoja „Vokietija, Vokietija virš visko“, „Kieno tu, puikus miške“, „Šaltam tarpekly“ ir kitas dainas.

KVAKVARAS. Tai jie! Jie! Dainuoja kaip angelai! Jie, kas gi čia daugiau dainuos. Sako, kad kur dainuoja, ten nieko nebijok, gerai būtų! Aš be Princo, savo buldogo, nosies ten nekišu. Tikri galvažudžiai. Policijai praneškite, pone direktoriau, būtinai praneškite! *(Išėina.)*

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Pasižiūrės – užstatą duok. Žodį tars – pinigus klok. Kumštį parodys – nešdinkis. Laimingas tas, kas nesapnuoja jo paskutinę mėnesio dieną, o kas sapnuoja, tai sveikas dingęs. Bjaurus, glitus bernas! Bet jei ne jis, šios daržinės arendatoriai pinigų nesurinktų, o kariniai intendantai galėtų įmesti nuomos sutartį į krosnį. *(Pasigirsta skambutis.)* Tai Alisa Riuterbuš, jauna naivi mergelė. Su ja per Štrasburgo tėvų neryžtingumą, deja, niekaip negaliu pasirašyti kontrakto. Kai tik mane paskirs direktorium, duok dieve, kad taip būtų, pirmiausia ją priimsiu. Valburga su Špita, drožkit ant aukšto! Suskaičiuokit, kas yra tose šešiose dėžėse, kur užrašyta „Žurnalistai“, kad visada turėtume po ranka inventoriaus sąrašą. *(Kėferšteiniui ir Kėgeliui)* O jūs kol kas pabūkit

bibliotekoje. (*Eina atidaryti durų. Valburga su Špita greitai ir noriai užlipa ant aukšto. Kėferšteinas ir Kėgelis nueina į biblioteką. Direktorius Hasenroiteris iš scenos gilumos*) Prašau, prašau į vidų, gerbiamoji! Labai prašau atleisti, pone! Aš laukiau damos... aš laukiau jaunos damos... Bet prašau, prašau užeiti!

(*Direktorius grįžta su pastoriumi Špita. Tai nedidelis, maždaug šešiasdešimties metų, kaimietiškos išvaizdos dvasininkas. Jį būtų galima palaikyti ir matininku arba smulkiu dvarininku. Pastorius iš pažiūros tvirtas, trumpu sprandu, gerai įmitęs, truputį suplotu plačiu veidu, mažumą panašus į Liuterį. Jis su plačiakrašte skrybėle ir akiniais, rankoje turi lazdą, persimetęs per ranką milinį paltą. Negrabūs batai ir visko matę drabužiai rodo, kad šeimininkas nesibaido jokio oro.*)

PASTORIUS ŠPITA. Ar žinote, kas aš toks, pone direktoriau?

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Nesu tikras, bet...

PASTORIUS ŠPITA. Drąsiau, pone direktoriau, drąsiau. Taip, aš pastorius Špita iš Švoico Ukermarke, o mano sūnus Erichas Špita buvo jūsų šeimoj namų mokytojas ar panašiai. Erichas Špita – mano sūnus. Ir aš sakau tai sunkia širdim.

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Visų pirma, džiaugiuosi jus matydamas. Ir iškart noriu paprašyti, pone pastoriau, kad pernelyg nesigrauztumėte dėl paskutinės savo sūnaus aistros, tikrai neverta.

PASTORIUS ŠPITA. O aš labai susirūpinęs! Labai susirūpinęs! (*Atsisėdęs įdėmiai apžiūrinėja keistą patalpos apstatymą.*) Sunku apsaityti, be galo sunku žodžiais apsaityti, kaip labai aš susirūpinęs. Bet leiskite paklausti, gerbiamasis, man yra tekę būti Arsenaile... (*Paliečia lazda vieną Papenheimo kirasyrą.*) Kas čia per šarvai?

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Tai Papenheimo kirasyrų apranga.

PASTORIUS ŠPITA. A, a, Šilerį aš įsivaizdavau visiškai kitaip! (*Susikaupęs*) Ak tas Berlynas! Visai man galvą susuko! Prieš jus stovi žmogus, pone direktoriau, ne tik susikrimtęs, ne tik sukrėstas šitos Sodomos ligi širdies gelmių, bet ir galutinai palaužtas sūnaus poelgio.

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Poelgio? Kokio poelgio?

PASTORIUS ŠPITA. Jūs dar klausiate! Doro žmogaus sūnus ir... aktorius.

DIREKTORIUS HASENROITERIS. (*išsitiesęs, išdidžiai*) Gerbiamas pone, aš nepritariu jūsų sūnaus sprendimui. Bet pats, honny soit qui mal y pense¹⁵, esu dorų tėvų vaikas ir, tikiuosi, garbingas žmogus ir nesigėdinu, kad buvau aktorius. Tiktai prieš šešias savaites dalyvavau liuteronų iškilmėse Herzeburge ne tik kaip režisierius, bet ir kaip artistas. Aš kultūros fronto karys! Ir didžiuojuosi, kad stovėjau visame pasaulyje garsioje scenoje. Tad pilietinės doros ir garbės atžvilgiu, bent jau mano nuomone, jūsų sūnaus sprendimas nėra smerktinas. Tačiau tai sunki profesija, be to, reikia būti labai talentingam. Sutinku, kad silpniems žmonėms ši profesija labai pavojinga. Galų gale aš pats ligi dugno išgėriau artisto gyvenimo kančių taurę ir galiu pasakyti, kad tai sunkus kelias. Todėl iškart skeldavau savo dukterims per ausį, kai bent žodžiu užsimindavo, kad nori scenon; ir jei kuri

¹⁵ Tegu gėda bus tam, kas blogai pagalvos (Užrašas ant Anglijos Keliaraiščio ordino.)

užsimanys tekėti už artisto, tai greičiau joms akmenį po kaklu pakabinsiu ir jūroj prigirdysiu, negu sutiksiu.

PASTORIUS ŠPITA. Aš visai nenorėjau jūsų įžeisti. Ir prisipažįstu, kad, būdamas paprastas kaimo pastorius, apie visa tai nieko neišmanau. Bet įsivaizduokit tėvą, tą patį vargšą kaimo pastorių, su didžiausiu vargu leidusį sūnų į mokslus. Įsivaizduokit, kad tam sūnui tuojau paskutinis egzaminas ir kad tėvas ir motina – mano žmona ligota! – su nerimu ir ilgesiu laukia tos dienos, kai jis kokioj nors bažnyčioj pasakys savo pirmą pamokslą. Ir staiga tas laiškas! Jis iš proto išsikraustė.

(Pastorius jaudinasi, bet ne taip, kaip stengiasi parodyti. Drebančia ranka jis suranda dešinėje švarko kišenėje laišką ir atkiša direktoriui, aiškiai stengdamasis jį sugraudinti.)

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Jauni žmonės ieško. Kas gi čia keista! Jauno žmogaus gyvenime krizės kartais neišvengiamos.

PASTORIUS ŠPITA. Na šitos tai jau buvo galima išvengti. Iš šito laiško jūs nesunkiai suprasite, kas kaltas dėl pražūtingo lūžio taško jauno, tokio gero ir visada paklusnaus vaikino sieloje. Ak, nereikėjo man jo siųsti į Berlyną. Vadinamą mokslinę teologiją, flirtuojančią su visom pagoniškom filosofijom ir norinčią paversti mūsų viešpatį dievą, mūsų išganytoją oru, aš kaltinu už sunkų savo sūnaus paklydimą. O kur dar kitos pagundos: pone direktoriau, aš mačiau tokių dalykų, kad net gėda sakyti! Štai pažiūrėkit, kokių skelbimų pilnos mano kišenės: „Aukštuomenės balius!“, „Elegantiška tarnaitė“ ir taip toliau. Pusę pirmos nakties aš ramiai einu pasažu tarp Unter den Linden ir Frydricho gatvės, tik staiga prie manęs prilekia kažkoks bjaurus pusbernis ir klausia taip nedrąsiai, bet kartu įžūliai išvertęs akis: „Gal ponas norėtų ko nors pikantiška?“ O tos vitrinos, kur šalia aukštų ir pačių aukščiausių ponų paveikslų matai nuogas artistes, šokėjas, trumpai tariant, atstumiančią nuogybę! Paskui tas Korso, Korso, kur išsidažiusi, išsidraikiusi nusidėjėlė neduoda kelio dorai moteriškei! Tai tiesiog pasaulio pabaiga, pone direktoriau!

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Ak, pone pastoriau, iki to dar toli! Pasaulis nepražus dėl vienos kitos nuogos moteriškės ar slepiamos nuodėmės, tykančios naktimis gatve. Jis dar pergyvens mane ir tą nevykusį žmonių istorijos intermezzo.

PASTORIUS ŠPITA. Blogas pavyzdys, aplinkybės veda jaunos žmones iš kelio.

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Atsiprašau, pone pastoriau, aš niekada nepastebėjau, kad jūsų sūnus būtų lengvabūdis. Jis linkęs į literatūrą, ir bus ne pirmas pastoriaus sūnus – prisiminkite Lesingą, Herderį et cetera – nuėjęs literatūros ir poezijos keliu. Galimas daiktas, kad jau turi stalčiuje ne vieną parašytą dramą. Bet turiu jums pasakyti: literatūrinės jūsų sūnaus pažiūros tokios, kad net ir mane kartais gąsdina.

PASTORIUS ŠPITA. Tai baisu, tai siaubinga, nesitikėjau, kad padėtis tokia bloga! Jūs man atvėrėte akis. Gerbiamas pone, aš turėjau aštuonis vaikus, Erichas iš jų teikė daugiausia vilčių, o jo vyresnioji sesuo buvo mums sunkiausias dievo siųstas išbandymas. Ir šit abu pražudė tas prakeiktas miestas. Mergaitė anksti subrendo, buvo graži... bet... Nekalbėkim apie tai. Aš jau trys dienos Berlyne ir dar nemačiau Ericho. Kai šiandien atėjau pas jį, tai neradau namie. Nusprendžiau valandėlę luktelėti ir, žinoma, apžiūrėjau jo būstą. Štai pasižiūrėkite į šitą paveiksluką, pone direktoriau! *(Įsideda atgal Ericho laišką ir, išsitraukęs iš kišenės nedidelę nuotrauką, pakičia direktoriui po nosim.)*

DIREKTORIUS HASENROITERIS. *(paima nuotrauką ir žiūri į ją tai iš visai arti, kaip trumparegis, tai iš tolo, kaip toliaregis, sutrikęs)* Kaip tai suprasti?

PASTORIUS ŠPITA. Tas kvailas snukelis nieko nesako. Bet paskaitykit paskyrimą!

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Kur?

PASTORIUS ŠPITA. *(skaityto)* „Mano vieninteliam, mylimam. Tavo Valburga.“

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Malonėkite!.. Ką tai reiškia, pone pastoriau?

PASTORIUS ŠPITA. Tikriausiai kokia nors siuvėja! Arba dar blogiau – padavėja iš kokios nors lindynės!

DIREKTORIUS HASENROITERIS. *(labai išblyškęs)* Hm. *(Įsikiša nuotrauką kišenėn.)* Aš pasiliksiu šią nuotraukėlę, pone pastoriau.

PASTORIUS ŠPITA. Tai va kokiuose purvuose voliojasi mano sūnus. Supraskite mano padėtį, kaip jausdamasis, su kokiomis mintimis aš dabar lipsiu į savo bažnyčios sakyklą!..

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Po velnių, o kuo aš čia dėtas, pone pastoriau? Kas man rūpi jūsų parapija, jūsų paklydėliai sūnūs, dukterys ir visa kita? *(Išsitraukia fotografiją.)* Beje, o dėl šitos šaunios mergytės, „siuvėjos ar dar blogiau“, tai jūs smarkiai apsirinkate! Daugiau aš nieko nepasakysiu! Visa kita susitvarkys, pone pastoriau. Viso labo!

PASTORIUS ŠPITA. Atvirai šnekant, aš jūsų nesuprantu. Galimas daiktas, toks tonas jūsų sluoksniuose įprastas. Aš išeinu ir daugiau jūsų nevalginsiu. Bet kaip tėvas galiu, pasikvietęs į liudytojus dievą, pareikalauti, kad neduotumėte daugiau mano apakusiam sūnui vadinamųjų dramaturgijos pamokų, jei ne, aš rasiu kitų kelių, galite tuo neabejoti.

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Aš padarysiu daugiau, pone pastoriau! Tiesiog neįsileisiu jo daugiau nė per slenkstį. *(Išlydi pastorių, užtrenkia duris ir grįžta atgal. Iškelia į viršų rankas.)* Neandartalietis! Kitaip nepasakysi! *(Užlekia laiptais į viršų.)* Špita, Valburga, eikit greičiau čionai! *(Valburga su Špita nulipa laiptais žemyn. Kreipdamasis į Valburgą, klausiamai žiūrinčią į jį)* Eik prie pulto! Prisėsk savo minkštą vietą! Na, o jums, mielas Špita, ko jums čia reikia?

ŠPITA. Jūs mus pašaukėte, pone direktoriau.

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Gerai. Pasižiūrėkite man į akis.

ŠPITA. Prašau. *(Žiūri.)*

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Nesimaivykite! Jūs manęs neapmulkinsite! Nė žodžio! Aš tikėjau iš jūsų bet ko, tiktai ne tokio baisaus nedėkingumo. Tylėkit! Beje, čia ką tik buvo vienas ponas! Jis pasibaisėjęs! Bėkite! Pasivykite jį! Palydėkite jį gatvėn ir pasistenkite išaiškinti, kad aš neesu jūsų tarnas!

(Špita trūkteli pečiais, pasiima skrybėlę ir išeina.)

DIREKTORIUS HASENROITERIS. (*energingai prieina prie Valburgos ir nutveria ją už ausies*) O tu, mano miela, gausi ausų, jei be mano leidimo bent žodį tarsi tam šunsnukiui, tam nevykusiam teologui.

VALBURGA. Oi, oi, tėtė!

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Tas niekšas vaikšto tokiu nekaltu veidu, jog, atrodo, nė musės nenuskriaus, ir še tau, kai įsileidau į namus, pasirodė, kad po nekalto avinėlio kauke slepiasi visai kitas žmogus, didžiausias akiplėša. Aš ir visa mūsų šeima buvom nelyginant kokia dorovės tvirtovė. Tai gal tu nori suteršti mūsų garbę kaip to netikusio berno sesuo, kuri, kiek supratau, baigė gyvenimą patvoryje, užtraukusi gėdą tėvams?

VALBURGA. Dėl Ericho aš su tavim nesutinku, tėtė.

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Ką? Šiaip ar taip, mano nuomonę tu dabar išgirdai ir žinai, kad jokių prieštaravimų būti negali! Arba tu nutrauki su juo visus ryšius, arba pasiieškai sau kitos pastogės. Dukrai, užmiršusiai dorą ir garbę, tėvų namuose vietos nėra! Tokios dukters man nereikia.

VALBURGA. (*išblyškusi, niūriai*) Tu visada sakei, tėtė, kad pats sau skyneisi kelią, be tėvų pagalbos.

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Tu ne vyras.

VALBURGA. Žinoma, ne. Bet prisimink Alisą Riuterbuš.

(Tėvas ir dukra įdėmiai žiūri viena skitam į akis.)

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Ką tokią?.. Gal tu karščio turi? Ar iš proto išsikraustei? (*Aiškiai sutrikęs nori nutraukti kalbą, beldžia į bibliotekos sieną. Pasirodo Kėgelis ir Kėferšteinas.*) Kur mes sustojom? Tęskite!

KĖGELIS, KĖFERŠTEINAS. (*deklamuoja*) Amžius pasako, / Kaip pridera elgtis. / Pirmas „labas“ tariau.

(Pasirodo Špitos lydima Pyperkarka, apsirengusi gatvės drabužiais, ir ponia Kylbakė, laikanti rankose suvystytą kūdikį.)

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Ko jums reikia? Kokias čia moteris atvedėte?

ŠPITA. Aš nekaltas, pone direktoriau, tos moterisėjo pas jus.

PONIA KYLBAKĖ. Ne, mes tik norėjome pakalbėti su ponios dešimtininke Jon.

PYPERKARKA. Jinai juk visada čia pas jus!

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Taip, bet aš jau pradėdau dėl to gailėtis ir pageidaučiau, kad svečius priiminėtų ne čia, o savo bute. Jei ne, netrukus prie durų pristatysiu spąstų ir arbaletų. Kas jums šovė galvon, mielas Špita. Malonėkite palydėti tas damas žemyn.

PYPERKARKA. Tai kad ponios Jon tenai apačioj nėra.

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Čia viršuje taip pat nėra.

PONIA KYLBAKĖ. Mat šita jauna panelė atidavė poniai Jon pagloboti savo mažiuką.

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Labai džiaugiuosi. Tai ir eikite pas ją, ko jūs laukiate. Kėferšteinai, gelbėkite mane.

PONIA KYLBAKĖ. Dabar buvo atvažiuavęs vienas ponas iš miesto, iš globos draugijos, pažiūrėti kaip prižiūrimas vaikas, ar sveikas, ar jam ko netrūksta. Štai mes ir užėjom su juo pas ponią Jon. O tenai radom vaikiuką ir raštelį, kad ponia čia pas jus tvarkosi.

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Kieno globai buvo atiduotas vaikas?

PONIA KYLBAKĖ. Ponios dešimtininkės Jon.

DIREKTORIUS HASENROITERIS. (*nekantriai*) Kokia nesąmonė! Tai netiesa! Užuoat atvedęs čionai tas damas, Špita, verčiau būtumėte pasivijęs tą seną sąmojingą poną, kurį aš jums minėjau.

ŠPITA. Aš ieškojau jo, bet jis jau buvo dingęs.

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Tos damos, atrodo, netiki tuo, ką aš sakau. Pasakykite gi joms, ponai, kad ponia Jon nėra paėmusi globon jokio vaiko ir kad jos, matyt, supainiojo pavardes.

KĖFERŠTEINAS. Turiu jums pasakyti, gerbiamos damos, kad jūs turbūt iš tiesų supainiojote pavardes.

PYPERKARKA. (*griežtai, su ašaromis*) Kaip „nėra paėmusi globon“! Aš juk palikau savo sūnelis! Ponas iš miesto sako, kad jis apleistas. Pražudė ji mano sūnelis!

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Ne, gerbiamosios, jūs tikrai supainiojote pavardes, ponia Jon negloboja jokio vaiko.

PYPERKARKA. Jinai mano vaikelis turėjo. Jinai jį badu marino, pražudė amžinai. Kur jį? Pakvieskite ponią Jon! Aš jai viską tiesiai į akis pasakys. Tegu išgydo mano vaikelis! Aš į teismą nueis! Ponas sakė, kad reikia paduoti į teismas.

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Prašau nesijaudinti. Jūs klystate! Kaip jums atėjo į galvą, gerbiamosios, kad ponia Jon paėmusi globon kūdikį?

PYPERKARKA. Todėl kad aš pati paliko.

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Betgi ponia Jon turi savo vaiką. Su juo, gerai kad prisiminiau, ketino važiuoti pas savo vyro seserį.

PYPERKARKA. Jokio vaikas ji neturi. Iš kur! Aš einu į policija. Dėl visi primelavo, prisipliaušė. Jokio vaikas neturi. Pražudė ji mano Aloizėlis, pražudė.

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Kaip dievą myliu, gerbiamosios, jūs klystate.

PYPERKARKA. Niekas netiki, kad man vaikelis gimė. Ir sužadėtinis rašo, kad tai netiesa ir kad aš perdėm melagingas žmogus. (*Paliečia vaikelį.*) Jis mano. Aš dėl teismas įrodys. Aš prisieks švenčiausia dievo motina.

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Nagi parodykit vaiką! (*Moterys praskleidžia vystykus. Direktorius Hasenroiteris įdėmiai apžiūri kūdikį.*) Hm! Viskas tuojau išaiškės, pamatysit! Tiktai... aš pažįstu ponią Jon, ir jeigu jina būtų paėmusi šį kūdikį globon, tai jis taip neatrodytų! Kadangi ponias Jon labai myli vaikus, tai kiekvienas patvirtins.

PYPERKARKA. Aš nori pakalbėti su ponias Jon. Aš daugiau nieko nesakys. Ko man čia dėl kiekvienos aiškinti. O dėl teismas viską smulkiai pasakys kaip buvo dieną, valandą, vietą, kur gimė vaikelis. O jums atsivers akys.

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Tai jūs, panele, kiek aš suprantu, tvirtinate, kad ponias neturi savo vaiko, o tas, kur pas ją, - jūsų.

PYPERKARKA. Tegū mane perkūnas trenkia, jeigu ne taip.

DIREKTORIUS HASENROITERIS. O čia, tas vaikas, į kurį pretenduojate? Nerūstinkite dievo, panele. Mat aš esu direktorius Hasenroiteris ir esu nesyk laikęs rankose ponios Jon, savo valytojos, kūdikį. Net esu jį svėręs. Jis sveria daugiau kaip aštuonis svarus. O šitas žiogas nė dviejų kilogramų nesvers. Tad užtikrinu jus, kad tai tikrai ne ponios Jon vaikas. Galimas daiktas, kad jis išties jūsų. Kodėl gi ne. Tačiau ponios Jon vaiką aš pažįstu ir esu tikras, kad su šituo jis neturi visiškai nieko bendra.

PONIA KYLBAKĖ. (*pagarbiai*) Gerai ponas sako, visiškai nieko bendra.

PYPERKARKA. Kaip tik labai turi bendra, tiktai labai numaitintas ir nusilpęs. Bet čia tikrai mano vaikas. Aš dėl teismas prisieks, kad tai jis.

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Man trūksta žodžių. (*Mokiniam*) Mūsų pamokai šiandien nelemta įvykti, brangūs jaunikaičiai! Pats nežinau kodėl, bet šių damų paklydimas mane sudomino. (*Pyperkarkai su Kylbake*) Jūs turbūt duris supainiojote.

PONIA KYLBAKĖ. Aš pati su šita panele ir ponu iš globos draugijos paėmiau vaikelį iš buto, kur ant durų lentelė, kad ten gyvena dešimtininkas Jonas. Ponios Jon nebuvo, o dešimtininkas Jonas išvažiavęs į Altoną.

(*Jeina policininkas Šyrkė, jo išvaizda romi ir geraširdiška.*)

DIREKTORIUS HASENROITERIS. A, ponas Šyrkė? Kuo galiu būti naudingas?

ŠYRKĖ. Pone direktoriau, pas jus čia, sako, dvi moterys pasislėpė.

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Dvi moterys čia yra. Bet kodėl jos „pasislėpė“?

PONIA KYLBAKĖ. Mes nuo nieko nesislepjam.

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Jos teiravosi mano valytojos.

ŠYRKĖ. Leiskite ir man jų kai ko pasiteirauti!

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Prašau.

PYPERKARKA. Tegu klausia, mes nieko nebijo.

ŠYRKĖ. (*Kylbakei*) Kokia jūsų pavardė?

PONIA KYLBAKĖ. Aš esu ponja Kylbakė.

ŠYRKĖ. Ar tik ne iš našlaičių namų? O kur gyvenate?

PONIA KYLBAKĖ. Linijų gatvėje, numeris devyni.

ŠYRKĖ. Ar čia jūsų vaikas?

PONIA KYLBAKĖ. Ne, šitos štai panelės.

ŠYRKĖ. (*Pyperkarkai*) Jūsų pavardė?

PYPERKARKA. Paula Pyperkarka iš Skorcenino.

ŠYRKĖ. Ta moteris sako, kad čia jūsų vaikas. Jūs patvirtinate tai?

PYPERKARKA. Ponas policininkas, nuolankiai prašau mane apginti nuo neužtarnautų įtarinėjimai. Su manim čia buvo ponas iš miesto. Mes paėmėm iš ponios Jon butas mano vaikas, nes aš atidavė jį jos globon.

ŠYRKĖ. (*Akimis ją gręžte gręždamas*) O gal jūs įėjote į kitą butą, priešais, kur gyvena restauratoriaus Knobės našlė. Ir iš kur man žinoti, ką ketinate daryti su vaiku. Gal jus kas nors papirko ir atsiuntė čionai! Jūsų sąžinė nešvari, aš iškart matau. Pasičiumpat vaiką ir pasislepiat čia – mat tikroji jo motina, našlė Knobė, ieško po visas laiptines ir koridorius, o policijos skyrius kaip tik priešais.

PYPERKARKA. Tai kas kad priešais! Aš nieko nepadariau...

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Jūsų melas atskleistas, mano miela! Ne jau dar to nesupratote? Jūs sakote, kad mūsų Jon neturi savo vaiko. Sakote, malonėkit dabar įdėmiai paklaustyti, kad paėmėte iš ponios Jon kambario savo vaiką, kurį ponja Jon mums rodė kaip savo! Na tai va: visi mes pažįstame ponios Jon vaiką, o tas, kurį jūs čia atsinešėt, yra kitas! Supratote? Vadinasi, tai, ką jūs čia aiškinate, jokių būdu negali būti tiesa! O dabar, pone Šyrke, aš norėčiau, kad jūs išsivestumėte tas damas, man reikia tęsti pamoką.

ŠYRKĖ. Teisingai, eime, nes čia dar atgrius Knobė su visa avo palyda. Mat jai vaiką pavogė.

PYPERKARKA. Jeigu ir pavogė, tai tik ne aš. Tai ponios Jon darbas.

ŠYRKĖ. Gerai, gerai! Išsiaiškinsim! (*Direktoriui Hasenroiteriui*) Sako, kad jo tėvas mėlyno kraujo. Štai Knobė ir įsivaizduoja, kad prieš ją kažkas sąmokslus rezga. Tėvas, girdi, nenori mokėti pinigų ir laikyti tokioj vietoj būsimą kadetą. (*Kažkas ima daužyti kumščiais į duris.*) Tai Knobė. Čia tai tikrai ji.

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Pone Šyrke, jūs atsakysite, jeigu tie žmonės įsiverš ir padarys man nuostolių. Aš kreipsiuosi į policijos viršininką, ponas Madajus mano geras pažįstamas. Nebijokit, vaikai, jūs būsit liudytojai.

ŠYRKĖ. (*priėjęs prie durų*) Nesiveržkit! Jūs čia neįeisit!

(*Už durų sambrūzdis, klykteli vaikas.*)

PYPERKARKA. Tegu sau rėkia, kiek nori, tik mano vaikelis neliečia.

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Bus geriau, jei jūs kol kas palauksite bibliotekoje! (*Nuveda Pyperkarką ir Kylbakę su vaiku į biblioteką.*) O dabar, pone Šyrke, galite įleisti tą mergą.

ŠYRKĖ. (*truputį pravėręs duris*) Prašau! Bet tiktai Knobė! Prašau įeiti!

(*Įeina ponija Sidonija Knobė. Tai aukšta, pasinėšiojusi moteris gana smarkiai aptrinta vasarine suknele. Jos veidas pažymėtas gatvės ženklų, bet tuo pat metu jausti, kad ji iš neblogos šeimos. Laikysena pabrėžtinai aristokratiška. Kalba manieringai, iš akių matyti, kad ji geria ir piktnaudžiauja narkotikais.*)

PONIA KNOBĖ. (*įplaukdama studijon*) Prašau nenuogąstauti, pone direktoriau. Ten, už durų, beveik visi tik vaikai, nes, kaip žinote, aš taip myliu vaikus. Nuolankiai prašau atleisti, kad pas jus įsiveržiau! Vienas vaikas man pasakė, kad pas jus pasislėpė dvi moterys, paėmusios mano sūnelį. Aš ieškau savo sūnelio, vardu Helfgoto Gundofrydo, jis išties dingo iš mano buto. Bet jūsų aš nenorėjau trukdyti.

ŠYRKĖ. Va va, kaip tik tai aš ir norėjau jums priminti!

PONIA KNOBĖ. (*dingai loštelėjusi galvą, ignoruodama Šyrkės žodžius*) Aš labai apgailestauju, kad kieme sukėliau tam tikrą triukšmą. Tenai visi langai išeina, ir aš klausinėjau kaimynių, vargšės tabako fabriko darbininkės iš trečio aukšto, džiovininkės siuvėjos iš ketvirto aukšto, ar pas jas nėra Zelmos su mano sūneliu. Aš visai nenorėjau kelti skandalo. Turėkit omenyje, pone direktoriau – aš puikiai žinau, su koku svarbiu, su koku įžymiu žmogumi kalbu! – turėkite omenyje, kad Helfgotą Gundofrydą man reikia labai saugoti! (*Drebančiu balsu, vis prisidėdama prie akių nosinę*) Aš esu vargšė moteris, pone direktoriau, likimas manęs nelepino. Dabar aš nusmukusi, bet esu mačiusi ir geresnių dienų. Tačiau neįkyrėsiu jums savo istorijom! Tik žinokite, - mane persekioja! Nori atimti paskutinę viltį.

ŠYRKĖ. Sakykite trumpai, ko norite! Paskubėkite!

PONIA KNOBĖ. (*kaip ir pirma*) Tačiau to dar negana: man atėmė garbę. Paskui aš gyvenau Paryžiuje ir galų gale ištekėjau už baisaus storžievio. Jis nuomojo Pietų Vokietijoje smuklę, kur rinkdavosi šauliai. Dieve, kokia aš buvau naivi, tikėjaisi taip pataisyti savo pašlijusius reikalus! Ak, kokie niekšai tie vyrai, pone direktoriau!

ŠYRKĖ. Na, jūs jau per daug nuklydote į šalį. Sakykite trumpai drūtai.

PONIA KNOBĖ. Džiaugiuosi turėdama progą matyti ir kalbėtis su išsilavinusiu, protingu žmogumi. Gerbiamas pone, aš galėčiau jums papasakoti savo istoriją... Žmonės čia mane vadina „grafiene“, dievas liudininkas, jaunystėje ligi to man nedaug trūko! Kurį laiką aš ir artistė buvau! Kaip minėjau, aš galėčiau jums papasakoti savo gyvenimo, savo praeities istoriją, kurios privalumas tas, kad ji neišgalvota.

ŠYRKĖ. Kas čia žino!

PONIA KNOBĖ. (*pakiliai*) Mano bėdos taip pat neišgalvotos! Tačiau jums sunku bus patikėti, kad kartą naktį, jau visai galutinai nusmukusi, sutikau savo pusbrolių, vaikystės žaidimų draugą. Dabar jis gvardijos rotmistras. Jis – padebesiais skrajoja, o aš – pačiam dugne, nuo to laiko, kai išdidus kilmingas tėvas išvarė mane už tai, kad aš, jaunutė mergaitė, vienąsyk pasidaviau pagundai. Ak, jūs žinote, kokie kvaili, kokie šiurkštūs, kokie niekšingi tų sluoksnių žmonės! Aš dabar sutraiškytas kirminas, pone direktoriau, ir vis dėlto nė sekundės nesigailiu to niekingo, netikrais blizgučiais pasidabinusio pasaulio.

ŠYRKĖ. Malonėkite pereiti prie reikalo!

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Pone Šyrke, aš prašau nepertraukinėti damos, man įdomu! (*Knobei*) Jūs minėjote savo pusbrolių. Jei aš teisingai supratau: jis gvardijos rotmistras?

PONIA KNOBĖ. Taip, jis gvardijos rotmistras, tačiau tada buvo apsirengęs civiliškai. Jis atpažino mane, ir mes praleidom kelias skaudžiai malonias valandas, kalbėdami apie praeitį. Su juo buvo draugas – jo pavardės nesakysiu! – jaunutis leitenantas. Berniukas – pienas ir kraujas, bet švelnus ir liūdnas. Pone direktoriau, aš pamiršau, kas yra gėda! Neseniai mane net iš bažnyčios išvarė, tad kodėl man, sutryptai, išniekintai, apskritai nesyk turėjusiai reikalų su policija moteriai, neprisipažinti atvirai jums, kad jis tapo mano Helfgoto Gundofrydo tėvu.

DIREKTORIUS HASENROITERIS. To vaiko, kurį iš jūsų pagrobė?

PONIA KNOBĖ. Taip žmonės sako. Gali būti! Aš pati tuo nesu visiškai tikra, nors mano priešai stiprūs ir gali pasinaudoti bet kokiom priemonėm. Gal tai ir sąmokslas, rezgamas jo tėvų. O, jūs nustebtumėte sužinojęs jų pavardę, tai juk viena iš seniausių ir garsiausių giminių. Sudie! Kad ir ką apie mane išgirstumėte, pone direktoriau, nemanykite, kad šitam liūne aš praradau sielos kilnumą! Mano vieta dugne. Tenai aš jaučiuosi su visais lygi. Štai, pažiūrėkite. (*Atkiša apnuogintą ranką.*) Štai kas padeda man užsimiršti! Chloralalas, morfijus! Čia, pačiame visuomenės dugne, aš jaučiuosi gerai. O kodėl gi ne! Prieš ką aš turiu būti atsakinga? Kadaise dėl manęs nuo tėvo kentėdavo mano mylima mama! Guvernantei užeidavo isterija! Madmuazelė ir anglė nuplėšdavo viena kitai nuo galvos šinjonus, besiginčydamos, kurią aš labiau myliu. O dabar...

ŠYRKĖ. O dabar liaukitės! Negalima žmonių taip trukdyti. (*Atidaro bibliotekos duris.*) Pasakykit pagaliau, kieno tas vaikas?

(Pirma pasirodo Pyperkarka, pykčio kupinomis akimis žiūrėdama į ponią Knobę. Iš paskos išsina Kylbakė su vaiku ant rankų. Šyrkė nudengia vaiką.)

PYPERKARKA. Ko iš manęs norit? Ko lakstot paskui? Gal aš čigonė? Gal aš vaikus iš namų vagia? Ką? Visai jau protas negerai! Aš pati vos galą su galas suduria! Eisiu aš mat per namus ir vogsiu vaikai, kai ir vienas užtenka!..

(Ponia Knobė dairosi pagalbos ieškančiomis akimis. Greitai išsitraukia iš kišenės flakoną ir šliūkšteli iš jo ant nosinės. Prisideda ją prie burnos ir nosies ir traukia kvėpalų aromatą, kad neapalptų. Kaip ir anksčiau, nieko nesuprasdama žiūri į visus.)

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Ko gi jūs tylite, ponia Knobe? Mergina tvirtina, kad ji yra to kūdikio motina, o ne jūs.

(Ponia Knobė pakelia skėtį, norėdama smogti. Ją sulaiko.)

ŠYRKĖ. Liaukitės! Čia jums ne namai! Galėsit kiek norėsit kulti, kai viena su vaikais liksit! Dabar svarbiausia kieno tas vaikas! Na... prašom... Ponia Knobe, Pagalvokit ir pasakykit mums gryną tiesą. Kieno tas vaikas – jūsų ar svetimas?

PONIA KNOBĖ. *(pratrūksta)* Prisiekiu švenčiausia dievo motina, Jėzum Kristum, tėvu, sūnum ir šventąja dvasia, kad aš to vaiko motina.

PYPERKARKA. O aš prisiekia švenčiausia dievo motina...

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Nutilkite, panele, nepražudykite savo sielos! Čia ištis labai sunku susigaudyti! Jūs abi gatavos prisiekti ir, kaip matyt, esate įsitikinusios savo teisumu, bet su vienu turbūt sutiksite: Kiekviena iš jūsų gali pagimdyti dvynukus, bet vienas vaikas jokia mada negali turėti dviejų motinų!

VALBURGA. *(jdėmiai ir iš arti žiūrėjusi į vaiką)* Tėte! Tėte! Pasižiūrėkit pirma į vaiką!

PONIA KYLBAKĖ. *(proverksmiai, išsigandusi)* Taip, vaikiukas miršta, jau nuo to laiko, kai mes čionai atėjome.

ŠYRKĖ. Ką?

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Kaip? *(Greitai prieina ir taip pat valandžiukę žiūri į vaiką)* Kūdikis negyvas! Tai aišku kaip dieną! Tarsi kas nors nematomas būtų ištis saliamoniškai išsprendęs šio vargano ginčo objekto likimą.

PYPERKARKA. *(nieko nesupratusi)* Ką?

ŠYRKĖ. Tylos! Eime iš čia!

(Ponia Knobė tarsi netenka žado. Įsikiša nosinę burnon. Iš krūtinės gelmių jai veržiasi duslus švokštimas. Šyrkė, Kylbakė su negyvu vaiku, Ponia Knobė ir Pyperkarka išeina. Ant laiptų girdėti neaiškus murmesys. Direktorius grįžta juos visus palydėjęs ir uždaręs duris.)

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Sic sunt fata hominum!¹⁶ Pabandykite ką nors panašaus sukurti, mielas Špita!

¹⁶ Tokie žmonių likimai! (Lot.)

KETVIRTAS VEIKSMAS

(Mūrininko Jono butas, viskas kaip ir pirmame veiksmė. Maždaug aštunta valanda ryto. Mūrininko Jono nematyti, jis už pertvaros. Iš vandens tekšėjimo ir prunkštimo galima spręsti, jog jis prausiasi. Ką tik įėjo Kvakvaras, jis tebeleiko durų rankeną.)

KVAKVARAS. Ar žmona namie, Pauliau?

JONAS. *(iš už pertvaros)* Dar negrįžo, Emili. Ji išvažiavo su vaiku pas mano seserį į Hangelsbergą. Bet turėtų šįryt grįžti. *(Šluostydamosis rankšluosčiu išeina iš už pertvaros)* Labą rytą, Emili.

KVAKVARAS. Labas, Pauliau.

JONAS. Na, kas naujo? Aš tik iš stoties, pusvalandis, kaip parvažiavau iš Hamburgo.

KVAKVARAS. Mačiau, kaip įėjai pro duris ir lipai laiptais.

JONAS. *(linksmai)* Kaipgi, juk tu tikras Cerberis.

KVAKVARAS. Sakyk, Pauliau, ar tavo žmona seniai išvažiavo su vaiku į Hangelsbergą?

JONAS. Turbūt prieš kokias aštuonias dienas, Emili. O ko tau iš jos reikia? Už kambarį tikriausiai laiku sumokėjo. Beje, iš anksto perspėjau tave, Emili, kad nuo spalio pirmos mes iš čia išsikraustom. Viskas. Aš pagaliau įtikinau motiną, kad mums reikia palikti šitą seną būdą ir pasieškoti geresnės vietos.

KVAKVARAS. Tai Altonon jau nebegrįši?

JONAS. Ne! Sako, namai pragarai, bet be namų negerai! Ir aš daugiau niekur nevažinėsiu! O kuriam galui! Nusibodo svetimas pagalves trinti! Pagaliau ir metai nebe tie! Panos į mane jau nelabai bežiūri... Ne, laikas baigti klajoklio gyvenimą, aš juk ne čigonas.

KVAKVARAS. Vikriai tavo pati susisuko, Pauliau.

JONAS. *(linksmai nusiteikęs)* Aha, dabar mes kaip jaunavedžiai, juk vaikas ką tik gimė! Aš taip ir pasakiau meistrui: „Aš jaunavedys!“ Tada jis paklausė: „Nejau tavo pirma žmona numirė?“ „Priešingai, - sakau, - kaip tik priešingai, jinai gyva ir sveika kaip ridikas ir dar pagimdė Berlynui sveiką kaip ridikas pyplį!“ Žinai, išlipau šiandien iš traukinio Berlynas-Hamburgas su savo penkais daiktais Lerto stotyje, velniai mane rautų, ir atsidūsėjau su palengvėjimu. Ačiū dievui, sakau. Bet dievas turbūt manęs neišgirdo, juk tenai toks triukšmas.

KVAKVARAS. Ar girdėjai, Pauliau, kad Knobės jaunėlis numirė?

JONAS. Ne! Iš kur aš girdėsiu? O kad numirė, tai gal ir gerai, Emili. Kai prieš aštuonias dienas jį mačiau, tai jau buvo aišku, kad viešpats dievas tuojau pasišauks. Jam tada mėšlungis užėjo, Zelma buvo atsinešusi, ir mudu su motina dar įpylėm burnon šaukštuką saldinto vandens.

KVAKVARAS. O sakyk, ar negirdėjai kur ir kaip jis numirė?

JONAS. Ne! (*Išsitraukia iš už sofos ilgą pypkę*) Palauk! Užsidegsiu pypkę. Nee! Iš kur gi aš galėjau girdėti?

KVAKVARAS. Keista, kad žmona tau apie tai nieko nepranešė.

JONAS. Nuo tos dienos, kai turim savo vaiką, Jetė apie Knobės vaikus net neužsimena.

KVAKVARAS. (*jtariai*) Tavo pati juk visą laiką labai norėjo sūnaus.

JONAS. Kaipgi, norėjo! O tu manai, kad aš nenorėjau? Kuriam tada galui žmogus plūkiesi? Kam prakaitą lieji? Kai sudarai truputį pinigų, tada jau ne tas pats, ar jie teks tavo sūnui, ar sesers vaikams.

KVAKVARAS. Tu turbūt ir nežinai, Pauliau, kad buvo atėjus tokia nepažįstama mergaitė ir sakė, kad Knobės vaikas visai ne Knobės, o jos.

JONAS. Eik, eik! Vogs tau Knobė vaikus! Va mano žmona tai kas kita! O Knobė – juokas tik. Nagi papasakok, Emili, kaip ten buvo?

KVAKVARAS. Visaip šneka, vieni vienaip, kiti kitaip. Knobė aiškina, kad čia sąmokslas prieš ją, pasiuntė, girdi, tas kam reikia, žmones, kad išvogtų vaiką. Tiksliai tik viena žinoma – kad tas vaikas Knobės! Gal pasakytum man, kur paskutinėm dienom tavo svainis būna?

JONAS. Tu turi galvoj mėsininką iš Hangeslbergo?

KVAKVARAS. Ne, ką tu, ne tavo sesers vyras, o žmonos brolis.

JONAS. Tu apie Bruną klausi?

KVAKVARAS. Na taip.

JONAS. O kas man bėda, kur kiekvienas vaikata bastosi. Apie Bruną aš nieko nenoriu girdėti.

KVAKVARAS. Paklausk, ką aš tau pasakysiu, Pauliau! Ramiai paklausk, nesikarščiuok! Policija sužinojo, kad Bruną ir tą lenkę, na tą merginą, kur bandė pasisavinti vaiką, žmonės neseniai matė čia, priešais namo duris, o paskui dar ant upės kranto, toj vietoj, kur odminiai kaulius plauna. Ir nuo to laiko mergina tarsi skradžiai žemę prasmego, niekur jos nėra. Daugiau, aš, aišku, nieko nežinau. Tik štai policija dabar ieško tos merginos.

JONAS. (*ryžtingai padeda į šalį ilgą pypkę, kurią jau buvo spėjęs užsidegti*) Nežinau, kas šįryt man darosi. Iš pradžių nuotaika buvo tokia, kad nors dainuok. O paskui tokia niūrastis užėjo, nors vėl atgal į Hamburgą važiuok, bet tikrai nieko daugiau nematyt ir negirdėt! Ir kodėl tu man pasakoji tokius dalykus?

KVAKVARAS. Norėjau tave truputį apšviesti, kas atsitiko tavo troboj, kai nebuvo tavęs ir tavo žmonos.

JONAS. Mano troboj?

KVAKVARAS. Tatai gi! Sako, kad Zelma čionai buvo įstūmusi vežimėlį su Knobės vaikiuku, o ta svetima moteris ir kas su ja buvo paėmė išsinešė jį iš tavo kambario. Laimė, jas dar spėjo užklupti ten, viršuj, pas komediantą.

JONAS. O paskum?

KVAKVARAS. O paskum Knobė ir ta nepažįstama mergina susikibo dėl jo į plaukus.

JONAS. O man kas bėda, Emili? Juk nė minutės nepraeina, kad bobos dėl ko nors nesusiremtų. Ir tegu! Dėl manęs tegu kažin ką daro. O gal tuo viskas dar nesibaigė, ką, Emili?

KVAKVARAS. Dėl to aš ir atėjau, Pauliau! Tas ir yra, kad nesibaigė! Ta mergina kelis kartus prieš žmonių pareiškė, kad Knobės atžala – tai jos vaikas ir kad jina atidavė jį tavo žmonos globon, Pauliau.

JONAS. *(nustemba, paskui su palengvėjimu nusijuokia)* Tai pasakė! Jai, matyt, protas visai pasimaišė!

(Jeina Erichas Špita.)

ŠPITA. Labą rytą, pone Jonai!

JONAS. Labą rytą, pone Špita! *(Kvakvarui, tebestovinčiam tarpduryje)* Gerai, Emili. Aš viską susižinosiu. *(Kvakvaras išeina. Jonas kalba toliau.)* Ar teko jums kada nors matyti tokį padarą, pone Špita? Viena koja kalėjime stovi, o policija jį pagatava ant rankų nešioti! Ir toks dar drįsta kaišioti nosį į dorų žmonių reikalus.

ŠPITA. Panelė Valburga Hasenroiter manęs nesiteiravo, ponas Jonai?

JONAS. Tai, kad, rodos, ne. Bent jau aš nieko nežinau. *(Iškiša galvą į koridorių)* Zelma! Aš truputį atsiprašau. Zelma! Man reikia kai ko paklausti tą mergaitę.

(Jeina Zelma Knobė.)

ZELMA. *(iš tarpdurio)* Ko jūs norėjote?

JONAS. Uždaryk duris ir ateik truputį čionai. O dabar pasakyk man, mergele, kas čia buvo, kaip ta svetima moteriška paėmė tavo broliuką?

ZELMA. *(iš pradžių pastebimai sutrinka, atsargiai prieina, po to ima berti kaip žirnius į sieną)* Aš įstūmiau vežimėlį čionai. Jūsų žmonos nebuvo, ir aš pagalvojau: broliukas juk vis tiek serga ir visą laiką klykia, tai gal jam čia bus ramiau. O paskui staiga atėjo ponas su dama ir dar viena moteris. Jie iškėlė broliuką iš vežimėlio, šviežiai pervyst ir išsinešė.

JONAS. Ar teisybė, kad ta dama sakė, čia, girdi, mano vaikas ir aš jį atidaviau motinos, na mano senės, globon?

ZELMA. *(aiškiai meluodama)* Nežinau, nieko tokio negirdėjau.

JONAS. *(trenkia kumščiu į stalą)* Po perkūnais, kokiam mulkiui galėjo toks blūdas užteiti!

ŠPITA. Atsiprašau, jeigu jūs turite omenyje tą dviejų moterų ginčą pas direktorių Hasenroiterį palėpėje, tai iš tiesų taip buvo pasakyta.

JONAS. Tai ir jūs, pone Špita, girdėjote, kaip Knobė ir ta kita riejosi dėl vaiko?

ŠPITA. Na taip, girdėjau.

ZELMA. Aš daugiau nieko nepasakysiu, net jeigu policininkas Šyrkė ir ilgšis leitenantas mane dvi valandas arba dar ilgiau tardytų. Aš nieko nežinau. Ir nieko nepasakysiu.

JONAS. Tai leitenantas tave jau tardė?

ZELMA. Jie nori mamą už grotų uždaryti, nes žmonės įskundė ir primelavo, kad mūsų vaikiukas badu mirė.

JONAS. Ak šitaip! Gerai... Išvirk dabar man, Zelma, kavos.

(Zelma eina prie viryklės ir ima ruošti Jonui kavą. Pats Jonas prieina prie darbo stalo, paima skriestuvą, liniuotę ir nubrėžia lape kelias linijas.)

ŠPITA. *(prisisverdamas)* Iš teisybės, tai aš tikėjau rasti jūsų žmoną, pone Jonai. Man kažkas sakė, kad ji kartais skolina už užstatą studentams nedideles sumas. Man dabar kaip tik striuka su pinigais.

JONAS. Gali būti. Bet tai jau jos reikalas, pone Špita.

ŠPITA. Atvirai šnekant, jeigu šiandien iki vakaro negausiu pinigų, tai šeimnininkė pasiliks sau mano knygą ir visa kita, o mane patį išvarys į gatvę.

JONAS. Kiek žinau, tai jūsų tėvas pastorius, pone Špita?

ŠPITA. Taip. Bet kaip tik dėl to, kad aš nenoriu būti pastorium, mudu su tėvu vakar vakare baisiausiai susibarėm. Dabar aš neimsiu iš jo nei pfenigo.

JONAS. *(dirbdamas)* O jeigu jūs iš bado mirsite arba sprandą nosisuksite, tai tėvas bus kaltas.

ŠPITA. Toks žmogus kaip aš iš bado nemirs, pone Jonai. O jeigu ir pražūsiu, tai man vis tiek.

JONAS. Sunku patikėti, kiek tarp jūsų, studentų, alkanų nudriskusių plevėšų. O rimto darbo niekas nenori imtis. *(Sudunda tolomas griaustinis. Jonas pasižiūri per langą.)* Tvanku šiandien. Bus audra.

ŠPITA. Apie mane tai jau nesakykit, pone Jonai, kad nenoriu imtis darbo. Pamokas galiu duoti! Perrašinėti! Aš tą ir dariau. Ir dar daug ką. Ne tik dienom, bet ir naktim. O be viso to, dar kaliau ir knisausi knygose.

JONAS. Klausyk, važiuok į Hamburgą įsitaisyk mūrinkinuku! Ko tu čia vargsti! Aš tokiu metu Altonoj jau uždirbdavau po dvylika markių per dieną.

ŠPITA. Gali būti. Bet aš protiniu darbu užsiimu.

JONAS. Žinau aš tą protinį.

ŠPITA. Šit kaip? O man atrodo, kad nelabai, pone Jonai. Prašau neužmiršti, kad jūsų Bebelis ir Lybknechatas taip pat proto darbininkai.

JONAS. Tuščia jų. Geriau papusryčiaukim. Viskas atrodo visai kitaip, kai ką nors į pilvą įsimesi. Juk jūs irgi dar be pusryčių, pone Špita?

ŠPITA. Atvirai pasakius, tai dar ne.

JONAS. Na tai sėskit, nesivaržykit, be šilto valgio negerai!

ŠPITA. Galima ir palaukti.

JONAS. Ne, ne, prašom pasižiūrėti, į ką jūs panašus. Aš va irgi visą naktį vagone ant gultų prasivarčiau. (*Zelmai, atnešusiai maišelį su bandelėmis*) Atnešk greitai dar vieną puoduką! (*Atsisėda plačiai ant sofos, mirko į kavą bandelę ir geria.*)

ŠPITA. (*dar neatsisėdęs*) Kai neima miegas, vasaros naktį geriau lauke būti. Aš šiąnakt nė bluosto nesudėjau.

JONAS. Parodykit man tą, kuris neturi skatiko kišenėj ir miega kaip užmuštas! Tokiam po grynu dangum geriausiai patinka. (*Staiga liaujasi kramtęs*) Eikšen, Zelma, papasakok man darsyk ir kuo smulkiau, kaip ten buvo, kai atėjo ta nematyta mergina ir išsinešė iš čia vaiką!

ZELMA. Ką aš žinau, visi mane dabar klausinėja, o mama tai per dienų dienas neatstoja! Ar mačiau aš Bruną Mechelkę? Ar nežinau, kas ant aukšto artistui drabužius pavogė? Jeigu taip ir toliau...

JONAS. (*ryžtingai*) O kodėl tu, mergele, triukšmo nepakėlei, kai tas ponas su panele paėmė iš vežimėlio tavo brolių?

ZELMA. O kas jam, maniau, pasidarys! Tiktai švarūs vystyklai liks.

JONAS. (*nutveria Zelmą už alkūnės*) Nagi, einam dabar pas tavo mamą. (*Jonas išsiveda už rankos Zelmą.*)

(Vos tiktai Jonui išėjus, Špita tuojau puola prie pusryčių. Netrukus pasirodo Valburga. Ji labai skuba ir labai susijaudinusi.)

VALBURGA. Tu vienas?

ŠPITA. Kol kas – taip. Labą rytą, Valburga.

VALBURGA. Aš nepavélavau? Kad tu žinotum, kas buvo! Kaip aš iš namų išėjau! Kiek man tai kainavo, kiek aš gudravau, o paskui sakau, kas bus, tas bus, einu ir viskas! Jaunesnioji sesuo man duris užstojo! Tarnaitė laikė. Bet aš pasakiau mamai, jeigu neleis per duris, tai tegu iškart langus grotom apkala, iššoksiu per langą iš ketvirto aukšto. Ir pabėgau. Dabar aš nei gyva, nei mirusi. Bet pasiryžus viskam. O kaip tau su tėvu, Erichai?

ŠPITA. Amžinai susipykom. Jis pasakė, kad aš atmatas rysiu kaip tas sūnus paklydėlis, ir uždraudė peržengti jo namų slenkstį, jeigu pasidarysiu, kaip jis išsireiškė, akrobatas arba maniežo raitelis. Valkatoms jo namuose vietos nėra. Nieko, kaip nors išsiversiu! Tik štai vargšės mamos gaila. Tu

neįsivaizduoji, kaip tas žmogus nekenčia bet ko, susiję su teatru! Paskutiniais žodžiais keikia ir tai dar jam negana. O aktorius jam atrodo pats niekingiausias, pats bjauriausias padaras, koks tiktai gali būti.

VALBURGA. Dabar man jau aišku, iš kur tėvas viską sužinojo.

ŠPITA. Mano tėvas jam parodė tavo nuotrauką.

VALBURGA. Erichai, Erichai, kad tu žinotum, kokiais baisiais, kokiais siaubingais žodžiais įsiutęs tėvas mane koneveikė, o aš turėjau tylėti. Bet juk ir aš galėjau kai ką pasakyti. Išgirdęs jis turbūt iš karto būtų nutilęs ir baigęs savo tiradas apie aukštą moralę. Jau buvau bepratrūkstanti, bet man taip buvo gėda dėl jo! Liežuvis neapsivertė. Neįstengiau, Erichai! Pagaliau neiškentusi įsikišo mama. Jis mane mušė. Užrakino aštuonioms ar devynioms valandoms tamsian kambarin, kad, kaip jis pasakė, ragus aplaužytų. Nieko jam iš to neišėjo, Erichai! Nieko jis nenulaužys!

ŠPITA. (*apkabina Valburgą*) Ak tu, mano narsuole! Aš tik dabar supratau, kas tu man, koks turtas esi. (*Karštai*) Kokia tu graži, Valburga!

VALBURGA. Ne ne! Aš tiktai tikiu tavim, Erichai, ir daugiau nieko.

ŠPITA. Ir tu nenusiviksi, Valburga. Matai, toks žmogus kaip aš kuriame viskas verda, kuris nori kažko nepaprasto, neaiškaus, didaus, nors dar gerai ir nežino, kaip to pasiekti, būdamas dvidešimties metų, nesutaria su visu pasauliu ir atrodo visiems juokingas. Bet patikėk, kada nors viskas kitaip virs. Mumyse slypi daigai. Žemė jau paruošta. Mūsų dar nematyti, bet mes iškilsim ir duosim derlių. Mes – ateitis! Ateis laikas, kai visas platus gražus pasaulis bus mūsų.

VALBURGA. Kalbėk, Erichai, kalbėk, man taip gera tavęs klausytis.

ŠPITA. Valburga, vakar vakare aš taip pat pasakiau savo tėvui į akis, kad jis kaltas dėl sesers mirties. Dabar mes jau niekada nesusitaikysim. O jis vis tiek užsispyręs savo tvirtino – apie tokią dukterį, kokią aš čia minėjau, jis nėra nieko girdėjęs ir girdėti nenorįs. Ji neegzistuojanti jam ir, atrodo, kad sūnus taip pat nustos egzistuoti. Ak, tie krikščionys! Ak, tie išpažintojai gerojo ganytojo, kuriam paklydusi avelė buvo dvigubai mielesnė. O viešpatie, kaip jis iškreipė tavo žodžius, kuo pavertė tavo mokslą! Šiąnakt, kai griaustiniui trankantis ir žybsint žaibams sėdėjau ant suoliuko Tyrgartene ir Berlyno padugnės kaip hienos slankiojo aplinkui, aš staiga pajutau neramią sumintą savo sesers sielą. Kiek kartų ji turbūt sėdėjo per naktis, neturėdama kur prisiglausti, ant tų pačių Tyrgarteno suolų ir vieniša, visų atstumta, paniekinta galvojo apie tai, kaip trūksta šiame pasaulyje, praėjus dviem tūkstančiams metų po Kristaus gimimo, artimo meilės ir krikščioniškumo. Bet kad ir ką ji būtų galvojusi, aš žinau: mano sieloje visada bus gyva ta nelaimingoji paklydėlė, nusidėjėlė, pasmerkta devyniasdešimt devynių teisiųjų, apkaltina visom pasaulio nuodėmėm! Ir tegu sudegs liepsnoje paniekintųjų ir nuskriaustųjų visos kančios, visi vargai! Tegų sesers paveikslas gyvens manyje ir įkvėps mane geriems darbams, išties vertiems dievo vardo, kurių nesugeba atlikti tie šalti, beširdžiai ir pikti fariziejai.

VALBURGA. Tu praleidai naktį Tyrgartene, Erichai? Tai todėl tavo pirštai tokie šalti ir pats atrodai toks pavargęs. Erichai, imk mano piniginę! Imk imk, aš prašau tavęs! Patikėk, kas mano, tai tavo! Kitaip tu manęs nemyli! Erichai, tu privalai paimti! Jei atsisakysi mano kelių skatikų, tai ir aš namie nieko nevalgysiu! Prisiekiu viešpačiu dievu, tol badausiu, kol tu ateisi į protą.

ŠPITA. (*tramdydamas ašaras, priverstas atsisėsti*) Tai tik nervai, aš pavargęs.

VALBURGA. (*įkiša jam kelnių kišenėn piniginę*) O dabar žiūrėk, Erichai, aš dėl to ir prašiau tave čionai ateiti, - negana man kitų bėdų, vakar dar gavau štai šitą kvietimą į teismą.

ŠPITA. (*skaito popierių, kurį jam paduoda Valburga*) Tave kviečia į teismą? Bet kodėl, Valburga?

VALBURGA. Neabejoju, kad dėl tų nuo aukšto pavogtų daiktų. Bet man labai neramu. Jei sužinos tėtė... Ką man tada daryti?

(*Su vaiku ant rankų įeina ponia Jon, ji apsirengusi apsiaustu, pavargusi ir labai dulkina.*)

PONIA JON. (*išsigandusi, nepatikliai, pusbalsiu*) Ei! Ką jūs čia darote? Paulius jau namie? Aš buvau truputį išėjusi su vaiku į gatvę. (*Nuneša vaiką už pertvaros.*)

VALBURGA. Erichai, būk geras, pakalbėk su ponia Jon dėl to kvietimo.

PONIA JON. Paulius namie. Va jo daiktai guli.

ŠPITA. Panelė Hasenroiter norėtų su jumis pakalbėti. Ji gavo kvietimą į teismą, tikriausiai dėl tų pavogtų daiktų, žinote, tų nuo aukšto.

PONIA JON. (*išeina iš už pertvaros*) Ką? Kvietimą į teismą gavote, panele Valburga? Na, tada būkite atsargi! Aš nejuokauju! Išgalvokite geriau kokią juodą šmėklą.

ŠPITA. Jūs nesuprantamai kalbate, ponia Jon.

PONIA JON. (*pradėdama tvarkytis*) Ar negirdėjot, kad Sodų rajone prie Halės vartų po aukšta tuopa šiandien perkūnas nutrenkė visą šeimą – vyrą, žmoną ir mergytę septynerių metų?

ŠPITA. Ne, ponia Jon.

PONIA JON. Ir vėl lietus užėina. (*Girdėti lietaus šuorai.*)

VALBURGA. (*baugščiai*) Eime, Erichai, einam iš čia į gatvę.

PONIA JON. (*vis garsiau ir garsiau*) Ir žinote, aš su ta moterimi prieš tai kalbėjau, prieš pat nutrenkiant ją po beržu. Jinai pasakė, jūs paklauskite, pone Špita, paklauskite: „Jeigu negyvą vaiką išveši vežimėlyje į saulę – bet tiktai vasarą ir vidurdienį, pone Špita! – tai jis pradės kvėpuoti, rékti ir visai atgis!“ Netikite, ką? Aš savo akimis mačiau. (*Ima keistai vaikščioti ratais, tarsi nė nepastebėdama, kad Špita su Valburga dar čia.*)

VALBURGA. Ponia Jon šiandien tokia keista. Einam iš čia. Aš bijau.

PONIA JON. (*dar garsiau*) Ką, netikite, kad jis vėl gyvas! Tegu motina ateina ir pasiima. Tik tegu iškart duoda krūtis.

ŠPITA. Sudie, ponia Jon.

PONIA JON. (*dar garsiau. Keistai susijaudinusi palydi abu prie durų.*) Jūs netikite! Bet tas šventa teisybė, pone Špita. (*Špita su Valburga išeina. Ponia Jon tebelaikydama durų rankeną šaukia laiptinėn.*) Kas tu netiki, tas nieko nežino apie mano atskleistą paslaptį.

(*Tarpduryje pasirodo mūrininkas Jonas ir greitai įeina vidun.*)

JONAS. Tai tu čia, motin! Sveika pargrįžus! Apie kokią čia paslaptį šneki?

PONIA JON. (*tarsi iš miego pabudusi, griebiasi už galvos*) Aš? Apie paslaptį šnekėjau?

JONAS. Man taip atrodo, juk nekurčias. Juk čia tu, o ne tavo šmėkla.

PONIA JON. (*įtariai, išsigandusi*) Kodėl šmėkla?

JONAS. (*geraširdiškai pliaukšteli žmonai per nugarą*) neurbėk, Jete, neurbėk! Aš taip džiaugiuosi, kad vėl esi namie. Na, o kaip mūsų įpėdinis laikosi? (*Nueina už pertvaros.*) Atrodo truputį pablogęs, ką?

PONIA JON. Tai nuo pieno pasikeitimo. Kaime karvės jau į pievas išvestos. Čia pieninėj vėl gausiu tvarte tebestovinčių karvių pieno.

JONAS. (*vėl pasirodo*) Aš juk sakiau, kad be reikalo važiuoji su vaiku į kaimą! Man atrodo, kad mieste gyventi sveikiausia.

PONIA JON. Bet dabar aš jau vėl namie, Pauliau.

JONAS. Viskas, į Altoną daugiau nevažiuoju, Jete. Prieš pietus susitikau su Karlu, ir jis man pasakys, kada prisistatyti naujam meistriui! Žiūrėk, ką aš parvežiau. (*Ištraukia iš kišenės vaikišką barškutį ir pakrato jį.*)

PONIA JON. Kas čia?

JONAS. Tegū barškina vaikas, nes čia Berlyne, kartais per daug tylu! Klausyk, kaip jis piepsi! (*Girdėti linksmas vaiko krykštavimas.*) Ne, motin, kai vaikas taip piepsi, tai ir į Ameriką nesinori.

PONIA JON. Ar jau kalbėjai su kuo nors parvažiavęs?

JONAS. Ne! Tiktai šįryt Kvakvaras buvo užėjęs.

PONIA JON. (*nedrąsiai, suklususi*) Na ir ką?

JONAS. Nieko, pleptelėjom ir viskas.

PONIA JON. (*kaip ir pirma*) Ką jis pasakė?

JONAS. O ką jis galėjo pasakyti? Tai pristojai, neduodi šventą dieną ramybės! Na, klausinėjo apie Bruną!

PONIA JON. (*gretai, išblyškusi*) Brunas vėl ką nors iškrėtė?

JONAS. Nieko jis neiškrėtė. Liaukis, ko tu taip jaudiniesi, eik geriau išgerk kavos! Ką padarysi, jeigu dievas tokį brolių davė! Ko mums dėl jo galvą sukti?

PONIA JON. Norėčiau žinoti, ko tau prišnekėjo apie Bruną tas bjaurus senas pūzras. Jis nieko daugiau nežino, kaip tiktai per dienas šnipinėti.

JONAS. Tuščia jo to Bruno, Jete! Neklausyk, ką kas šneka... Bet viena tau pasakysiu: tas tavo Brunas kalėjime atsidurs, ir labai greitai, pamatysi. (*Ponia Jon atsisėda prie stalo ir visa papilkėjusi pasiremia rankom galvą.*) O gal ir ne! Neimk taip labai į širdį! Na, kaip sesuo gyvena?

PONIA JON. Nežinau.

JONAS. Kaip nežinai? Tu juk buvai pas ją.

PONIA JON. (*žiūri į jį nieko nesuprasdama*) Kur aš buvau?

JONAS. Matai, Jete, kaip su jumis, moteriškomis, sunku. Tave juk visą purto! O pas daktarą eiti nenori! Ko gero, dar atsigulsi. Tai bus. Reikia žiūrėti savo sveikatos.

PONIA JON. (*puola jam ant kaklo*) Pauliau, tu mane pamesi! Viešpatie šventas, Pauliau, sakyk, tiesiai į akis sakyk, neapgaukinėk! Pasakyk man tiesą!

JONAS. Kas tau šiandien darosi, Henriete?

PONIA JON. (*staiga vėl persimainiusi*) Neklausyk, ką aš čia tauškiu, Pauliau. Vėl visą naktį ramybės neturėjau! Paskui anksti atsikėliau, o dabar štai jau visai jėgų nebėr.

JONAS. Tai prigulk ir pailsėk štai čia. (*Ponia Jon išsiteisia ant sofos ir žiūri pastirom akim į lubas.*) O paskui truputį pasišukuok, Jete. Traukinyje turbūt daug dulkių buvo, nes tu visa kaip malūnininkas? (*Ponia Jon neatsako, tik žiūri pastirai į lubas.*) Einu, išnešiu vaikiuką švieson. (*Dingsta už pertvaros.*)

PONIA JON. Kiek laiko kaip mes vedę, Pauliau?

JONAS. (*Už pertvaros girdėti barškutis, paskui Jono balsas*) Tūkstantis aštuoni šimtai septyniasdešimt antrais apsivedėm, kai aš iš karo grįžau.

PONIA JON. Ir tada atėjai pas tėvą... išsitempei priešais kaip styga... o ant munduro, kairėj pusėj, geležinis kryžius.

JONAS. (*išlenda iš už pertvaros su vaiku rankose, purtydamas barškutį. Linksmi*) Taip! Aš jį ir šiandien tebeturiu, motin! Jei nori, galiu prisisegti.

PONIA JON. (*tebegulėdama paslika ant sofos*) O paskui priėjai prie manęs ir pasakei: „Gana tau nugarą lenkti... gana tau lakstyti per dienų dienas... laikas truputį pasigražinti, kitaip pagyventi“.

JONAS. Aš ir dabar tą patį sakau, Jete.

PONIA JON. O paskui pakutenai man ūsais skruostą ir pabučiavai už kairės ausies! Ir tada...

JONAS. Ir tada mes turbūt gretai sutarėm?

PONIA JON. Tada aš nusijuokiau ir pradėjau žiūrėtis į save tavo munduro sagose, visose, nuo viršaus ligi apačios ir iš šonų. Tada aš daug gražesnė buvau. Ir tu pasakei...

JONAS. Tai bent atmintis, motin, galėtum mugėse rodytis.

PONIA JON. Ir tada tu pasakei, kad jeigu aš greitai pagimdysiu vaikiuką, tai kai užaugs, jį taip pat pašaus į kariuomenę ir jis dainuos žygiuose „Su dievu už tėvynę ir karalių“ ir „Sargybą prie Reino“.

JONAS. *(dainuoja, pasilenkęs prie vaiko, purtydamas barškutį)* Danguj jis mato herojus, / Te žiūri iš viršaus į mus, / Į Reiną, į Reiną, į vokišką mūsų Reiną! O dabar aš turiu vaikutį ir, garbės žodis, nelabai trokštu, kad jis fronte patrankų mėsa būtų. *(Nueina su vaiku už pertvaros.)*

PONIA JON. *(kaip ir pirma)* Pauleli, Pauleli, kaip seniai tas buvo, atrodo, šimtas metų praėjo.

JONAS. *(vėl pasirodo iš už pertvaros, dabar jau be vaiko)* Tiek daug turbūt dar nepraėjo, Jete.

PONIA JON. Paklausk, Pauliau! O ką jeigu iš tikrųjų imtume ir išvažiuotume visi trys į Ameriką – tu, aš ir vaikiukas?

JONAS. Kas tau dabar darosi, Jete? Kas yra? Atrodo, lyg aplinkui vien šmėklos būtų. Tu juk žinai, koks aš – statyboj darbininkai kartais susirieja, susipeša, o aš nė žodžio, niekur nesikišu! Tai jie... ir sako: „Pauliaus mes niekad susiraukusio nematėm!“ O namie kas darosi? Saulė šviečia, vidurdienis! O man akyse tamsu! Čia atrodo kikeną, ten šnibždasi, kitur vėl tykins kažkas, o ranką ištiesi, atrodo, nutversi ir nieko nėra. Pasakyk man pagaliau, kokia ten nepažįstama mergina buvo mūsų bute ir kas čia atsitiko.

PONIA JON. Tu juk girdėjai, Pauliau, ta mergina daugiau čia nesirodė. Tad pats spręsk...

JONAS. Gerai, bet kodėl tavo lūpos taip pamėlo ir žiūri į mane tokiom akim, lyg tave kas kankintų.

PONIA JON. *(pasikeitusi)* O tu manei labai gera man buvo metų metus vienai tupėti čia kaip narve ir neturėti su kuo žodžiu persimesti? Tūnau čia kartais ir klausiu savęs, ko aš taip plūkiuosi, ko vargstu, kam skatiką prie skatiko dedu, tavo pinigų neleidžiu, tik ir žiūriu, kur bent kiek uždirbti? Tam tas viskas? Juk vis tiek svetimiams žmonėms teks. Pražudei tu mane, Pauliau, pražudei! *(Pasideda galvą ant stalo ir pradeda kūkčioti.)*

(Tuo momentu tyliai kaip katė įeina Brunas Mechelkė. Jis šventadieniškai apsirengęs, prie kepurės prisisegęs alyvų puokštę, rankoje taip pat turi didelę alyvų šaką. Jonas stovi prie lango barbendamas į stiklą ir jo nepastebi.)

PONIA JON. *(žiūri į jį, tarsi matytų šmėklą)* Ar čia tu, Brunai?

BRUNAS. *(iškart pastebėjęs dešimtininką, tyliai)* Aišku, kad aš, kas gi daugiau, Jete?

PONIA JON. Iš kur tu? Ko atėjai?

BRUNAS. Och kokia naktelė buvo, Jete. Davėm garo lig ryto. Kaip matai, aš dar ir dabar linksmas.

JONAS. *(ligi tol piktai žiūri į Bruną, visas baisiai išblykšta. Paskui prieina prie spintelės, išima iš jos seną karišką revolverį ir užtaiso jį. Ponia Jon viso to nemato.)* Klausyk, tu. Matau, pamišai, kas tau

buvo sykj sakyta. Tada aš tau priminsiu, spustelėsiu štai šitą – ir gatava! Tau ne vieta tarp žmonių, šunie! Dar praeitą rudenį sakiau, kad nušausiu, jeigu kada nors peržengsi mano namų slenkstį. Dink iš čia, jeigu ne – šaunu! Supratai?

BRUNAS. Įsikišk tą savo pliauškę žinai kur... Manęs nepagąsdinsi.

PONIA JON. (*pastebėjusi, kad Jonas nebesivaldydamas pakelia revolverį ir lėtai taikosi į Bruną*) Tada ir mane nušauk, Pauliau! Jis mano brolis! (*Griebia Jonui už rankos ir nukreipia revolverį į save.*)

JONAS. (*ilgai žiūri į ją, tarsi pabudęs iš miego, kitu balsu*) Gerai! (*Rūpestingai padeda revolverį atgal spintelėn.*) Tavo teisybė, Jete! Gaila, kad tas niekšas tavo brolis. Bet gaila ir parako! Šita mašinėlė paragavusi dviejų prancūzų kavaleristų kraujo! Didvyrių kraujo! O dabar tokiu mėšlu teršti!

BRUNAS. Tavo paties galva mėšlo pilna! Jeigu nemiegotum su mano seserim, tai aš tave taip siūbtelėčiau, kad kaulų nesurinktum.

JONAS. (*labai tvardydamasis*) Nagi darsyk pakartok, Jete, kad jis tavo brolis!

PONIA JON. Pauliau, išei, aš pati jį išprašysiu! Taip, Brunas mano brolis, ir nieko čia nepakeisi.

JONAS. Tada aš čia pašalinis, galit sau glebėsčiuotis. (*Apsirengia ir eina prie durų. Susilyginęs su Brunu sustoja.*) Šunkara! Tėvas per tave ramybės grabe neturi! Ir kam tu jį išauginai, Jete! Geriau būtų nedvėsęs patvory, tada vienu valkata būtų mažiau! Aš grįšiu po pusvalandžio! Bet ne vienas, o su policija! (*Užsismaukia ant akių skrybėlę ir išeina.*)

BRUNAS. (*pasisuka į duris ir nusispjauna Jonui pavymui*) Pasipainiok tu man po kojų!

PONIA JON. Ko tu atėjai, Brunai? Kas atsitiko?

BRUNAS. Duok pinigų, Jete, kitaip man galas.

PONIA JON. (*užrakina ir užsklendžia duris.*) Palauk, aš užkišiu duris! Na tai sakyk dabar! Iš kur tu? Kur buvai?

BRUNAS. Šokau, Jete, pusę nakties šokau, o paskui išėjau pasivaikščioti į gryną orą...

PONIA JON. O Kvakvaras ar nematė tavęs, kaiėjai čia? Būk atsargus, žiūrėk, kad nenutvertų!

BRUNAS. Gal aš kvailas, kad jam rodyčiausi. Aš atėjau per kiemus, paskui pas savo draugą į rūšį įlindau, o tada jau per aukštą čionai.

PONIA JON. Na, tai kas gi atsitiko, Brunai?

BRUNAS. Neinkšk, Jete. Duokš pinigų. Reikia nešti muilą, kitaip galas.

PONIA JON. O ką tu padarei tai merginai?

BRUNAS. Daviau gerą patarimą, Jete.

PONIA JON. Kokį patarimą?

BRUNAS. Dabar su ja bent jau lengviau bus susišnekėti.

PONIA JON. O ar tu tikras, kad ji čia daugiau nebeateis?

BRUNAS. Tai jau ne! Gali nebijoti! Bet nelengva buvo, Jete, oi, kaip nelengva. Duok atsigerti, iš troškulio nežinau, kur dėtis. Nuo tavo znykimo man visai burna išdžiūvo. (*Išgeria visą butelį vandens.*)

PONIA JON. Tave matė čia su ja.

BRUNAS. Aš susitariau su Artūru, Jete. Į mane ji ir žiūrėti nenorėjo. O Artūras atėjo išsipustęs kaip lėlė ir nusitempė ją į smuklę. Primelavo, kad tenai jos sužadėtinis laukia, ir ji, kvaiša, patikėjo. (*Ima karštligiškai dainuoti ir trypčioti.*) Mano namai - / Tai smuklės ir restoranai! / Mano draugai...

PONIA JON. Na, o paskui?

BRUNAS. Paskui ji norėjo eiti sau, nes Artūras pasakė, kad sužadėtinis jau išėjo. Tada aš pasakiau, kad palydėsiu j šiek tiek, ir Artūras su Adolfu taip pat išėjo mums iš paskos. Paskui pas Kalinichą į galinį kambarį sugriuvom, ėmėm plempti kaip veršiai, ir ji prisipylė lempą. Tada nusivedėm nakvoti pas Artūro mergiščią. O kitą dieną tai dviese, tai trise taip ir vaikščiojom jos pėdom, vis įsipildami gurklin. (*Ima skambinti varpai, kviesdami rytinėms sekmadienio pamaldoms. Brunas kalba toliau.*) Bet pinigai va – buvo ir pražuvo. Man reikia pasipildyt kišenę, Jete.

PONIA JON. (*krapšto pinigų*) Kiek tau?

BRUNAS. (*klausosi varpų*) Ko?

PONIA JON. Pinigų!

BRUNAS. O tas senas bezdalas, kur apačioj gyvena, sako, kad man geriau iš čia dingti, rusų sieną, sako, pereik... Paklausk, Jete, varpai skambina!

PONIA JON. O ko tau pereiti tą rusų sieną?

BRUNAS. Sudrėkink, Jete, rankšluostį acto. Nežinau ko kraujas visą naktį iš nosies pliaupė. (*Prisideda prie nosies nosinę.*)

PONIA JON. (*atneša rankšluostį, sunkiai kvėpuodama*) Kas tau taip ranką sudraskė, Brunai?

BRUNAS. (*klausydamasis varpų*) Šįryt pusę keturių ji dar būtų girdėjusi varpus.

PONIA JON. Viešpatie, dieve mano, ką tu čia šneki! Negali būti! Aš gi neprašiau šito, Brunai! Brunai! Ak, turiu atsisėsti. (*Atsisėda.*) Tėvas mirdamas man tai išpranašavo.

BRUNAS. Su Brunu juokai menki, Jete. Jei pamatysi Miną, tai pasakyk, kad aš kai ką įžiūrėjau, tegu jinau baigia trintis su Karlu ir Fricu.

PONIA JON. O jeigu tave pagaus, Brunai?

BRUNAS. Tai pasitempsiu, ir mane nuveš pjaustyti į Šaritė.

PONIA JON. *(duoda jam pinigų)* Netikiu, neteisybė. Ką tu padarei, Brunai?

BRUNAS. Liaukis kudakavusi, Jete. *(Švelnumo apimtas, apkabina ją)* Visi sako, kad aš niekam tikęs, o kai bėda prispiria, tai be manęs neapsieina.

PONIA JON. Ir ką? Tu prigrasinai jai, kad daugiau čia nesirodytų? Taip, Brunai? Ką?

BRUNAS. Aš pusę nakties su ja šokau. O paskui mes išėjom į gatvę. Čia dar kažkoks ponas priskreto, supranti? Tada aš jam pasakiau, kad pats noriu su dama į mėnulį pažiūrėti ir parodžiau kastetą, tada jis, aišku, dėjo į kojas. O jai sakau, nebijokit, panele, jeigu būsit klusni, nekelsit triukšmo ir nelįsit daugiau prie mano sesers, tai jūsų niekas nelies! Paskui dar paėjom galiuką.

PONIA JON. O paskui?

BRUNAS. Paskui? Paskui ji ėmė ožius rodyti! Kad šoks nei iš šio, nei iš to, kad įsikibs man į gerklę kaip pasiuotęs šuva, jau maniau viskas, ir iš kur jėgų tiek turėjo! Va tada aš ir stuktelėjau sykį kitą... Taip va ir išėjo.

PONIA JON. *(pasibaisėjusi)* Kada tai buvo?

BRUNAS. Taip maždaug tarp keturių ir trijų. Mėnuo aiškiausiai švietė. Lentpjūvė už tvoros visą laiką lojo ir staugė šuo. Paskui ėmė krapnoti ir užėjo audra.

PONIA JON. *(susitvardžiusi)* Gerai, eik! Taip jai ir reikia.

BRUNAS. Sudie! Dabar, matyt, jau daug metų nesimatysim.

PONIA JON. O kur tu dėsies?

BRUNAS. Pirmiausia porai valandų ant šono pargriūsiu. Paskui eisiu pas Fricą, jis turi kamaraite prie policijos kalėjimo priešais Žvejų tiltą. Tenai manęs niekas neras. Jeigu reikalas bus, duok žinią tenai.

PONIA JON. Gal nori į vaikiuką pasižiūrėti?

BRUNAS. *(sudrebėjęs)* Tai jau ne.

PONIA JON. Kodėl?

BRUNAS. Ne, Jete, šitam pasaulyj tikrai nenoriu! Sudie! Palauk, imk va pasagą. *(Padeda ant stalo pasagą.)* Radau gatvėje. Laimę neša! O man laimės nereikia. *(Iššina tyliai lyg katinas, kaip ir buvo atėjęs.)*

(Ponia Jon siaubo išplėstomis akimis žiūri jam pavymui, paskui svyrudama žengia kelis žingsnius atgal, prispaudžia tarsi maldai sudėtas rankas prie burnos ir susmunka ant kelių, veltui bandydama melstis.)

PONIA JON. Aš nenužudžiau jos! Aš nenužudžiau jos! Aš nenorėjau!

PENKTAS VEIKSMAS

(Jonų kambarys. Ponia Jon miega ant sofos. Pro duris įeina Valburga su Špita. Iš gatvės girdėti trankūs maršo garsai.)

ŠPITA. Nieko nėra.

VALBURGA. Ponia Jon! Ne, Erichai, ponია Jon čia. Ji miega.

ŠPITA. *(eidamas su Valburga prie sofos)* Miega? Iš tikrųjų! Nesuprantu, kaip galima miegoti, kai toks triukšmas.

(Maršo garsai nutyla.)

VALBURGA. Tyliau, Erichai, tyliau! Aš bijau jos. Beje, ar tu supranti, kodėl apačioj prie durų stovi policininkai ir kodėl jie neišleidžia nieko į gatvę? Aš taip bijau, kad mūsų nesuimtų ir nenuvestų į daboklę.

ŠPITA. Už ką gi tave suims? Tau vaidenasi, Valburga.

VALBURGA. Kai prie tavęs priėjo civiliškai apsirengęs vyriškis ir pasižiūrėjo į mus, o tau paklausus, kas jis toks, parodė savo policijos ženklą, man tiesiog akys aptemo, o laiptai ir prieangis ėmė sukiotis.

ŠPITA. Jie ieško nusikaltėlio, Valburga. Tai vadinamosios gaudynės, savotiška žmogaus medžioklė su varovais. Kriminalinė policija kartais taip daro.

VALBURGA. Ir vis dėlto, Erichai, aš girdėjau tėtės balsą, patikėk, jis su kažkuo garsiai kalbėjo.

ŠPITA. Tu susijaudinusi ir galėjai apsirikti.

VALBURGA. *(pro miegus ima kalbėti Jon. Valburga išsigąsta)* Klausyk! Jon kalba...

ŠPITA. Kakta išpilta prakaito lašų. Eikšen, žiūrėk, ką ji ten sugniaužusi laiko? Sena surūdijusi pasaga...

VALBURGA. *(suklūsta ir vėl išsigąsta)* Tėtė!

ŠPITA. Aš nesuprantu tavęs, Valburga. Tegu ateina. Jei žinai, ko nori, ir tavo sąžinė švari, tai nėra ko bijoti. Aš nebijau. Aš pasiruošęs su juo pasišnekėti. *(Pasigirsta smarkus beldimas į duris. Špita, ryžtingai)* Prašau.

(Įeina ponia direktorienė Hasenroiter, ji uždususi labiau negu paprastai. Jos veidas nugiedrėja, kai pamato dukterį.)

PONIA HASENROITER. Garbė dievui! Tai jūs čia, vaikai. *(Valburga drebėdama puola jai į glėbį.)* Dukra, kaip tu išgąsdinai savo seną mamą!..

(Įsiviešpatauja ilga tyla, ji pertraukiama tiktai sunkaus ponios Hasenroiter šnopavimo.)

VALBURGA. Atleisk, mama, man nebuvo kitos išeities.

PONIA HASENROITER. Ne! Tokių laiškų motinai niekas nerašo. Ypač tokiai motinai kaip aš, Valburga! Jeigu tau kas širdį slegia, tai žinai, kad aš tau visada padėsiu ir patarsiu. Aš ne kokia nors pabaisa ir pati kadaise buvau jauna. Bet girdytis... girdytis ir panašiai... tokiais žodžiais nesišvaistoma. Tikiuosi, kad aš neklystu, pone Špita. O dabar – dieve, kaip jūs abu atrodot! – o dabar einam iškart pas mus! Bet kas poniai Jon?

VALBURGA. Taip, padėk mums, mama, paremk! Veskis mus iš čia! Aš taip džiaugiuosi, kad tu atėjai. Man staiga pasidarė taip baisu.

PONIA HASENROITER. Na, tai einam. Tik būtų dar geriau, nepultumėte į neviltį ir nedarytumėte kvailysčių. Tai jus liečia, pone Špita, ir tave, mergyte. Jūsų amžiuje reikia drąsos ir ryžto! Kas gi nusimena ir traukiasi atgal, sutikęs pirmą kliūtį. Taip galima viską prarasti ir nieko nelaimėti. Gyvenam juk tik vieną kartą.

ŠPITA. O, drąsos ir ryžto man užtenka! Aš nė nemanau bailiai pasitraukti iš gyvenimo... jeigu tik Valburga bus su manim. Be jos aš išties nematau prasmės! Teisybė, aš dabar vargšas ir valgau labdarybės valgykloj, bet neprarandu tikėjimo ir vilčių, kad sulauksiu geresnės ateities. Ir Valburga įsitikinusi, kad mums kada nors bus su kaupu atlyginta už visus vargus.

PONIA HASENROITER. Gyvenimas ilgas. O judu dar tik vaikai. Galbūt ir ne taip jau blogai, jeigu studentas ar teologijos kandidatas valgo labdarybės valgykloj. Bet jaunai žmonai tai nedera. Norėčiau tikėti, kad jūs pirma pasirūpinsite, kad būtų stogas virš galvos, židinyš, malkų ir visa kita. Beje, su tėte dėl jūsų aš sudariau paliaubas. Tai buvo nelengva, ir išvis nieko nebūtų išėję, jei rytą nebūtų gavęs pranešimo, kad yra paskirtas ir patvirtintas Štrasburgo teatro direktorium.

VALBURGA. (*nudžiugusi*) Mama, mama! Kaip puiku!

PONIA JON. (*staigiai pašokusi*) Brunai!

PONIA HASENROITER. (*teisindamasi*) Mes jus pažadinome, ponია Jon.

PONIA JON. Brunas išėjo?

PONIA HASENROITER. Kas? Koks Brunas?

PONIA JON. Na Brunas! Ne jau nepažįstate Bruno?

PONIA HASENROITER. Ak tiesa, tai jūsų jaunesnysis brolis.

PONIA JON. Aš miegojau?

ŠPITA. Kaip užmušta! Bet per miegus garsiai šnekėjote, ponია Jon.

PONIA JON. O ar jūs nematėt, pone Špita, kaip vaikai kieme... nematėt, kaip vaikai kieme mėtė akmenis į Adalbertėlio grabą? Gerai, kad aš spėjau pribėgti ir gerai apskaldžiau jiems ausis.

PONIA HASENROITER. Jūs, matyt, savo pirmąjį sapnavote, ponია Jon?

PONIA JON. Ne, tai visai ne sapnas buvo, ponia Hasenroiter, visai ne sapnas. O paskui aš pasiėmiau Adalbertėlj ir nuėjau į metrikacijos biurą.

PONIA HASENROITER. Bet jeigu Adalbertėlis numirė... tai kaip jūs galėjot...

PONIA JON. Jeigu vaikas gimsta, tai jis tik vis tiek motinos dalis, o jeigu miršta, tai irgi dalis. Girdėjot, kaip už tvoros šunys sustaugė? Mėnuo švietė kaip dieną! Brunai, tu eini blogais keliais.

PONIA HASENROITER. (*purto poniją Jon*) Atsipeikėkite, brangioji! Ponia Jon! Jūs sergate! Tegu vyras jus nuveda pas daktarą.

PONIA JON. Brunai, tu eini blogais keliais. (*Vėl pradeda skambėti varpai*) Kas čia, varpai skamba?

PONIA HASENROITER. Pamaldos baigėsi, ponia Jon.

PONIA JON. (*galutinai atsipeikėjusi, dairosi išplėtusi akis.*) Ir kodėl aš pabudau? Reikėjo duoti kirviui per galvą, kol miegojau. Ką aš pasakiau? Tss! Tiktai niekam nė žodžio, ponia Hasenroiter! (*Pašoka ir ima tvarkytis plaukus, prisikaišioja į jos daugybę smeigtukų.*)

(*Pro duris įeina direktorius Hasenroiteris.*)

DIREKTORIUS HASENROITERIS. (*stabtelėjęs, kai pamato saviškius*) „O Timotėjau ten aukštai, tu gerves lbiko matei!“ Kiek pamenu, ponia Jon, jūs kartą man lyg ir minėjote, kad čia netoliese yra pervežimų kontora. (*Valburgai*) Taip, dukra, kol tu per savo jaunatvišką lengvabūdiškumą galvoji tiktai apie malonumus, tavo tėvas jau trys valandos bėgioja su reikalais. (*Špitai*) Jūs, jaunikaiti, taip neskubėtumėte kurti šeimos, jeigu bent kiek nutuoktumėte, kaip sunku diena dienon pelnyti žmonai ir vaikams juodos duonos kąsnį. Ir neduok dieve vieną dieną atsidurti Berlyno dugne be kapeikos kišenėje. Ten, kur baisiose lindynėse glaudžiasi kiti tokie pat bedaliai, gatavi tau gerklę perkąsti dėl maisto trupinio. Pasveikinkit mane! Po savaitės mes būsim Štrasburge! (*Ponia Hasenroiter, Valburga ir Špita paspaudžia jam ranką.*) Visa kita susitvarkys.

PONIA HASENROITER. Taip, tėveli, tu iš tiesų herojiškai, netausodamas savęs tuos metus grūmeisi už šeimos laimę.

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Kaip sudužus laivui skęstantys tarpusavyje grumiasi dėl rąstų, kad išsilaikytų vandens paviršiuje. O mano kilnūs kostiumai, sukurti įkūnyti poetų svajonėms, kokiose lindynėse jums teko būti, kokius nešvarius kūnus jūs puošėte – odi profanum vulgus¹⁷, - kad aš gaučiau už jūsų nuomą kapeiką. Po velnių! Pakalbėkim apie linksmesnius dalykus! Jau pakinkytas mūsų vežimas, kuris parveš mūsų penatus, tikėkimės, į laimingesnius kraštus. (*Staiga kreipdamasis į Špitą*) Ir duokite man garbės žodį, brangus pone Špita, kad iš vadinamosios nevilties nepadarysite nepataisomų kvailysčių. Aš, savo ruožtu, pasižadu nelikti kurčias jūsų pasiūlymams su sąlyga, jeigu jie bus išties ko nors verti. O apskritai aš atėjau pas poniją Jon – visų pirma todėl, kad policininkai nieko neišleidžia į gatvę, antra, norėčiau sužinoti, kodėl tokį žmogų kaip aš, kaip tik dabar, kai mano laivo burės vėl plazda, niekšingai užsipuola laikraščiai.

PONIA HASENROITER. Mielas Harai, ponia Jon tavęs nesupranta.

¹⁷ Neapkenčiu tamsios minios (Lot.)

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Tada pasakysiu viską ab ovo¹⁸. Štai čia laiškai (*rodo laiškų pluoštą*) – vienas, du, trys, penki, visas tuzinas! Juose nepažįstami žmonės piktai tyčiodamiesi sveikina mane su įvykiais mano sandėly ant aukšto. Aš nekreipčiau į tuos laiškus dėmesio, jeigu tuo pat metu kritikoje nebūtų pasirodžiusi žinutė, kad priemiestyje vieno teatro kostiumų nuomotojo – sic! – teatro kostiumų nuomotojo palėpėje rastas naujagimis kūdikis! Man net akys ant kaktos išsprogo! Iš visko sprendžiant, tai nesusipratimas, bet aš netylėsiu. Juo labiau, kad tas idiotas reporteris dar rašo, jog kostiumų nuomotojas tai kadaise sudegusio teatro direktorius. Še, paskaityk, mama: „Kūdikis kostiuminėje!“ Aš tam šunsnukiui ausis apskaldysiu. Šįvakar laikraščiai turi paskelbti, kad aš paskirtas Štrasburgo teatro direktoriumi, ir še tau – jie mane padarė visų pajuokos objektu. Juk žinia, kad didžiausia nelaimė – pakliūti juokingon padėtin.

PONIA JON. Prie vartų stovi policininkai, pone direktoriau?

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Taip! Net Knobės vaiko laidotuves sulaiškė. Ir laidotuvių biuro nešiko neleido su grabeliu prie katafalko.

PONIA JON. Kokį čia vaiką laidoja?

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Tai jūs nežinote? Knobės sūnelį. Perdėm paslaptinga istorija! Jį pas mane atsinešė į sandėlį dvi nepažįstamos moterys, ir jis tiesiog mano akyse numirė, atrodo, kad nuo išsekimo. A propos¹⁹...

PONIA JON. Knobės vaikas numirė?

DIREKTORIUS HASENROITERIS. A propos, ponia Jon, ar jūs nežinote, kuo galų gale baigėsi istorija su Knobės vaiku ir kas buvo tos dvi jį pagrobusias damos?

PONIA JON. Sakykit, argi ne dievo pirštas, kad jos išsinešė ne mano Adalbertėlį, ir kad jis numirė?

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Kaip? Kokia keista logika! Nieko nesuprantu. Ir apskritai man įdomu, ar neturi ko nors bendra beprotiškos tos lenkaitės kalbos, drabužių dingimas iš mano sandėlio ir pieno buteliukas Kvakvaro rastas bate?

PONIA JON. Neturi, pone direktoriau, tikrai neturi. Jūs Pauliaus nematėte?

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Pauliaus? Ak, jūsų vyro! Kaipgi mačiau, jeigu neklystu, jis kalbėjosi su storuliu policijos inspektoriumi Pupe, jau buvusiu pas mane vagystės reikalui.

(Jeina Jonas.)

JONAS. Na, Jete, ar ne mano teisybė buvo? Viskas labai greit pasitvirtino.

PONIA JON. Kas pasitvirtino?

JONAS. O kodėl mums nepasiimti to tūkstančio markių, kur policija už jį žada?

¹⁸ Iš eilės (Lot.)

¹⁹ Beje (Pranc.)

PONIA JON. Apie ką tu čia šneki?

JONAS. Tai neįau nežinai, kad policija visą tą triukšmą dėl Bruno pakėlė?

PONIA JON. Kur? Kaip? Kas čia darosi? Ką pakėlė?

JONAS. Sulaikė laidotuves ir prie grabo suėmė du bernus, matyt, gerus šunsnukius! Va taip! Štai ilgi ko prasigynau, pone direktoriau! Štai kokia mano žmona – jo brolio ieško visa Berlyno policija, už tai kad užmušė merginą ant Šprės kranto po alyvų krūmu.

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Apsaugok dieve, pone Jonai, ką jūs kalbate?

PONIA JON. Melas! Mano brolis nieko negalėjo užmušti!

JONAS. Kurgi ne! Aš jums, pone direktoriau, andai pasakojau, kas per diegas jos brolis. (*Pastebi ant stalo alyvų šaką.*) Štai, pažiūrėkit! Tas pabaisa čia buvo. Jeigu jis darsyk ateis, tai aš pirmas jam rankas ir kojas surišiu ir atiduosiu teisingumui. (*Ieško kambaryje Bruno.*)

PONIA JON. Ką tu supranti apie teisingumą! Teisingumo net danguje nėra. Nieko čia nebuvo! O tą alyvų šakelę aš atsinešiau iš Hangelsbergo, tenai už tavo sesers namo auga didelis krūmas.

JONAS. Tu nebuvai pas mano seserį, Jete. Kvakvaras man ką tik pasakė! Policija tai nustatė. Tave matė soduose prie Šprės...

PONIA JON. Melas!

JONAS. Ir užmiestyje matė. Tu tenai nakvojai sodo namelyje.

PONIA JON. Ko tu grįžai į namus? Kad akmenis ant akmenis čia nepaliktum?

JONAS. Gerai, tegu! Viskas taip toli nuėjo, kad nieko jau nebenuslėpsi! Aš iš anksto numačiau, kad taip bus.

DIREKTORIUS HASENROITERIS. (*susidomėjęs*) Gal vėl pasirodė ta lenkaitė, kur andai kaip liūtė draskėsi dėl Knobės vaiko?

JONAS. Tas ir yra, kad ją šįryt rado užmuštą. Ir tegu liežuvis man nudžiūva, jeigu čia ne Bruno Mechelkės darbas.

DIREKTORIUS HASENROITERIS. (*greitai*) Jinai turbūt buvo jo meilužė.

JONAS. Ką aš žinau, jos paklauskite! Ak, kaip aš to bijojau! Geriau jau visai būčiau namo negrįžęs, jei mano žmona įlindo į tokį liūną ir neturi jėgų išbristi.

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Vaikai, eime iš čia!

JONAS. Kodėl gi? Pasilikite!

PONIA JON. Dar langą atidaryk ir visai gatvei paskelbk! Maža tau, kad mus dievas taip nubaudė. Šauk, rėk! Bet daugiau tu manęs nematysi.

JONAS. O kaip tu manei? Ir rėksiu, šauksiu visus iš gatvės, iš laiptinės, iš kiemo, visus, nuo mažo ligi didelio, ir papasakosiu, kur nuvedė mano žmoną akla meilė valkatai broliui.

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Tai tą jauną gražią moteriškę kur kėsinosi į vaiką, šiandien iš tiesų rado negyvą, pone Jonai?

JONAS. Iš kur man žinoti, ar jiniai graži, ar bjauri, aš juk nemačiau, bet kad dabar lavoninėj guli – tai teisybė.

PONIA JON. Aš žinau, kokia ji buvo! Bjauri ir ištvirkus mergšė – va kokia! Trynėsi su visais, o paskui susigriebė vaiką nuo vieno tiroliečio, kuris apie jį ir girdėti nenorėjo! Tą vaiką jiniai būtų savo įsčiose pasmaugusi, jei galėjusi. O dar atėjo jo vogti su Kylbake, pusantrų metų išstupėjusia Plecenzės kalėjime už slaptą abortą. Ką aš žinau, ar buvo tarp jų su Brunu kas nors, ar ne! Gal buvo, gal ir nebuvo! Ir išvis neatsakau už tai, ką padarė Brunas.

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Vadinasi, jūs pažinojote tą merginą, ponია Jon?

PONIA JON. Kodėl? Iš kur man ją pažinoti, pone direktoriau? Aš tiktai pasakiau, ką žmonės apie ją šneka.

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Jūs esate dora moteris, jūs – doras vyras, pone Jonai. Jūsų netikęs svainis ir brolis, atrodo, išties prisivirė košės, tai baisu, bet nejau dėl to iširs jūsų šeima... Gyvenkit sau dorai, kaip anksčiau...

JONAS. Nė už ką! Nė už ką negyvensiu su tokia padraika. (*Daužo kumščiu stalą, sienas, trypia kojomis.*) Va, klausykit, kaip čia viskas traška, kaip byra po tapetais tinkas! Viskas čia supuvę! Viskas sudūlėję! Suėsta pelių, žiurkių ir parazitų! (*Sūpuoja grindis*) Viskas juda! Bet kada gali nugarmėti į rūšį. (*Atidaro duris.*) Zelma! Zelma! Reikia dingti iš čia, kol ta velnio daržinė nesugriuvo.

PONIA JON. Ko tau reikia iš Zelmos?

JONAS. Zelma paims vaiką ir mudu nuvešim jį pas mano seserį.

PONIA JON. Kas tau jį duos! Pabandyk tik paimti!

JONAS. Kad mano vaikas čia augtų! Kad jį paskui kaip Bruną vaikytųsi stogais ir pūdytų už grotų?!

PONIA JON. (*šaukia*) Čia ne tavo vaikas! Supranti, ką aš tau sakau?

JONAS. Ak šitaip? Pažiūrėsim, ar doras tėvas negalės atimti savo teisėto vaiko iš motinos, išsikrausčiusios iš proto ir susidėjusios su galvažudžių gauja. Pažiūrėsim, kieno teisybė ir kas čia stipresnis! Zelma!

PONIA JON. Aš rėksiu! Aš langus atidarysiu ir žmones pašauksiu! Ponia Hasenroiter, jie nori atimti vaiką iš motinos! Kur tai matyta! Argi taip galima? Kas jiems davė tokią teisę, miela ponია? Jie mane plėšia! Argi jis ne mano, aš jį nuo mirties išgelbėjau, kai gulėjo skuduruose ir jau visai nekvėpavo. Aš jį tryniau, aš jį šildžiau, kol po truputį atsigavo! Jeigu ne aš, jis jau trys savaitės būtų po velėna.

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Pone Jonai, man nedera būti teisėju sutuoktinių ginče. Tai nedėkingas vaidmuo, paprastai nuo to tik blogiau būna. Aš jums tikrai patariu nesikarščiuoti. Kas be ko, jūsų garbė įžeista, bet jūsų žmona juk neatsako už savo brolio poelgius. Neatimkite iš jos vaiko! Jūsų perdėtas griežtumas ją tikrai dar labiau prislėgs ir įžeis.

PONIA JON. Pauliau, tas vaikas mano kūnas ir kraujas! Kiek is man sveikatos kainavo! Visi tik ir taikosi jį iš manęs atimti! Ir tu, pasirodo, ne geresnis! Štai kokia tavo padėka! Tarsi tarp alkanų vilkų būčiau atsidūrusi. Gali mane užmušti, bet vaiko neliesk!

JONAS. Aš parvažiuoju namo, pone direktoriau! Pareinu šiandien linksmas su visa savo manta iš stoties namo! Spjovęs į Hamburgą, Altoną. Tegu ir mažiau uždirbsiu, manau, bet būsiu prie šeimos! Vaikiuką ant rankų nešiosiu! Ant kelių supsiu! Taip maždaug įsivaizdavau...

PONIA JON. Pauliau! Pauliau! (*Prieina prie pat jo*) Še, išplėšk man iš krūtinės širdį. (*Ilgai žiūri jam į akis, paskui nubėga už pertvaros, girdėti, kaip jinai ten garsiai verkia.*)

(*Pro duris įeina Zelma. Ji apsirengusi gedulo drabužiais, rankoje turi mažą laidotuvių vainiką.*)

ZELMA. Jūs mane šaukėte, pone Jonai. Ko jums reikia?

JONAS. Apsirenk, Zelma! Pasiklausk mamos, ar gali su manim važiuoti pas mano seserį į Hangelsbergą. Aš tau už tai kokį grašį duosiu. Padėsi man nuvežti vaiką.

ZELMA. Nee! Prie to vaiko aš daugiau nesiliesiu, pone Jonai.

JONAS. Kodėl?

ZELMA. Todėl, kad aš bijau, pone Jonai. Mama ir policijos leitenantas ant manęs taip šaukė.

PONIA JON. (*pasirodo*) Ko gi jie šaukė?

ZELMA. (*ima žliumbti*) O policininkas Šyrkė tai ir mušė.

PONIA JON. Aš jam... tegu tikrai dar pabando.

ZELMA. Iš kur aš galiu žinoti, kodėl ta lenkė paėmė mano broliuką. Jeigu būčiau žinojusi, kad broliukas numirs, aš jai būčiau į gerklę įsikabinusi. O dabar Gundofrydėlis guli grabelyje ant laiptų. Mamai, atrodo, priepuolis prasidėjo, ją nuvedė paguldyti pas Kvakvarą. O mane nori į prieglaudą atiduoti, ponია Jon. (*Verkia.*)

PONIA JON. Ir dėliaukis! Blogiau negu namie tau nebus.

ZELMA. Mane teis, ir, ko gero, į kalėjimą pasodins.

PONIA JON. Už ką?

ZELMA. Už tai, kad paėmiau nuo aukšto vaiką, pagimdytą tos lenkės, ir atnešiau čionai jums, ponია Jon.

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Vadinasi, ant aukšto iš tiesų gimė vaikas?

ZELMA. Na taip.

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Ant kieno aukšto?

ZELMA. Nagi ant artistų! Bet kuo čia aš dėta? Ką aš žinau? Aš galiu tik pasakyti...

PONIA JON. Eik, eik iš čia, Zelma! Tavo sąžinė švari. O ką žmonės plepa, tai tegu plepa, kas tau rūpi.

ZELMA. Aš jiems nieko nepasakysiu, ponias Jon. (*Nori išėiti.*)

JONAS. (*nutvėręs Zelmą už rankos*) Niekur tu neisi! Klokt man tučtuojau teisybę! Tu pasakei: „Aš jiems nieko nepasakysiu“. Visi girdėjo. Ar ne, ponias Hasenroiter? Ponas Špita su panele irgi girdėjo! Sakyk teisybę! Kol as sužinosiu, kas buvo tarp Bruno ir jo meilužės ir kur jūs dėjot vaiką, tu nepajudėsi iš vietos!

PONIA JON. Pauliau, prieš viešpatį dievą prisiekiu, aš niekur jo nedėjau.

JONAS. Na?.. Sakyk viską, ką žinai, Zelma! Aš jau seniai pastebėjau, kad tu ir mano žmona kažką slepiate. Nemirkčiok, nieko tas dabar nepadės. Sakyk, tas vaikas numirė, ar dar gyvas?

ZELMA. Nenumirė, gyvas, pone Jonai.

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Tas, kurį tu čia atnešei, pasikišus po prijuoste ar kaip kitaip?

JONAS. Jeigu jis numirė, tai žinok, ir tu galvos neteksi kaip Brunas.

ZELMA. Aš gi sakiau: vaikiukas gyvas.

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Man atrodo, kad tu jokio vaiko neatnešei nuo aukšto.

JONAS. O tavęs, motin, visa ta istorija neliečia? (*Ponia Jon spokso į jį. Zelma bejėgiškai ir sutrikusi spokso į ponią Jon.*) Motin, tu paėmei Bruno ir tos lenkės vaiką, o paskui, kai ji atėjo, pakišai Knobės badmirį.

VALBURGA. (*labai išblyškusi, prisiversdama*) Sakykite, ponias Jon, kas atsitiko tą dieną, kai aš, atėjus tėtei, per savo kvailumą pasislėpiau ant aukšto? Aš tau, tėte, paskui paaiškinsiu. Tada, kaip dabar suprantu, aš mačiau tenai tą lenkę merginą, iš pradžių su ponias Jon, o paskui su jos broliu.

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Tu, Valburga?

VALBURGA. Taip, tėte. Pas tave tada buvo Alisa Riuterbuš, o aš buvau susitarusi susitikti su Erichu. Jis atėjo pas tave, bet mes nesusitikom, nes aš buvau pasislėpusi.

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Kažkaip nepamenu.

PONIA HASENROITER. (*direktoriui Hasenroiteriui*) Tėvai, mergaitė dėl to tiek naktų nemiegojo.

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Aš buvęs juristas, ponias Jon. Prieš tapdamas artistu, išsilaikiau referendaro egzaminus... Paklauskite išmanančio žmogaus patarimo, - dabar jus gali išgelbėti tikrai visiškas atvirumas.

JONAS. Kur jūs dėjot tą vaikiuką, Jete? Kaip tik va prisiminiau, policijos inspektorius man sakė, kad jie ieško tos užmuštos lenkės vaiko. Dėl dievo meilės, Jete, pasakyk, - kas bus, tas – kad tik tavęs neįtartų, jog slėpei paleistuvio brolio darbus ir nužudei vaiką.

PONIA JON. (*juokiasi*) Kad manęs neįtartų nužudžius Adalbertėlj, Pauliau?

JONAS. Kuo čia dėtas Adalbertėlis? (*Zelmai*) Tučtuojau pasakyk, kur jūs dėjot Bruno ir tos lenkės vaiką, arba aš tau sprandą nusuksiu.

ZELMA. Jis gi pas jus už pertvaros, pone Jonai.

JONAS. Kur jis, Jete?

PONIA JON. Atstok nuo manęs.

(*Vaikas pradeda verkti.*)

JONAS. (*Zelmai*) Sakyk teisybę arba aš tave į policiją pristatysiu! Matai tą virtuvę? Kojas rankas surišęs nutempsiu.

ZELMA. (*baisiausiai persigandusi, nejučiom*) Taigi va jis, rėkia! Jūs tą vaikiuką daug syk matęs, pone Jonai.

JONAS. Aš? (*Nieko nesuprasdamas žiūri į Zelma, paskui į direktorių. Kai nukreipia akis į žmoną, jam kyla įtarimas. Jis tariasi viską supratęs, bet sudvejoja.*)

PONIA JON. Netikėk, Pauliau. Tai bjaurus melas. Jos motina kerštaudama taip liepė sakyti. Pauliau, kodėl tu į mane taip žiūri!

ZELMA. Jūs dar drįstate mane apkalbinėti, motuše Jon. Tada ir aš daugiau nelaikysiu liežuvio už dantų. Juk jūs labai puikiai žinote, kad aš atnešiau panelės vaikiuką nuo aukšto ir paguldžiau čia šviežiai paklonton lovelėn. Kaip dievą myliu, ir teisme galiu prisiekti!

PONIA JON. Melas! Tai ką, gal čia ne mano vaikas?

ZELMA. Jūs išvis niekada jokio vaiko neturėjote, ponია Jon.

PONIA JON. (*apkabindama Jono kojas*) Neteisybė!

JONAS. Duok man ramybę! Nesiliesk prie manęs, Henriete!

PONIA JON. Aš kitaip negalėjau, Pauliau. Aš pati apsigavau, kai rašiau tau laišką į Hamburgą. Tu taip apsidžiaugei, ir man jau nebuvo kur trauktis, tada ir pagalvojau: tegu būna! Kad ir taip, bet tegu būna...

JONAS. (*su nieko gero nežadančia ramybe*) Palauk, duok man susigaudyti, Jete! (*Prieina prie komodos, ištraukia stalčių, ima iš jo ir meta ant žemės vaikiškus baltinius, drabužėlius.*) Jūs tik pagalvokit: ji ištisas savaites, ištisus mėnesius, per dienų dienas ir naktis juos siuvo, visus pirštus adatom susibadė!

PONIA JON. (*karštligiškai surenka baltinius ir drabužėlius ir rūpestingai juos suslepia į stalčius ir kur pakliuvo.*) Nedrįsk, Pauliau. Daryk, ką nori, bet šito nedrįsk, nelupk gyvos odos!

JONAS. (*liaujasi mėtęs, griebiasi už kaktos, susmunka ant kėdės*) Jeigu tai tiesa, motin, tai nors po žemėm iš gėdos įjsk. (*Susigūžia, susiima rankom galvą ir užsidengia veidą.*)

(*Stoja tylą.*)

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Kaipgi jūs nuėjote tokiu keliu, ponias Jon? Jūs taip apsimelavote ir įklimpote, kad tiesiog nėra kaip išbristi! Eime, vaikai! Deja, mes čia daugiau negalim nieko padėti.

JONAS. (*atsistoja*) Ir aš su jumis, pone direktoriau.

PONIA JON. Eik, eik! Tu man nereikalingas!

JONAS. (*atsigręžęs, šaltai*) Tai, sakai, paėmei vaiką, o kai motina pareikalavo atiduoti, tai liepei Brunui ją užmušti?

PONIA JON. Tu man ne vyras! Kaip tu drįsti taip kalbėti! Tu parsidavei policijai! Paėmei pinigų už mano galvą! Eik iš čia, Pauliau! Tu ne žmogus! Tavo akys nuodus sėja, o burnoje vilko iltys! Na, tegu ateina ir areštuoja mane! Ko gi tu lauki? Dabar aš matau, koks tu! Prakeikiu tave ir matyti nenoriu ligi paskutinio teismo dienos.

(*Ponia Jon nori išbėgti pro duris. Pasirodo policininkas Šyrkė ir Kvakvaras.*)

ŠYRKĖ. Stok! Visiems likti čia!

JONAS. Užėik, Emili! Prašom į vidų, pone policininke. Viskas gerai! Viskas teisinga.

KVAKVARAS. Nesikarščiuok, Pauliau, tavęs tai neliečia.

JONAS. (*tramdydamas kylantį pyktį*) Tau juokinga, Emili?

KVAKVARAS. Na ką tu, kaimyne! Ponui Šyrkei tikrai reikia paimti ir nuvežti į prieglaudą vaiką.

ŠYRKĖ. Na taip. Jis teisybę sako. Kur vaikas?

JONAS. Iš kur aš žinau, kur dingio velnio išpera nuo aukšto? Gal raganos su juo ant šluotos į savo sueigą nujojo? Pažiūrėkit, gal išlėks per kaminą!

PONIA JON. Pauliau!!! Tegų jis tada geriau miršta! Tegų negyvena! Oi! Tegų sykiu su manim atsigula po velėna!

(*Ponia Jon kaip žaibas nulekia už pertvaros, netrukus pasirodo su vaiku ir nori išsmukti pro duris. Direktorius ir Špita pastoja jai kelią, norėdami išgelbėti vaiką.*)

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Stokite! Čia jau man tenka įsikišti, už jį ir aš atsakingas! Blogai, kad motina nužudyta, tačiau kad ir kieno tas vaikas būtų, vis dėlto jis gimė ant mano aukšto! Pirmyn, Špita! Ne žingsnelio atgal! Parodykite dabar, ko vertos jūsų kalbos apie artimo meilę! Pirmyn! Pirmyn! Va taip! Bravo! Tarsi jis kūdikėlis Jėzus būtų! Bravo! O jūs laisva, ponias Jon! Mes jūsų nelaikome. Tikrai palikite čia vaiką.

(*Ponia Jon išbėga.*)

ŠYRKĖ. Kur? Nė iš vietos!

PONIA HASENROITER. Ji dabar bet ką gali padaryti! Sustabdykite ją! Neleiskite!

JONAS. (*staiga visas persimainęs*) Motin! Žiūrėkit, saugokit ją! Vykite! Motin! Motin!

(*Zelma, Šyrkė ir Jonas išbėga paskui ponią Jon. Špita, direktorius, ponios direktorienė ir Valburga užsiima vaiku, jis paguldomas ant stalo.*)

DIREKTORIUS HASENROITERIS. (*atsargiai guldydamas vaiką ant stalo*) Dėl manęs tegu ta baisi moteris ką nori daro! Bet kuo čia dėtas vaikas?

PONIA HASENROITER. Mielas tėtė, negi tu nematei, kad jinai tiesiog beprotiškai myli tą kūdikį ir tiesiog negali be jo gyventi. Neatsargus, šiurkštus žodis gali ją, vargšę, į kapus nuvaryti.

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Šiurkštaus žodžio aš nepasakiau, mama.

ŠPITA. Širdis man sako: tas vaikas tiktai dabar neteko motinos.

KVAKVARAS. Čia tai teisybė. Tėvas nieko apie jį girdėti nenori, vakar apsidėdė Hazenheidėj su karuselininko našle! Motina buvo pasileidėlė! O pas Kylbakę prieglaudoj iš tuzino vaikų ir du neišgyvena. Ir šitas mirs, pamatysit.

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Jeigu dangaus tėvas, kurs viską mato ir girdi, kitaip nenuspręs.

KVAKVARAS. Manot, Paulius priglaus? Ką jūs! Aš jį pažįstu, jam savimyla neleis.

PONIA HASENROITER. Jūs tik pasižiūrėkit, kaip tas vaikiukas atrodo! Tiesiog neįtikėtina. Drobėlė plonytė! Net nėriniais apsiūta! Išpuoštas ir švarus kaip lėlytė. Širdis plyšta, kai pagalvoji, kad jis dabar staiga virto niekam nereikalingu našlaičiu.

ŠPITA. Jei aš būčiau Izraelio teisėjas...

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Tai pastatytumėte Jon paminklą! Ką gi, gal jūs ir teišus – šių mažų nežinomų žmonių likimuose taip pat būna herojiškų momentų ir nepastebimų nuopelnų. Bet jų negalėtų pasverti net Kleisto Kolhasas savo auksinėmis taisyklėmis. Būkime geriau praktiški krikščionys ir pasirūpinkime vaikelium!

KVAKVARAS. Nė nebandykite!

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Kodėl?

KVAKVARAS. Nejau neturite kur pinigų dėti, o kiek vargo su globos tarnyba, policija ir teismais bus.

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Taip, laiko aš tam iš tiesų neturėsiu.

ŠPITA. Ar jums neatrodo, kad čia įvyko tikra tragedija?

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Tragedija gali ištikti ne vien išrinktuosius. Aš jums tai nesakyčiau.

(Uždususi įbėga Zelma.)

ZELMA. Pone Jonai, pone Jonai, kur jūs?

PONIA HASENROITER. Pono Jono čia nėra. Ko tu norėjai, Zelma?

ZELMA. Pone Jonai! Eikite greičiau gatvėn!

DIREKTORIUS HASENROITERIS. Nusiramink, nesikarščiuok! Kas atsitiko, Zelma?

ZELMA. *(uždususi)* Jūsų žmona... Jūsų žmona... Visa gatvė pilna žmonių... omnibusų, kariatų... niekas pravažiuoti negali... atmetus rankas į šalis... jūsų žmona guli veidu žemyn.

PONIA HASENROITER. Kas atsitiko?

ZELMA. Viešpatie, viešpatie šventas, motušė Jon nusižudė.

PABAIGA